

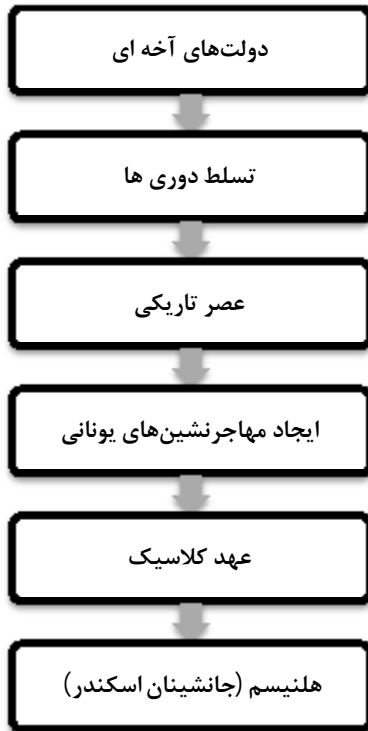

خلاصه تاریخ شهر و شهرنشینی در اروپا

تالیف جهانشاه پاکزاد

فصل اول: تمدن یونان

مقدمه

دولت‌های آخه‌ای (قرن 13-15 ق.م):

دولت آخه‌ای در سرزمین اصلی یونان بر تمام قسمت‌های جنوبی شبه جزیره بالکان و تعدادی از جزایر دریای اژه (از جمله کرت) مسلط شدند. آن‌ها تجارت پر رونقی با ساکنان قبرس، مصر و فنیقیه داشتند.

تسلط دوری‌ها:

این دوره نسبت به تمدن آخه‌ای به خاطر وحشی بودن دوری‌ها و تمایلات ضد شهری آن‌ها، گامی به عقب بود.

عصر تاریکی (قرن 8-12 ق.م):

در این عصر شبکه درشت بافتی از روستاها، مناطق استراتژیک مهم و اماکن مذهبی/اعتقادی می‌توانستند به عنوان محل استقرار انتخاب شوند. به طور خلاصه می‌توان این دوره را «عصر تصرف زمین و ایجاد مزارع و روستاها» به وسیله دوری‌ها دانست.

دوران ایجاد مهاجرنشین‌های یونانی (قرن 6-8 ق.م):

در این دوره مهاجرنشینی و ایجاد کلنی‌ها به مقیاس وسیع جریان یافت. کلنی‌ها به دلایل مختلف تشکیل می‌شدند، مانند:

- 1- پیشرفت تجارت: شکل‌گیری یک کلنی به عنوان پایگاه تجاری در میانه مسیر دریایی
 - 2- افزایش جمعیت یکی از دولت شهرها: بخشی از جمعیت در جستجوی مناطق بهتر، در محل جدید سکونت می‌یافت.
 - 3- برخورد‌های سیاسی: هر جا که دموکراسی ایجاد می‌شد، طرفداران استبداد را از شهر بیرون می‌کردند.
- از مشخصات بارز شهرهای این دوره: هریک از آن‌ها علاوه بر مرکز اقتصادی، یک مرکز سیاسی و کانون اصلی زندگی اجتماعی یک منطقه بوده‌اند. بدین شکل، هر شهر یونانی به یک دولت مستقل شباهت داشت و آن را «پولیس» می‌نامیدند.
- این دوره نیز به سه مرحله عمده تقسیم شده است:

مرحله اولیه	تبدیل مراکز بزرگ‌تر قبایل به مرکز تبادل کالا و یا گذرگاه‌های ارتباطی بین قبایل مختلف
مرحله اصلی	پیشرفت‌های بزرگ اجتماعی-اقتصادی / رشد جمعیت بر اثر رشد تمدن و تکامل اجتماعی
مرحله جدید	با شروع دوره کلاسیک آتن شروع و تا دوران هلنیسم ادامه داشت.

عهد کلاسیک (قرن 4-6 ق.م):

این دوره، دوره شکوفایی یونان باستان به ویژه دولت شهر آتن در همه ابعاد است.

دوره هلنیسم یا جانشینان اسکندر (قرن 2-4 ق. م):

اردو کشی های اسکندر به سوی مشرق زمین، آغاز این عصر می باشد. این دوران از فتوحات اسکندر تا استقرار سلطه روم بر آسیای صغیر و مصر به طول انجامید.

شرایط طبیعی و جغرافیایی

موقعیت جغرافیایی و طبیعی یونان در شکل دادن به اوضاع سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آن زمان نقش بسیار مهمی داشت. سرزمین اصلی یونان را کوهستان ها و دریا به نواحی کوچکی تقسیم کرده و از این رو تشکیل قومی متحد و یکپارچه را غیرممکن می گرداند. شرایط خاص طبیعی این دولت شهرها یعنی از یک سو دریا سوی دیگر کوهستان های صعب العبور مانع از آن بودند که این دولت شهرها به راحتی مورد تهاجم و تسخیر قرار گیرند و در نتیجه آن ها تا دوره امپراطوری روم پا بر جا بودند.

شرایط اجتماعی

در دوره کلاسیک اهالی یک دولت شهر یونانی به سه طبقه تقسیم شده بودند:

بردگان	پایین ترین قشر جامعه و فاقد هرگونه حقوق سیاسی و اجتماعی این گروه در اسپارت «هلوت» نامیده می شدند.
متیک ها	غیر بومیان یا اتباع شهرهای دیگر در اسپارت «پریویکی» نامیده می شدند. مردمی آزاد محسوب می شدند و آزادی خروج از هر دولت شهری را داشتند. محروم از شرکت در امور سیاسی شهر
دموس ها	شهروند یک دولت شهر بوده و در تمام امور سیاسی جامعه شریک بودند. شامل کشاورزان آزاد، صنعتگران، بازرگانان و دریانوردان و ...

در یونان قدیم زنان از حقوق سیاسی محروم بودند و وضعیت و موقعیت آنان به خصوص در آتن به خانه داری و نگهداری از کودکان محدود می شد.

شرایط سیاسی

دولت شهرهای یونانی نخستین شهرهایی در جهان بودند که شهروندان آن در حکومت نقش داشتند. اما این دموکراسی سیاسی هرگز به دموکراسی اقتصادی نینجامید. تنها پیشرفت در این زمان واگذاری حاکمیت دودمانی به حاکمیت پولی بود.
در آتن کارهای شهر از طریق همکاری شهروندان بایکدیگر و به صورت داوطلبانه و بدون دستمزد انجام می شد.
به تدریج که جمعیت شهر افزایش یافت، زندگی اجتماعی و اقتصادی نیز پیچیده تر شد و نقاط ضعف مردم سالاری مستقیم آشکار گردید.
مسلماً بقای این نوع از دموکراسی با افزایش جمعیت عملی نبود، مگر در حالت محدودی که همه پرسى عمومی مطرح می شد.

شرایط اقتصادی

<ul style="list-style-type: none">• جامعه‌ای روستایی که در آن مردم عمدتاً به کشاورزی و دامپروری مشغول بودند.• زمین به صورت یک کالا در مالکیت یک خانواده گسترده بود و از مالکیت خصوصی خبری نبود• اما از آن جایی که زمین‌های قابل کشاورزی یونان محدود و کم حاصل بود، کشاورزی کار دشواری به حساب می‌آمد	عصر تاریکی
<ul style="list-style-type: none">• دادو ستد به عنوان حرفه‌ای تازه به ظهور رسید و رشد تجارت و ضرب سکه صورت گرفت• شکل‌گیری مالکیت خصوصی بر زمین	رشد تجارت
<ul style="list-style-type: none">• هر کس مسئول اعمال خود و به لحاظ حقوقی تبدیل به یک شخصیت مستقل شد .	بسط تدریجی مالکیت خصوصی و فروپاشی زندگی قبیله ای

شرایط فکری - اعتقادی

در مرکز هر شهر در بلندترین قسمت آن معبد رب النوع شهر قرار داشت که در قربانگاهش آتش مخصوص فروزان نگاه داشته می‌شد. شرکت در مراسم نیایش این رب النوع نشانه امتیاز و لازمه شهروندی بود. اماکن مقدس مهمی وجود داشتند که مهمترین آن‌ها **المپیا** و **دلفی** و با اهمیتی کمتر نمه آ، دلوس و ایستموس در منطقه کرینت بود. مراسم مذهبی در یونان هیچگاه در داخل معبد صورت نمی‌گرفت بلکه در جلوخان آن در فضای باز انجام می‌شد.

ویژگی‌های کالبدی

شهرسازی یونان:

خاستگاه شهرسازی اولیه یونان را می‌بایست در شهرهای قلعه‌ای، تجاری و آئینی **میسینی** جستجو کرد. بسیاری از شهرهای اولیه یونانی توسط **تجمیع روستاهای منطقه** صورت پذیرفت. در این گونه دولت شهرها که شهری در مرکز و مناطق روستایی وابسته به آن در پیرامون شهر شکل می‌گیرند، آریستوکرات‌ها و دموس‌ها شکل گرفتند. در برخی مناطق نیز هر دو شکل توسعه شهر یونانی یعنی ادامه سکونت در شهرهای ماقبل یونانی و دیگری **اتحاد و تجمیع روستاها** باهم ترکیب شده و شهری مانند **آتن** را بوجود می‌آوردند.

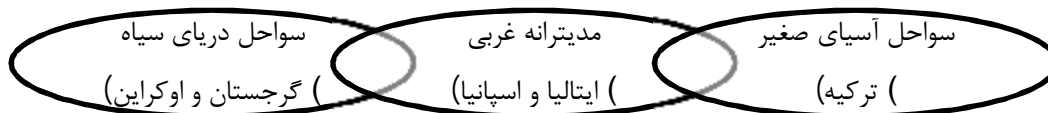
ویژگی‌های شهرهای اولیه یونان:

ادغام آکروپلیس یا قلعه قدیمی شهر در بافت شهری و استفاده آئینی یا نظامی از آن
ایجاد بناهای آئینی در نقاط مقدس و آئینی اقوام قبلی
ایجاد آگورا به عنوان بستر تعاملات اجتماعی، قلب تپنده شهر و مرکزی برای زندگی جمعی

بافت ارگانیک، رشد و گسترش پراکنده سکونت‌گاه‌ها را یونانیان باستان «سبک قدیم» می‌نامیدند. **مانتی نئا** در شرق منطقه آرکادیه، مسنه آ و نقشه شهر آتن و اسپارت از این نوع شهرسازی حکایت دارند.

§ در دوره مهاجرنشینی سه مرکز عمده مهاجرنشینان یونانی شکل گرفت:

§ دوره کلاسیک:

این دوره عصر تجدیدبنای شهرهای منهدم شده در جنگ‌های هخامنشیان و یونان و تبدیل به شهر شدن روستاهای مهم بود. یونانیان برای تشویق مهاجرین و نشان دادن عدالت بیشتر و تسریع در تفکیک اراضی مسکونی برای اسکان مهاجران، سبک جدیدی از شهرسازی را پدید آوردند که به «سبک جدید» یا «طرح شطرنجی» معروف گردید.

§ دوره هلنیستی:

در این دوره گرایش‌های فضا‌سازی اهمیت بیشتری یافت. اوج این کوشش را می‌توان در شهر **پرگامون** مشاهده کرد. حکومت‌های هلنیستی سه دستاورد برای شهرسازی داشتند:

تلفیق بافت شطرنجی با سنت‌های بومی (القای شکوه و عظمت حکومت)
ایجاد شبکه کمربند دفاعی موسوم به سد سکندر (از دریای خزر در ترکمن صحرا تا کشمیر)
ایجاد پادگان‌های نظامی چهارگوش

عناصر شهری

- **بندرگاه:**
شهرهای سبک قدیم یونان تنها دارای یک بندر بوده ولی از دوره کلاسیک به بعد بندرگاه یا اسکله از دو قسمت تجاری و نظامی مجزا تشکیل شده است.
- **باروی شهر:**
یونانیان شهرهایشان را از طبیعت جدا ندانسته‌اند و بارو فقط به خاطر مسائل دفاعی شهر را از محیط پیرامونش جدا می‌کرد. باروهای اولیه به شکل خاکریز بوده و به تدریج جداره و دیوارهای دوجداره آن از سنگ ساخته می‌شد. این باروها تابع نظم هندسی نبوده و مطابق با شیب طبیعی و عوارض زمین حرکت می‌کرد.
- **برج‌های شهری:**
به منظور تقویت کننده باروها و برای وسعت دادن به خط دفاعی ایجاد می‌شدند. قسمت‌های بالایی برج‌ها برای پرتاب تیر و فلاخن اندازه‌ها بکار می‌رفت.
- **میدان (آگورا):**
یک فضای باز عمومی بود که بیش از هر چیزی، جایی برای تعاملات اجتماعی بود و همچنین محلی برای برگزاری جشن‌ها. بازار و داد و ستد از پیامدهای فرعی تجمع شهروندان می‌باشد.

آگورای ابتدایی شکل منظمی نداشت. بناهای مجاور آن غالباً به شکل نامنظم قرار گرفته بودند. بساط و دکه‌های موقت در وسط میدان نشانه‌ای از برگزاری بازار روز در آنجا بود. جدایی آگورا از حریم و جلوخان پرستشگاه از همان آغاز وجود داشت. بخشی از آگورا همیشه به خانم های خانه‌دار اختصاص داشت اما به طور عمده یک حوزه فعالیت مردانه بود. اکثر فعالیت‌های مهم شهری در آگورا صورت می‌گرفت و به تدریج رونق آکروپولیس کاهش می‌یافت تا جایی که آگورا به زنده‌ترین و متمایزترین فضای شهری تبدیل شد.

در سبک دوران کلاسیک و هلنیستی، آگورا منطبق بر شبکه شطرنجی شهر و به شکل منظم درآمد و به تدریج رواق‌ها گاهی به منظور حفاظت دکان‌ها از تابش آفتاب و گاهی برای راحتی عابرین ساخته شد.

• خیابان:

در شهرهای اولیه چیزی به نام خیابان‌کشی وجود نداشت. کوچه بسیار باریک و تنها برای عبور یک نفر بود. اما خیابان برای یونانیان تنها یک محل عبور نبود و فضایی برای تجمع و تعامل اجتماعی به شمار می‌رفت. جاده جشن آتنا که از دروازه شهر شروع و به آکروپولیس و پیکره آتنا ختم می‌شد بیش از یک خیابان شهری بود. هم معبری آئینی و هم اصلی‌ترین خیابان آتن بود و به عنوان ستون فقرات شهر فعالیت‌های تجاری، صنعتی و سیاسی را در دو طرف خود قرار داده بود. در شهرهای یونانی هلنیستی بین خیابان و واحد مسکونی حیاط باز به وجود نمی‌آمد و دلیل تعریض خیابان اصلی نیاز شدید به تامین نور و هوا و حرکت آزادانه در فضا و همچنین استفاده از گاری بود.

• خانه‌های مسکونی:

شهرهای اولیه	مطابقت با ناهمواری‌های زمین
دوره مهاجرنشینی	انطباق با طرح هندسی بلوک‌های شهری
دوره کلاسیک	بلوک‌های شهری صرفاً مسکونی بوده اند ساختمان‌ها متراکم و به هم چسبیده خانه‌ها درون گرا و دارای حیاط مرکزی خیابان‌های اصلی به صورت شمالی-جنوبی و خیابان‌های فرعی شرقی-غربی به طور کلی بافت مرکزی شهر حالت ارگانیک خود بیشتر حفظ کرده و مناطق حومه‌ای به صورت شطرنجی درآمد

• ساختمان‌های عمومی:

از آنجا که شهروندان نیاز به انجام کار یدی نداشتند، اوقات فراغت زیادی داشتند. شهر نیازمند بستری برای تجمع شهروندان و تشکیل جلسات گروه‌ها و نهادهای مردمی و دولتی بود و مناسب‌ترین نقطه برای ایجاد چنین مکان‌هایی بدنه آگورا بود.

§ ساختمان شورای شهر:

بولئوتریون محل اجلاس شورای شهر بود. شکل اولیه آن مستطیل شکل و دارای ستون‌هایی در میان آن بود و به تدریج به ردیف ستون‌ها افزوده شد و حتی شکل مربع به خود گرفت. تا اواخر دوره کلاسیک، ساختمان‌های دولتی به شکل تک بنا و در کنار یکی از اضلاع میدان ساخته می‌شد. ولی در دوره هلنیستی به تعداد دهانه‌های آن اضافه شده و دو طبقه طراحی می‌شد. رواق جلوی آن نیز امتداد یافته و کلیه اضلاع میدان را محصور می‌نمود.

§ ورزشگاه:

ژیمیناسیون و پالانسترا برای پرورش جسم و روان شهروندان احداث گردیدند. ژیمیناسیون در حومه شهر یعنی جایی که زمین برای فعالیت‌ها در هوای آزاد فراوان بود ساخته شد.

§ تماشاخانه:

ساختمان تئاتر با بهره مندی از وضع طبیعی زمین ساخته می‌شد: شیب های گودی یک تپه به صورت پلکانی نیم دایره شکل صحنه‌هایی را برای ایفای نقش بوجود می‌آورد. در دوره هلنی تئاترسازی و رفتن به تئاتر روزه روز کم رنگ‌تر شد. استادیون:

ورزشگاه‌هایی برای دومیدانی بود که از نمونه‌های ساخته شده آن می‌توان به استادیون شهرهای دلفی، المپیا، آتن، افسوس و پرینه اشاره نمود.

§ اماکن مقدس:

هسته اولیه بسیاری از شهرها آکروپولیس بود. پندار یونانی نسبت به آکروپولیس عمدتاً متوجه بناهای رفیع آن و از همه مهمتر ارکتیوم و پارتنون بوده است. نظام استقرار معابد در آکروپولیس به شکلی بود که از مدخل مجموعه بتوان کلیه معابد را بدون مانع دید.

§ معابد:

اولین حرکت معبدسازی با گذار از پرستش بدون تصویر خدایان به پرستش شمایل یا مجسمه خدایان پدید آمد. در مناطق تعمید یافته و مقدس (تمنوس) اولین محراب‌ها برای تصاویر و ساختمان‌هایی بالنسبه کوچک و حقیر برای پرستش به وجود آمد. در دوره اولیه (دوره هندسی) با الهام از خانه‌های اولیه بیضی شکل و یا خانه‌هایی به محراب نیم دایره در انتهای آن در ترموس و سپس در دوره میسنی به صورت مگارونی چهارگوش درآمد. به تدریج نقشه معبد به صورت مستطیل توسعه یافته و شروعی برای معبدسازی یادمانی یونانی گردید.

§ دیگر فضاهای سرپوشیده:

علاوه بر بناهای ذکر شده، بناهای دیگری دیده می‌شد که هنوز به کلیه شهرهای یونانی تعمیم نیافته بود. مانند دادسراه، ساختمان‌های مربوط به بندرگاه و اسلحه خانه‌ها.

• تاسیسات و تجهیزات شهری:

مهمترین این تاسیسات شبکه‌های آبرسانی و محل‌های برداشت آب بود. و همچنین انبارهایی برای ذخیره غلات که معروفترین آن انبار غله شهر پیرایوس بود.

برای تامین نیازهای مربوط به تجارت، کشتیرانی و پیشه وری، نیاز به ایجاد اسکله، سالن‌ها، انبارها، گمرک، محل تعمیر کشتی‌ها و فانوس‌های دریایی بود.

• رواق‌ها و کلوناداها:

رواق‌ها معمولاً فضاهای بزرگ و مسقفی بودند که به صورت سالن ستون‌دار یا بر سر راه‌های ارتباطی ایجاد شده بودند. رواق‌ها اماکن مهمی در ایجاد ارتباط مطلوب بین فضاها بودند و محل مناسبی برای فعالیت‌های اجتماعی-سیاسی به شمار می‌رفتند.

• باغ سازی:

به طور کلی سه دسته فضای سبز عمومی در یونان وجود داشت:

باغچه‌ها	جهت گردهم آبی مالکان زمین‌های خصوصی برای بحث و گفتگو
باغ‌ها	

درختستان‌ها	اقامت گاهی برای تفریح و استراحت در بیرون از شهر دارای مالکان شخصی، اما با امکان حضور همه شهروندان در آن
-------------	--

ویژگی‌های باغ‌های یونانی:

- احداث باغ‌های محصور و ایجاد محیط‌های محفوظ
- احداث باغ‌های تراس بندی شده
- جدول بندی و قرینه سازی در احداث باغچه‌ها و استفاده از طرح‌های هندسی در کاشت گیاهان
- استفاده از گیاهان سایه دار جهت ایجاد فضاهای خنک و بکارگیری گیاهان رونده به آلاچیق‌ها و ایجاد سایبان

معرفی برخی شهرهای یونانی

شهرهای یونان باستان (دوران کلاسیک و قبل از آن):

مسنه آ	واقع در سیسیل ایتالیا که توسط میسینی‌ها احداث شد. برای اولین بار به یک باروی مستحکم مجهز شد. دارای بافت ارگانیک
آتن	کشاورزی در آن با زحمت انجام می‌شد اما امکانات دریانوردی و تجارت فراهم بود. به طور کلی هرگز طراحی نشد. نطفه اولیه شهر آکروپولیس بود که با توسعه شهر به منطقه مذهبی بدل گشت. پروپیلایه، دروازه عظیم آکروپولیس بود.
اسپارت	واقع در دره حاصلخیز رود «اوروتاس» آپلا: مجمع خلق که برای انتخاب ماموران عالی رتبه یا بحث راجع به مسائل جنگ و صلح جلسه داشت. افور: دستگاه نظارت که عالی‌ترین دستگاه قدرت بود و حتی پادشاهان حاکم بر شهر نیز درمقابل آن مسئول بودند. اسپارتی‌ها تاکید زیادی بر تربیت نظامی کودکان داشتند و در نتیجه ارتشی نیرومند ایجاد نمودند. ائتلاف پلوپونز: اتحاد اسپارتی‌ها با چند دولت‌شهر دیگر که اسپارت رهبر این ائتلاف بود. از آنجا که این شهر اردوگاه نظامی بود، تا سال 317 ق. م دارای هیچ بارویی نبود.

شهرهای سبک جدید:

میلتوس (ملطیه)	تشکیل اولیه شهر با سکونت افراد مهاجر در آن صورت گرفت. اهالی آن به صنعت و تجارت اشتغال داشتند که زمانی که به اوج خود رسید، میلتوس پرمایه‌ترین شهر یونانی محسوب می‌شد. ابتدا شهر به صورت ارگانیک بود، اما پس از تخریب در جنگ به شکل شطرنجی بازسازی شد. این شهر دو عنصر را به جهان معرفی کرد: 1. خیابان‌هایی با پهنای یکسان. 2. بلوک‌های شهری با ابعاد یکنواخت
الینتوس	بازسازی این شهر به عنوان یکی از شهرهای کلدانیان با نقشه شطرنجی انجام شد. این شهر دارای سلسله مراتب در شبکه ارتباطی بود. خانه‌ها تنوع زیادی داشتند و با توجه به اقلیم ساخته می‌شدند. خانه‌های مسکونی شامل سه گونه اصلی بود: 1. حیاط خلوت دار. 2. با حیاط و مگرون. 3. با سالن‌های کشیده و بزرگ (طنبی)
مانتی‌نئا	محدوده و باروی شهر تحت تاثیر توپوگرافی نبوده و بیضی شکل بود.
پرینه	درکنار رود مئاندر با نقشه شطرنجی بنا شد. آگورا تقریباً در مرکز جغرافیایی شهر واقع شده بود.

شهرهای هلنی:

اسکندریه (واقع در مصر امروزی)	در غرب دلتای نیل به شکل مربع مستطیل احداث گردید. این شهر تجاری بود و اهمیت اقتصادی آن از دو بندرگاه مجهز آن استنباط می‌شد.
انتاکیه (واقع در سوریه امروزی)	فراوانی آب و اقلیم معتدل از عوامل انتخاب آن بود. طرح خیابان‌ها به صورت شطرنجی بود. هدف سلوکوس تامین کنترل قسمت‌های شمالی و غربی سوریه بود و بدین خاطر چهار «خواهر شهر» که هرکدام دو به دو در کنار هم بودند، بنا نهاد. یک مرکز تجاری-فرهنگی مهم به شمار می‌رفت.
دوراورپوس (دورانیکاروس)	برای سربازان بازنشسته مقدونی ایجاد شد. دارای شبکه شطرنجی بود.
پرگامون (پرگاما)	گرایش عمومی به ایجاد میداین طویل هلنیستی معماری خود را از قیود شدید رایج در یونان آزاد کرده و سبک التقاطی را به وجود آورد.

مجموعه نکات فصل اول:

- کلمه یونان در زبان فارسی از نام ایونی گرفته شده است.
- واژه هلنی به مفهوم منتسب به هلاس، به معنای یونانی امروز می‌باشد.
- قدیمی‌ترین آثار باقی مانده تمدن یونان مربوط به دوره نوسنگی است.
- نخستین اقوام ساکن در سرزمین یونان، پلاژها بودند که از نژاد آخای بودند.
- پادشاه میسین را به طور سنتی آگاممنون می‌نامیدند.
- نبرد ایپسوس که بین فرماندهان اسکندر بر سر تقسیم قدرت در گرفت، نقطه عطفی در تاریخ هلنیسم می‌باشد.
- کلان (clan): نخستین صورت اجتماعات خانوادگی یونانیان که در آن ازدواج و خانواده هسته‌ای معنایی ندارد.
- باسیل: رئیس هر طایفه بود که وظایف قاضی اعظم و کاهن اعظم را نیز به عهده داشت.
- اوپاتریدها یا ثروتمندان برده دار، از گروه‌های دموس ها بوده. این گروه مرفه وقت خود را صرف کارهای فرهنگی و سیاسی می نمودند.
- دموکراسی ترکیبی از دو کلمه دموس به معنای مردم و کراتوس به معنای قدرت است.
- قوی‌ترین حکومت دموکراسی در آتین حاکم بود.
- آرئوپاگ: انجمن داوران
- آرخون ها: روسای حکومتی در دولت شهرها بودند که از میان نمایندگان محلی انتخاب می‌شدند.
- در دوره سرمایه‌داری (عصر جدید) تاکید خاصی روی شخصیت مستقل فردی شد که به «اندیویدوالیسم» معروف است.
- در دولت شهرهای یونانی دین و دولت یکی بود.
- در یونان باستان قشر ویژه‌ای به نام روحانیت شکل نگرفت.
- منشا ظهور فلسفه سیاسی را می‌توان تنها در سرزمین یونان یافت.
- هراکلیت، نخستین فیلسوف دیالکتیکی بود.
- افلاطون پایه گذار مکتب ایده آلیسم بود و مشهورترین آموزه او نظریه صورت ها یا مُثل می‌باشد.
- ایده دولت شهر دارای ذاتی سیاسی- اجتماعی بود تا کالبدی و اغلب شهرهای یونان دارای بافتی خودرو بوده اند.

- شهر میلتوس بر تپه‌ای به شکل دماغه در خلیج ماندر قرار گرفته است.
- شهر افسوس در کنار رودخانه در خلیج کایستروس آرمیده است.
- شهر سمیرنا در دامنه کوهی در خلیج سیدنا قرار دارد.
- شهر کلوفن در دشت قرار داشته و بوسیله بندرگاه نوتیوم تغذیه می‌گردید.
- شهرهای پیرایوس، کوکروی، توریوی، ماگنزیآ، پرینه، اولینتوس، مگالوپولیس و سلینوس دارای طرح شطرنجی بوده اند.
- در دوره هلنیستی قرائت خانه‌های عظیمی مانند کتابخانه عظیم اسکندریه و پرگامون تاسیس شدند.
- جاده جشن آتنا به علت قدمت آن یک مسیر ارگانیک بود.
- پریتانیون برای عالی‌مقام‌ترین کارمندان دولتشهر و استراتژیون برای سرداران ادواری منتخب شهر بود.
- استوئا ساختمانی با سالن‌های طویل رواق دار، برای زندگی جمعی شهروندان بود.
- معروفترین پالاسترا مربوط به شهر المپیا می‌باشد.
- رواق‌ها در دوره هلنیسم به اوج عملکرد خود نائل آمدند.
- اولین باغ عمومی یا پارک در یونان کهن احداث گردید.
- اینسولا: بلوک‌های شهری
- پرستشگاه دمیتر در پرگامون می‌باشد.

سوالات تستی فصل اول:

1. کدام دوره از تمدن یونانی‌ها را می‌توان «عصر تصرف زمین و ایجاد مزارع و روستاها» به وسیله دوری‌ها دانست؟
 (1) تسلط دوری‌ها (2) عصر تاریکی (3) دوران ایجاد مهاجرنشین‌ها (4) عهد کلاسیک
2. دلایل ایجاد کلنی‌ها در تمدن یونان کدام گزینه می‌باشد؟
 (1) پیشرفت تجارت (2) افزایش جمعیت یکی از دولت‌شهرها
 (3) برخورد‌های سیاسی (4) همه موارد
3. از کدام دوره می‌توان به عنوان دوره شکوفایی یونان باستان به ویژه دولت شهر آتن نام برد؟
 (1) دوران ایجاد مهاجرنشین‌ها (2) عهد کلاسیک
 (3) دوره هلنیسم (4) دوره تسلط دوری‌ها
4. کدام یک از عوامل باعث شد دولت شهرهای یونانی تا دوره امپراطوری روم پا بر جا بمانند؟
 (1) وجود باروهای مستحکم پیرامون شهر
 (2) وجود یک دولت متمرکز و نیروی نظامی قوی
 (3) شرایط خاص طبیعی که مانع از این بود که دولت شهرها به راحتی مورد تهاجم و تسخیر قرار گیرند.
 (4) همه موارد.
5. کدام گزینه درباره متیک‌ها درست می‌باشد؟
 (1) در اسپارت «هلوت» نامیده می‌شدند. (2) آزادی خروج از دولت شهرها را نداشتند.
 (3) محروم از شرکت در امور سیاسی شهر هستند. (4) غیربومیان یا اتباع شهرهای دیگر بودند.

6. سبک جدید یا طرح شطرنجی در یونان به چه منظور مطرح شد؟
 (1) عدالت (2) تسریع در تفکیک زمین (3) تشویق مهاجرین (4) همه موارد
7. ایجاد پادگان‌های نظامی چه‌اگوش از دستاوردهای کدام دوره می‌باشد؟
 (1) تسلط دوری‌ها (2) عهد کلاسیک (3) دوره هلنیسم (4) ورود مهاجرنشین‌های یونانی
8. کدام گزینه در رابطه با باروهای یونانی درست می‌باشد؟
 (1) بارو فقط به خاطر مسائل دفاعی شهر را از محیط پیرامونش جدا می‌کرد.
 (2) باروها تابع نظم هندسی بوده و اغلب دارای دیواری دوجداره می‌باشند.
 (3) باروهای اولیه به شکل خاکریز ساخته شده‌اند.
 (4) گزینه 1 و 3.
9. کدام گزینه در مورد آگورا نادرست می‌باشد؟
 (1) بیش از هر چیزی، جایی برای تعاملات اجتماعی بود
 (2) جدایی آگورا از حریم و جلوخان پرستشگاه از دوران کلاسیک آغاز شد.
 (3) به طور عمده یک حوزه فعالیت مردانه بود.
 (4) در سبک دوران کلاسیک و هلنیستی، آگورا منطبق بر شبکه شطرنجی شهر و به شکل منظم درآمد.
10. کدام گزینه نادرست است؟
 (1) بولتوتیون محل اجلاس شورای شهر بود و شکل اولیه آن مستطیل شکل بود.
 (2) پالانسترا ورزشگاه‌هایی برای دومیدانی بود.
 (3) ژیمیناسیون در حومه شهر ساخته می‌شد.
 (4) در دوره هلنی تئاتر سازی و رفتن به تئاتر روزبه روز کم رنگ تر شد.
11. کدام گزینه در ارتباط با آتن نادرست می‌باشد؟
 (1) کشاورزی در آن با زحمت انجام می‌شد اما امکانات دریانوردی و تجارت فراهم بود.
 (2) پس از تخریب به طور کامل طراحی و دارای شبکه شطرنجی شد.
 (3) نطفه اولیه شهر آکروپولیس بود که با توسعه شهر به منطقه مذهبی بدل گشت.
 (4) پروپیلائه، دروازه عظیم آکروپولیس بود.
12. آیا به چه معنی می‌باشد؟
 (1) دستگاه نظارت که عالی‌ترین دستگاه قدرت بود و حتی پادشاهان حاکم بر شهر نیز درمقابل آن مسئول بودند.
 (2) اتحاد اسپارتی‌ها با چند دولت‌شهر دیگر که اسپارت رهبر آن بود.
 (3) مجمع خلق که برای انتخاب ماموران عالی رتبه یا بحث راجع به مسائل جنگ و صلح جلسه داشت
 (4) محل اجلاس شورای شهر بود.

پاسخنامه:

- سوال 1: گزینه 2
 سوال 2: گزینه 4
 سوال 3: گزینه 2
 سوال 4: گزینه 3

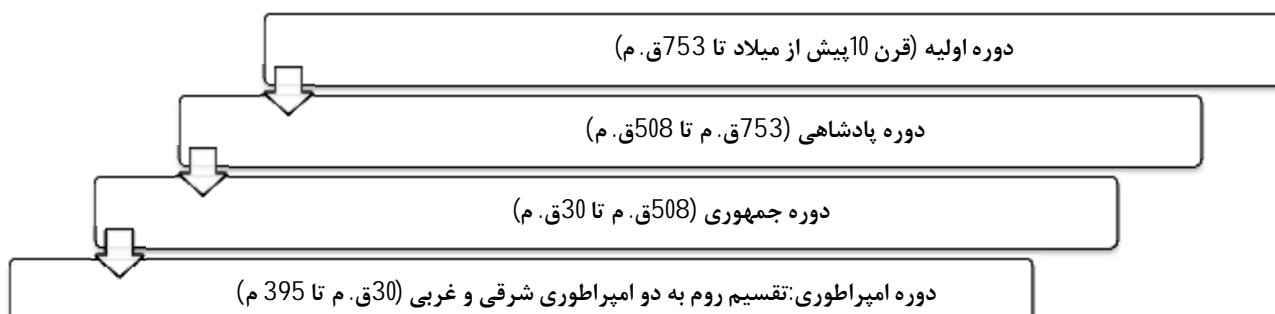
- سوال 5: گزینه 4
سوال 6: گزینه 4
سوال 7: گزینه 3
سوال 8: گزینه 4
سوال 9: گزینه 2
سوال 10: گزینه 2
سوال 11: گزینه 2
سوال 12: گزینه 3

فصل دوم: تمدن روم

مقدمه

در تمدن ویلای نخستین مرحله عصر آهن آغاز می‌شود. این تمدن اولین مراکز تجمع زیستی را در ایتالیا به سبک شهری بنیان گذارد. به طور معمول تمدن روم به چهار دوره تقسیم می‌شود:

شرایط طبیعی و جغرافیایی

خاستگاه اولیه تمدن روم شبه جزیره ای چکمه‌ای شکل به نام آپنین واقع در مرکز دریای مدیترانه می‌باشد که دارای آب و هوای مدیترانه‌ای است. در این شبه جزیره امکان جابه جایی از یک بخش به بخش دیگر ساده‌تر از یونان بود و خلیج واقع در سواحل جنوبی و غربی آن محل مناسبی برای لنگر انداختن کشتی‌ها بود.

شرایط اجتماعی

جوامع اشتراکی با نام کوریه در ایتالیا از قدیمی‌ترین ایام وجود داشتند. آن‌ها به طور عمده به دامداری می‌پرداختند. توسعه نیروهای مولد و اهمیت یافتن مالکیت خصوصی به اختلاف بین طایفه‌ها منجر شد و نظام‌های طبقاتی زیر شکل گرفت:

<ul style="list-style-type: none"> • سران خانواده‌ها و برادران و پسران و نوادگانشان • تصاحب زمین‌ها و اموال عمومی و اموال دیگران 	پاترسین‌ها
<ul style="list-style-type: none"> • سایر اعضای طایفه که باید به پاترسین‌ها خدمت می‌کردند و پاترسین‌ها حامی آنان بودند. • بیگانگان و اسیران آزاد شده نیز به عنوان وابسته در خانواده پذیرفته می‌شدند. 	وابستگان
<ul style="list-style-type: none"> • بومیان قدیمی منطقه لاتیوم و مهاجران (بیشترین جمعیت روم) • کشاورز و یا شاغل در حرف و صنایع دستی یا معاملات کوچک • محروم از حقوق شهروندی 	پلبین‌ها
<ul style="list-style-type: none"> • پایین‌ترین سطح نظام طبقاتی 	برده‌ها

شرایط سیاسی

دوره اولیه:

روم اجتماعی بی طبقه بود و اداره کارهای عمومی جنبه پدرسالاری و اشتراکی داشت ولی بعدها با پیدایش طبقات اشکال جنینی حکومتی پدیدار شد که از سه رکن سیاسی تشکیل شده بود:

در روم اولیه، شاه بیشتر رئیس قبیله و نماینده منافع طایفه‌ها بود که از طرف سران طایفه‌ها و با پاترسین‌ها انتخاب می‌شد.	رکس
شورای ریش سفیدان یا سران طایفه‌ها	سنا
از قدیمی‌ترین سازمان‌های روم	مجمع عمومی (کومیس)

دوره پادشاهی:

در این دوره سلسله‌ای از شاهان اتروسک بر روم حکومت می‌کردند.

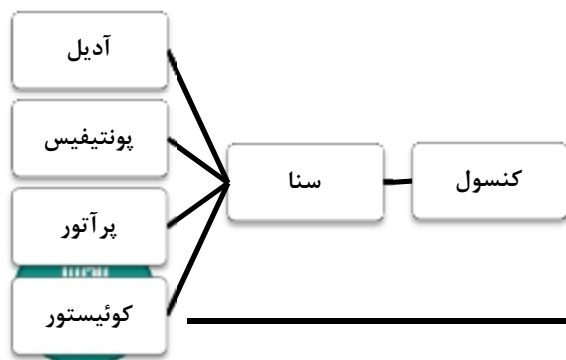
دوره جمهوری:

با از بین رفتن استبداد حکومت «عموم مردم» یا مصالح عموم برقرار گردید. به رغم اینکه در جمهوری روم نیز مانند آتن یک مجمع عمومی وجود داشت ولی عملاً در آن برای مردم عادی جایی نبود.

کنسول: بالاترین مقام و مسئول دریافت مالیات و برگزاری جلسات سنا. (فقط مختص پاترسین‌ها)

پراآتورها: قضاوت و اداره نظامی ایالت‌های تحت اشغال رومی‌ها

کوئیستورها و پروکوراتورها: مسئول اداره خزانه دولت

آدیل‌ها: کارمندان مربوط به رتق و فتق امور بازار، ساخت و ساز و تامین غله جامعه و برنامه‌ریزی جشن‌ها و بازی‌های رسمی

شرایط اقتصادی

برده داری و بردگی از پیشرفت سریع فناوری جلوگیری می‌کرد و امکان بهره برداری بیشتر و بهتر از زمین را محدود می‌ساخت به طوری که در اواخر دوره برده داری سال به سال کیفیت محصول نزول می‌کرد. به تدریج دیگر کار بردگان برای برده داران سودی نداشت. حدود قرن اول بعضی برده داران شروع به اجاره دادن زمین‌های خود به فقیران آزاد نمودند. در این حالت، آن مستاجر بهتر از برده زمین را به عمل می‌آورد.

حیات روم پس از جنگ دوم پونیک از درون پوسید. رم به آن مرحله از تکوین شهری خود گام نهاد که پاتریک گدس آن را «انگل شهر» و «بیمار شهر» نامیده است. به دلیل آن که دولت نیازهای اصلی برای زنده ماندن فقیران (نان و نمایش) را در اختیار آن‌ها قرار داده بود، انگیزه زندگی پر تلاش برای بهبود وضع اقتصادی ضعیف شده بود. با توجه به این وضعیت، به تدریج وابستگی روم به سرزمین‌های دوردست و کارگاه‌های آن‌ها افزایش یافت و رابطه میان آن‌ها مبتنی بر انحصارگری شد.

بررسی اجمالی اقتصاد روم:

از ابتدا تا اوایل دوره جمهوری	- اقتصاد طبیعی - سهم اصلی تولید به عهده: کشاورزان و پیشه‌وران
از قرن 2 ق. م	- رشد بزرگ مالکی و مجتمع‌های زراعی خصوصی و دولتی - ایجاد کارگاه‌های بزرگ برای ایجاد کالاهای انبوه و گسترش همزمان سرمایه مالی - رشد و گسترش سریع مناطق تحت اشغال رومی‌ها: شکل‌گیری نقاط نقل بيشماری که بر اقتصاد تک محصولی مبتنی بود.
تا قرن 3 م	- امنیت راه‌های زمینی و آبی و در نتیجه کمک به رشد تجارت

شرایط فکری - اعتقادی

شرایط مذهبی:

رومیان به زندگی پس از مرگ اعتقاد داشتند و خدایان زیادی را می‌پرستیدند و بر خلاف یونانیان خدای خویش را به شکل آدمی نمی‌پنداشتند آنان را ارواح یا «نومیا» می‌نامیدند. هیچ دینی تاکنون این همه خدا نداشته است. دین در روم به دو دسته تقسیم می‌شد:

- دین مردم: دینی گرم و پر مهر
- دین حکومت: مقید به آئین‌های ظاهری بوده و نوعی رابطه عقده میان دولت و خدایان به شمار می‌رفت.

شرایط فکری:

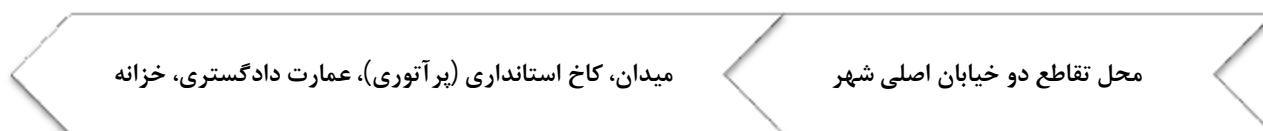
به اعتقاد رومیان، تمدن نمی‌بایست از حالت بدوی و وحشی آدمیان دور بماند؛ به همین خاطر آن‌ها به ورزش‌های رزمی روی آوردند و نمایش گلادیاتوری برگزار می‌کردند. بعد از فتح یونان توسط رومیان، فلسفه یونانیان بر فلسفه رومیان چیره گشت و رومیان در حالی که در جنگ پیروز بودند، در زمینه فکری شکست خوردند.

ویژگی‌های کالبدی

شهرسازی رومی:

تجسم فضایی شهرسازی اولیه رومیان ترکیبی بود از شهرسازی اتروسکی (یافت ارگانیک) و یونانی (شهرهای یونانی وار و شبه نظامی). شهرسازی اصلی این تمدن با ایجاد مهاجرنشین‌های رومی در ایتالیا آغاز شد. نوآوری رومیان در شهرسازی را می‌توان در ایجاد شهرک‌های نظامی خلاصه کرد. این شهرسازی به صورت ایجاد پادگان‌های نظامی و اردوگاه برای حفظ قدرت روم بود. اردوگاه‌های روم بیش از آنکه جنبه دفاعی داشته باشند، برای تدارک حمله ایجاد شده بودند. بنابراین دسترسی مناسب به راه‌های مهم منطقه‌ای یکی از ضوابط مکان یابی آن‌ها محسوب می‌شد. به این دلیل رومی‌ها محل تلاقی جاده‌ها و گذر رودخانه‌ها را برای ایجاد اردوگاه‌های نظامی انتخاب می‌کردند. شکل خارجی شهرک نظامی رومی یک چهارگوش بود.

عناصر شهری

- برج و باروها:**

در روم با گستره‌ای وسیع از انواع باروسازی‌ها مواجه هستیم. از خاکریز و خندق گرفته تا برج و باروهای سنگی. رومیان روش مدیترانه‌ای را رشد داده و به دیوارهای سنگ چین بدون ملات و یا دیوارهای دوجداره هلنیستی رسیدند. بالای باروها محلی برای قرقاول‌ها وجود داشت که با کنگره‌هایی ایمنی نسبی آن‌ها تامین می‌شد.

نقاط رسوخ به شهر فقط از طریق دروازه‌ها امکان‌پذیر بود. یکی از سالم‌ترین دروازه‌هایی که باقی مانده است، دروازه سیاه در شهر ترییر آلمان می‌باشد.
- رابطه توده و فضا:**

کاربرد فضای خالی در مرکز شهر به صورت میدان، زمینه‌ای برای عناصر باشکوه مانند کاخ‌ها و معابد، به صورت مکرر به چشم می‌خورد و به دلیل وفور میداین، تعادل بین توده و فضا در ساختار کلی شهر به خصوص در مرکز از بین می‌رود. رومی‌ها با ایجاد فضاهای نیمه شفاف (رواق‌های ستون‌دار) یک نوع سلسله مراتب فضایی برای رسیدن از فضای باز به توده ایجاد کرده اند.
- پریستیل (حیاط خلوت):** حیات خلوت‌هایی که در پشت حیاط مرکزی به عنوان عرصه‌های خصوصی‌تر احداث می‌شد.
- تعدد فضای باز شهری در روم به نسبت یونان بیشتر بوده و به جز رم، شهرها از تراکم کمتری برخوردار بوده اند.**
- میدان (فوروم):**

فوروم رومیان ترکیبی از آگورا و آکروپولیس بود و تنها چیز جدیدی که می‌توان در آن یافت تمرکز عظیم‌تر فعالیت‌های گوناگون یا درجه‌ای بالاتر از نظم و ترتیب رسمی و وسعت و شکوه عناصر نسبت به یونان می‌باشد. همچنین سکوهایی که در آگورا برای ارائه خطابه و شعر برپا می‌شد در این تمدن به سکوی مجسمه سرداران پیروز تغییر کارکرد داد.

بدنه فوروم: سنا، دادگاه و معبد اصلی

شکل مستطیلی

محل تشکیل بازار

مرکزی تجاری، اداری و سیاسی

- خیابان:

§ مسیر رژه پیروزی در رم: شبکه حرکتی چنبره زده و به یک مدار بسته در خود به فضایی بدل می‌شد.

قوانین وضع شده و اقدامات صورت گرفته به دست اشخاص مختلف:

نرون	- پس از آتش سوزی: در رم ساختمان‌های محقر متراکم و خیابان‌های مشخصاً نامناسب شهر به منظور ایجاد موقعیت برای بازسازی جامع شهر از میان رفتند.
ژولیوس سزار	- وضع قواعدی جهت حل شلوغی بیش از حد و تراکم خیابان‌ها و برخورد مداوم بین ترافیک سواره و پیاده
ویتروویوس	- احداث خیابان‌های فرعی و کوچه‌ها به نوعی که جلوی حرکت بادهای نامطبوع گرفته شود. - خیابان‌های پهن تجاری (درارای رواق) برای نخستین بار جای بازار باز و متمرکز در میدان را گرفت.

دسته‌بندی انواع گذرها:

گذرهای فقط برای پیاده‌ها	ایتینرا
تنها یک گاری قادر به عبور از آن بود.	اکتوس
عبور دو گاری از کنار هم	ویا

- خانه‌های مسکونی:

رم از نظر ساخت کالبدی شهری غیر طبقاتی بود محله‌بندی در آن وجود نداشت. خانه‌های اولیه شهر رم کلبه‌هایی ساده، ساخته شده از تیر و ستون‌های چوبی، دارای حیاط مرکزی (آتریوم) باز و سرگشوده، درون گرا، یک و دو طبقه بودند. به تدریج ایده تفکیک بخشی از خانه‌ها و ایجاد مغازه‌ها در کنار راه‌های عبوری به وجود آمد. خانه‌های مسکونی شروع به تعبیه پنجره به طرف کوچه کرده و برون‌گرا شدند و آپارتمان‌سازی نیز در شهرهای پرجمعیت مانند آستیا صورت گرفت.

سیر تکاملی خانه‌های مسکونی رومی:

- ساختمان‌های عمومی:

§ تئاترها:

ابتدا در خارج از شهر و بعدها در داخل شهرها برپا می‌شدند. حجم کلی آن‌ها استوانه‌ای شکل بود. در جاهایی که به خاطر مسطح بودن نسبی شهرها نمی‌توانستند از توپوگرافی طبیعی زمین تبعیت کنند، طرح تئاتر از حالت نیم دایره‌ای به صورت دایره‌ای کامل درآمد.

§ سیرک‌ها:

رومیان به دلیل خلق و خوی نظامی خود، بیشتر به نمایش‌های رزمی و پیکارهای گلاادیاتورها علاقه مند بودند.

§ حمام‌های رومی:

حمام‌ها از عناصر مهم شهرهای رومی بوده و تسهیلات زیادی را در خود جای داده بودند و کارهای مهمی در آن صورت می‌گرفت. حمام رومی در واقع نقش مهمی در گذران اوقات فراغت پاتریسیین‌ها بازی می‌کرد.

§ معابد رومی:

معابد که در اکثر نقاط شهر رومی پراکنده بودند، در ابتدا به شکل مربع مستطیل بوده اما بعدها معابد مدوری نیز مانند پانتئون ساخته شد. علت وجود تعدد معابد، تعدد خدایان در دین رومیان بود.

• تاسیسات زیربنایی:

§ فاضلاب «کلوآگاماگزیم» نخستین شبکه روباز دفع فاضلاب در حدود 578 ق. م بود که هنوز هم مورد استفاده قرار می‌گیرد.

§ آبگذر «تراژان» نیز برای نخستین بار آب را از ساحل رود تیبر به شهر آورد. روسازی راه‌ها نیز حتی پیش از ساخت منابع آب متداول شده بود ولی بیشتر در راه‌های خارج از شهر بکار می‌رفت.

• طاق نصرت:

طاق نصرت‌ها که در جامعه شبه نظامی روم به فراوانی دیده می‌شود، به افتخار و یادبود پیروزی سرداران و امپراتوری‌های رومی برپا می‌شد.

• ضوابط شهرسازی:

در روم مالکیت بر زمین وجود داشت اما به مصلحت عمومی ارجحیت داده می‌شد و دولت اجازه دخالت در امور ملکی شهروندان را دارا بود و نقش هدایت‌کننده توسعه را بازی می‌کرد. قوانین دولتی در خصوص معابر، اجاره و احداث یا تخریب ساختمان‌ها تصرف زمین‌های موات شهری و... بود.

• باغ سازی:

باغ‌های قصری	-باغ‌هایی که در آن قصر امپراتوران قرار داشت.
باغ‌های ویلایی	- ویلاهای روستایی امپراتوران - ترکیبی از یک پارک مجسمه، یک پارک ورزشی، جایگاهی برای ضیافت شام و... بود - این باغ‌ها در زوال یا سقوط امپراتوری سهیم بوده است.
باغ‌های شهری	-خانه‌های رومی برخلاف یونانیان فضای کافی برای سبزی کاری و باغبانی در اختیار داشتند.

معرفی برخی شهرهای رومی

نویس (نوائسیوم)	- در آلمان امروزی و در کنار راین و تقریباً به شکل مربع بود. - ابتدا به صورت اردوگاه نظامی و پادگان لژیون های رومی احداث شد. - نزدیکی بیش از اندازه ساختمان‌ها به یکدیگر حاکی از زندگی سربازی و انضباط حاکم بر آن‌هاست.
تیمگاد	- نمونه خوبی از شهرهای نظامی رومی در شمال افریقا که یک انبار غله می‌باشد. - در ابتدا مربع شکل و دارای بافت شطرنجی غیرقابل انعطاف بود.
پمپئی	- توسط یونانیان به عنوان یک شهر مهاجرنشین بنیان نهاده شد. - پس از بازسازی یک شهر رومی شد. - باروی آن از توپوگرافی طبیعی زمین متأثر شده بود. - دارای شبکه شطرنجی آزاد - در سال 79 میلادی توسط فوران آتش فشان وزو زیر خاکستر رفت.
کلن	- از شهرهای تاریخی آلمان که رومیان آن را برای استقرار خود ساخته اند. - رومی‌ها آن را کلونیا کلودیا اگری پنسیس می‌نامیدند. - تقریباً به شکل نیم دایره بود.
قسطنطنیه	- در زمان کنستانتین در استانبول امروزی به منظور ساختن روم جدیدی با آئین مسیحی ایجاد شد. - به دلیل اهمیت سوق الجیشی خود یکی از شهرهای مهم امپراطوری بود. (رابط بین اروپا و آسیا) - ترتیب قرارگیری میادین و ساختمان‌های سلطنتی و عمومی آن بیشتر شبیه یونان و بود.
تریر (آگوستاترونوروم)	- در جنوب غربی آلمان و مرز لوکزامبورگ - دارای شکل مستطیلی و شبکه شطرنجی - در زمان دیوکلتین برای اولین بار و در زمان کنستانتین به محل جلوس قیصرها تبدیل شد.

مجموعه نکات فصل دوم:

- تمدن ترامارها در شمال شبه جزیره ایتالیا و تمدن آپنین در جنوب و مرکز ایتالیا شکل گرفت.
- اتروسک‌ها دارای دولت واحدی نبودند بلکه اتحادیه‌ای از 12 شهر تشکیل داده بودند که هر شهر توسط یک لارس اداره می‌شد و بر همه آن‌ها شاه شاهان زیلات فرمان می‌راند.
- سنسور: بالاترین مقام خزانه‌داری
- قیام بردگان به فرماندهی اسپارتاکوس انجام شد و با شکست روبه رو شد.
- هر ایالت توسط یک پراآتور اداره می‌شد.
- در مذهب اولیه رومیان «آنی میسم» یعنی اعتقاد به ارواح تسلط داشت.
- رومیان در رشته معماری و هنر پیکره سازی مهارت زیادی به دست آوردند.
- خیابان شمالی جنوبی کاردو یا ویا پرنسیپالی و خیابان شرقی-غربی دکومانوس نام داشت.
- معماری رومی دارای مقیاسی فوق انسانی بود.
- ژولیوس سزار با بخشیدن باغ‌های خود برای استفاده عمومی، یکی از اولین گام‌های واگذاری امتیازات خصوصی به جامعه را برداشت.
- بهترین نمونه میدان فوروم رمانوم بود که کانون حیات عمومی و قلب امپراطوری به شمار می‌رفت.

- فوروم‌ها همواره در کنار خیابان‌ها طراحی می‌شدند اما هرگز خیابان‌های از درون آن‌ها گذر داده نشدند.
- آملی تئاتر کولسئوم در رم بسیار بزرگ بوده و بیش از 90 هزار تماشاگر را در خود جای می‌داد.
- حمام کاراکالا دارای تجهیزاتی مانند مغازه، استادیوم، توالت، کتابخانه، موزه و... بود.
- قانون لکس جولیا مانیسیپال که راجع به مرمت و نگهداری شبکه ارتباطی شهر و خانه‌ها بود توسط ژولیوس سزار گذاشته شد.
- کلیساهای «سن مارتین بزرگ»، «سن کلمبیا» و «سانتاماریا» در شهر کلن واقع می‌باشد.
- دروازه‌های یودنا آلبا و پورتانیگرا و حمام‌های باربارا و قیصر در شهر تیر می‌باشند.

سوالات تستی فصل دوم:

1. کدامیک از موارد زیر بین رومیان به اختلاف بین قبایل و شکل‌گیری طبقات مختلف منجر شد؟
 (1) توسعه نیروهای مولد (2) اهمیت یافتن مالکیت خصوصی (3) اشتراکی بودن اداره امور (4) گزینه 1 و 2
2. بیشترین جمعیت روم را کدامیک از طبقات زیر تشکیل می‌داد؟
 (1) پاتریسین‌ها (2) وابستگان (3) پلبین‌ها (4) بردگان
3. کدامیک از گزینه‌های زیر نادرست می‌باشد؟
 (1) پراتورها: کارمندان مربوط به رتق و فتق امور بازار، ساخت و ساز و تامین غله جامعه
 (2) کومیس: از قدیمی‌ترین سازمان‌های روم
 (3) کوئیستورها و پروکوراتورها: مسئول اداره خزانه دولت
 (4) کنسول: بالاترین مقام و مسئول دریافت مالیات و برگزاری جلسات سنا
4. در کدامیک از گزینه‌های زیر ترتیب عناوین به درستی ذکر شده است؟ (از اهمیت بیشتر به کمتر)
 (1) کنسول - پراتور - سنا (2) پراتور - سنا - آدیل (3) کنسول - سنا - پراتور (4) پراتور - آدیل - سنا
5. کدام گزینه در ارتباط با اردوگاه‌ها و شهرک‌های نظامی رومی نادرست است؟
 (1) شکل خارجی شهرک نظامی رومی یک دایره بود.
 (2) بیش از آنکه جنبه دفاعی داشته باشند، برای تدارک حمله ایجاد شده بودند.
 (3) رومی‌ها محل تلاقی جاده‌ها و گذر رودخانه‌ها را برای ایجاد اردوگاه‌های نظامی انتخاب می‌کردند.
 (4) نوآوری رومیان در شهرسازی را می‌توان در ایجاد شهرک‌های نظامی خلاصه کرد.
6. کدام گزینه در ارتباط با فوروم صحیح نمی‌باشد؟
 (1) فوروم رومیان ترکیبی از آگورا و آکروپولیس
 (2) در فوروم تمرکز فعالیت‌های گوناگون و درجه‌ای بالاتر از نظم و ترتیب رسمی نسبت به آگورا دیده می‌شود.
 (3) فوروم مرکز اداری، تجاری، سیاسی و محل تشکیل بازار بود.
 (4) دارای پلان مربع شکل بود.
7. در دسته‌بندی انواع ذرهای رومی، «آکتوس» به کدامیک از انواع گذرها گفته می‌شد؟
 (1) گذرهایی فقط برای پیاده‌ها (2) برای عبور دو گاری از کنار هم
 (3) گذری که تنها یک گاری قادر به عبور از آن بود. (4) برای عبور دو گاری و یک ارابه
8. کدام گزینه در ارتباط با معابد رومی درست نمی‌باشد؟

- (1) در ابتدا به شکل مربع مستطیل بودند.
(3) علت وجود تعدد معابد، وسعت سرزمین روم بود.

- (2) معبد پانتئون به صورت مدور ساخته شده است.
(4) معبد در اکثر نقاط شهر رومی پراکنده بودند.

پاسخنامه:

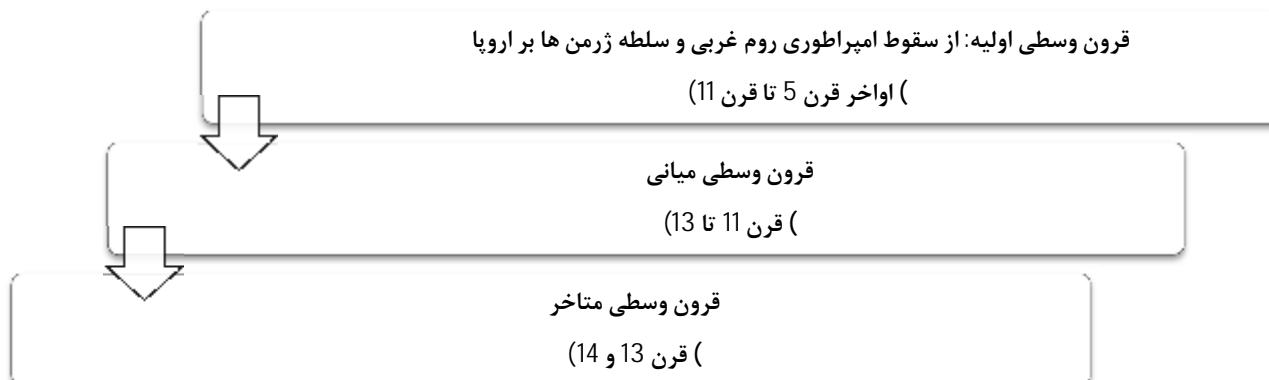
- سوال 1: گزینه 4
سوال 2: گزینه 3
سوال 3: گزینه 1
سوال 4: گزینه 3
سوال 5: گزینه 1
سوال 6: گزینه 4
سوال 7: گزینه 3
سوال 8: گزینه 3

فصل سوم: قرون وسطی

مقدمه

قرون وسطی فاصله زمانی بین قرن 5 تا 15 میلادی می باشد. که به سه دوره تقسیم می گردد:

به تدریج با سو استفاده برخی از روسای قبایل از سرمایه اجتماعی خود و تبدیل آن به نوعی سرمایه اقتصادی (یعنی با تملک اراضی عمومی) نوعی اشرافیت طایفه‌ای و نظامی شکل گرفت که به سینیور یا فئودال معروف گشت.

شرایط اجتماعی

جامعه فئودالی یک جامعه کاملاً روستایی بود. برتری نظام اجتماعی فئودالی نسبت به برده داری در این نکته بود که:

فئودالی	برده داری
- چون روستایی در زمین متعلق به خودش نیز کار می کرد، به بالا بردن حاصل دهی کارش علاقه مند بود بنابراین به نوبه خود تکاملی اجتماعی به شمار می رفت.	- کار برده در زمین ارباب و تحویل تمام ثمرات زحمتشان به او و دریافت سهمی فقط برای گذر زندگی - در نتیجه برده سعی می کرد کمتر کار کند و به ابزارها و حیوانات آسیب برساند.

شرایط سیاسی

قرن 5	- فئودال های بریتانیایی با کمک ساکسون ها، اسکات ها را از ایرلند به اسکاتلند عقب راندند.
اواخر قرن 5	- اسلاوها توانستند بخش عمده ای از اروپای شرقی را در اختیار خود بگیرند.
قرن 6	- دوران اولین توسعه طلبی فرانک ها
قرن 7	- تسلط فرانک ها بر اروپای مرکزی و غربی - تسلط گت های غربی بر اسپانیا - تسلط آوارها و اسلاو ها بر اروپای شرقی
اواخر قرن 8	- دوره توسعه طلبی فرانک ها در مقابل ساکسون ها - در جنوب غربی اروپا، مسلمانان شمال اروپا و بخش مهمی از شبه جزیره ایبری را فتح کردند. - ورود انفجار آمیز اسکاندیناوها در شمال اروپا
اواخر قرن 9	- فروپاشی اقتدار فرانک ها بر اسلاوهای اروپای مرکزی و برپایی پادشاهی موراوی غربی به جای آن
قرن 10	- رسیدن مجارها به اروپای غربی و اشغال مجارستان امروزی

قرن 11	- تبدیل شدن امپراطوری آلمان به قدرت اصلی اروپا - بسط و توسعه قلمرو روس‌ها
اواخر قرن 11	- آرام‌تر شدن شرایط سیاسی اروپا
اوایل قرن 12	- فتح اسپانیا توسط حکومت‌های مسیحی و عقب راندن مسلمانان از آن جا
قرن 13	- قبضه کردن تمام مسیرهای تجاری دریایی با مشرق زمین - تبدیل شدن آلمان به فدراسیونی از بارون‌ها - تبدیل ایتالیای شمالی به مجموعه‌ای از دولت شهرها
قرن 14	- به حداقل رسیدن سلطه بیزانس - اسلاوهای جنوبی در شرق اروپا صاحب یک امپراطوری بزرگ شدند.

ویژگی‌های فئودالیسم:

- اربابان خود را قرین پادشاه می‌دانستند و زیر بار یک حکومت مرکزی نمی‌رفتند.
- تشکیلات مذهبی کلیسا و اعزام کشیش‌ها جهت تبلیغ آئین مسیحیت.
- نقش مهم روحانیون کاتولیک در اداره سرزمین‌های پادشاهی
- با ازدیاد جمعیت دیرها و قدرت یافتن بیشتر آن‌ها، زمین‌های بیشتری به تسلط دیر و کلیسا درآمد و کلیسا به یکی از بزرگ‌ترین زمین داران تبدیل شد.
- اپیسکوپوس (ناظر یا اسقف): نظارت بر کارها و ایجاد هماهنگی در میان شمار عبادت کنندگان.

کلیسا یا اکلیسیا یا اکلیزیا
(محفل ساده‌ای از ایمان آورندگان)

یک یا چند پرسپوتروس (شیخ
یا کشیش)

سلسله مراتب در طبقه حکام:

شرایط اقتصادی

- پادشاهان برای اداره مناطق خود نیازمند کارگزارانی بودند که به نمایندگی از آن‌ها یک منطقه را اداره کنند. این افراد که کنت نامیده می‌شدند در ابتدا نقشی شبیه به تیولداران در ایران داشتند. ولی به خاطر آنکه این مقام به زودی موروثی شد و زمین‌ها نیز در دست افراد خانواده آن‌ها باقی ماند، این قشر نیز پایه‌های اصلی فئودالیسم کشوری را شکل دادند و به تدریج لقب کنت تبدیل به یکی از عناوین فئودالی شد.
- اقتصاد قرون وسطی، چه در کشاورزی و چه در صنعت با تولید کوچک مشخص می‌شد.

شرایط فکری - اعتقادی

کلیسای کاتولیک در این دوره نفوذی انحصاری بر اعتقادات و وجدان روستاییان داشت. هر روستایی مجبور بود بدون تردید کارش را انجام دهد و کار او برای اربابش نتیجه ترس وی بود و ان را امری وجدانی تلقی می‌کرد. طبقه حاکم می‌کوشید برای ادامه و تحکیم نظام فئودالی از تعالیم کلیسا به عنوان سلاحی نیرومند استفاده کند.

ویژگی‌های کالبدی

شهرسازی قرون وسطایی:

ایتالیا	ایتالیا بیش از بقیه مناطق اروپا توانست میراث خود از روم باستان و باقی مانده زندگی شهری باستانی را نگاه داشته. ایتالیا در جوار دو ایده حاکم بر قرون وسطی اولیه، یعنی ایجاد دولت‌های غیر مذهبی (پادشاهی) و حکومت کلیسایی، نوع سومی از زندگی که شهروندی باستانی بود را روشن نگاه دارد. نه گوت‌های غربی و شرقی و نه لومباردها نتوانستند در طول قرون متمادی الگوی خاصی از شهرسازی را در ایتالیا ایجاد نمایند.	
فرانسه	در فرانسه شهرها و پادگان‌های رومی به رغم تخریب و چپاول، توانستند در حداقل مساحت و جمعیت رومی به زندگی خود ادامه دهند. در اینجا نیز به پیروی از نظام رومی، مناطق روستایی پیرامون، تحت مدیریت شهر قرار می‌گرفت و فئودال‌ها و اشراف زادگان متصدی در قلعه‌ها یا قصرهایی در داخل شهر زندگی می‌کردند. تولد شهرهای قرون وسطایی در فرانسه از زمانی آغاز شد که سرف‌ها، پیشه‌وران و تجار در مقابل فئودال‌ها شروع به صف‌آرایی کردند.	
اسپانیا	قبل از فتح توسط مسلمانان	- ادامه زندگی شهری رومی و تخریب آن‌ها توسط ژرمن‌ها - شکل‌گیری تدریجی اسقف‌نشین‌ها
	سکونت مسلمانان	-----
	بازپس‌گیری توسط مسیحیان	- تعداد شهرهای اضافه شده بسیار معدود می‌باشد. - دستیابی برخی شهرها به حقوق مدنی
آلمان	شرایط کالبدی شهرهای آلمانی یا دویچ‌نشین وابسته به مناطق زیر بود: بخش غربی: اطراف رود راین و مناطقی که سابقاً تحت اشغال رومی‌ها بود. بخش میانی: بخش‌هایی که جز مناطق اولیه ژرمن‌ها و خارج از منطقه اشغالی رومی‌ها بود. بخش‌های شرقی: توسط مهاجرنشینانی یا فتوحات ژرمن‌ها به قلمرو آن‌ها اضافه شد.	

مقایسه شهرهای قرون وسطایی اروپا با جوامع فئودالی:

شهرهای قرون وسطایی	جوامع فئودالی
مالکیت برپایه سرمایه منقول (تجارت)	مالکیت برپایه ثروت غیرمنقول (زمین و مرتع)
به علت کوچکی و کمی ساکنین به طبقه‌بندی اجتماعی شاخصی نرسیده بودند و در صورت وجود، براساس ثروت بود.	روابط اجتماعی برپایه اصالت خون و تقسیم‌انسان‌ها به دو بخش نجیب زاده (فئودال) و عامی (سرف)
زندگی تجار و پیشه‌وران و مهاجرین در شهر	زندگی فئودال‌ها و سرف‌های وابسته به آن در روستا

وجود این تفاوت‌ها در شهرها و روستاها تأثیراتی بر بافت آن‌ها گذاشت و به طور کلی فضای شهری را پویاتر از روستا نمود. شهروندان درآمد بیشتری نسبت به روستاییان داشتند و شدت اختلاف طبقاتی در شهر به اندازه فشار فئودال بر روستاییان نبود. به همین دلیل روستاییان برای فرار از دست فئودال به شهرها پناه می‌آوردند.

گونه‌بندی شهرهای قرون وسطایی:

<p>در ابتدای بحث مورد بررسی قرار گرفتند.</p>	<p>شهرهای رومی سابق که تجدید حیات شده‌اند</p>
<p>شهرهای اسقف نشین: کلیسا برای مسیحی کردن اقوام سلت و ژرمن ها در مناطقی اقامت گزیدند که امکان اداره اداری - مذهبی منطقه از آن جا وجود داشته باشد و سپس به ایجاد دیگر عناصر شهری اقدام نمودند. در این شهرها تعداد و حجم بناهای مذهبی بیشتر از خانه‌های مسکونی بود. مانند آگسبورگ و رگنزبورگ در آلمان و رن در فرانسه.</p> <p>به تدریج تضادی میان منافع شهروندان و کلیسا ایجاد شد و تعدادی از این شهرها به شهرهای تجاری تبدیل شدند.</p> <p>شهرهایی که در کنار قلعه یا کاخ های حکومتی شکل گرفتند: نوع دیگر از نطفه بندی شهرهای اروپایی، قلعه‌های حکومتی بود که توسط شاه درمقابل تشکیلات کلیسا یا فئودال احداث شده بود. برخی از شهرهای اسقف نشین نیز به خاطر قدرت یافتن حکومت پادشاهی به قلعه شاهی تغییر شکل داده بودند. (راوانا، پابویا و تورین در ایتالیا و کلن در آلمان)</p> <p>وجود قلعه در دوران ناامنی موهبتی بزرگ برای اسکان و شهرنشینی بود و بسیاری افراد در اطراف قلعه زندگی می نمودند. شکل شهرهای هم جوار قلعه متأثر از دوگونه قلعه بود:</p> <p>الف) قلعه درقله تپه یاخط الراس تپه قرارداشت که دراین حالت شهر در دامنه تپه قرار می گرفت.</p> <p>ب) قلعه توسط مرداب، رودخانه یا دریاچه محصور شده و شهر یا به صورت هم سطح یا با ایجاد تپه‌ای مصنوعی کمی بالاتر ساخته شده است.</p>	<p>شهرهای اسقف نشین یا حکومتی</p>
<p>باستیدها یا پادگان‌های نظامی نوع دیگری از شهرها بودند که در اثر جنگ توسط داوطلبان یا اعوان و انصار پادشاه برای محافظت از منطقه احداث می شدند.</p> <p>سه اصل اساسی طراحی باستیدها:</p> <p>شکل‌گیری شهرها براساس فرم های از پیش طراحی شده</p> <p>سیستم شطرنجی تقسیم اراضی</p> <p>انگیزه اصلی سکونت: دادن یک قطعه زمین مسکونی در داخل شهر و یک زمین مزروعی در خارج شهر.</p>	<p>باستیدها</p>
<p>با تشویق شاهان لهستان و بوهمی برای رشد صنعت و تجارت در مناطق عقب افتاده یا خالی از سکنه احداث شدند.</p> <p>دارای شبکه شطرنجی و بلوک‌ها و قطعات نسبتاً یکسان</p> <p>نمونه: کراکو در لهستان</p>	<p>مهاجر نشین‌های توتونی</p>
<p>مهمترین نقش را در ایجاد و توسعه فرهنگ شهری و شهروندی ایجاد نمودند.</p> <p>بیشترین نوع شهرهای اروپایی</p> <p>از لحاظ حقوق سیاسی به دو گروه اصلی تقسیم می شدند:</p> <p>مستقل: دارای حومه‌ای روستایی متعلق به خود بودند (ونیز، فلورانس، نووگرو، برن)</p> <p>مستقل تحت الحمایه دولت مرکزی: دارای حومه‌ای بسیار کوچک بوده و حتی اکثر آن‌ها بدون داشتن هرگونه زمین درخارج از باروی خود بوده اند. این شهرها با گرفتن امتیازات لازم (حق مدنیت) از فئودال های محلی کاملاً مستقل می شدند.</p>	<p>شهرهای تجاری</p>

محل استقرار بازارگاه‌ها (ویک‌ها):

تقاطع مسیرهای ارتباطی منطقه (رودها مهمترین مسیر ارتباطی) مناسبترین جای برگزاری بازار بود. تجار سعی می کردند تا حد امکان بازارگاه آن‌ها فاصله لازم را از دیر یا قلعه دارا باشد.

حقوق مدنی:

از قرن 12م کسب حقوق مدنی شتاب گرفته و بر تعداد شهرهای مستقل افزوده شد.

امتیازاتی که اورب را تبدیل به شهر می نمود:

- حق داشتن بارویی دائمی و مستحکم برای امنیت شهر حتی درمقابل فئودال
- حق داشتن بازار دائمی

- حق خودگردانی در داخل حصار (خودمختاری سیاسی در مقابل فئودال و سازمان کلیسا)
- حق انتخاب شورای شهر و ایجاد شهرداری، معافیت از خدمت سربازی در جنگ‌های فئودالی، معافیت از پرداخت مالیات های مختلف سرانه و ایجاد نیروی انتظامی مستقل از فئودال
- حق داشتن مهر و اجازه انعقاد قرارداد با شهرها و روستاهای دیگر
- حق ضرب سکه
- حق ایجاد دادگاه مدنی مستقل

ساختار بازارگاه‌های فرامحلی قرون وسطی	
بازارگاه‌هایی با خیابان‌های موازی	بدون وجود سلسله مراتب میان آن‌ها
بازارگاه‌هایی با ساختار تیغ ماهی	وجود یک خیابان اصلی و تعدادی خیابان فرعی عمود بر آن
فرم شطرنجی	با بلوک‌های شهری نسبتاً هم اندازه و مشابه

تجارت فرامحلی اساس زندگی بسیاری از شهرهای اروپایی بود. حتی در مناطقی که این شهرها برسر تقاطع راه‌های فرامحلی قرار نمی‌گرفتند، سعی می‌شد تا مسیر فرامحلی به داخل مجموعه شهر منحرف گردد.

عناصر شهر:

برج و بارو:

ویژگی‌های برج و باروها و استحکامات شهر:

- تضاد موجود میان طبیعت و شهر، بیش از هر چیز خود را در برج و باروی شهر نشان می‌داد.
- استحکامات شهر نشانه‌ای از قدرت مالی و استقلال شهروندان نیز محسوب می‌شد.
- باروی شهر محدوده زندگی شهروندی را تعیین و محدود می‌کرد.
- با رشد سریع جمعیت، کمبود جا و تراکم زیاد، شهرنشینان بارویی بزرگ‌تر گرد شهر احداث می‌کردند.
- نیاز به باروهای مستحکم، روش استفاده از مصالح سنگ و آجر را حتی زودتر از خانه سازی، در برج و بارو به کرسی نشاند.
- مسیر باروها اغلب از توپوگرافی زمین تبعیت می‌کرد و در دشت‌های هموار شکل شبه دایره و مربع رایج‌ترین شکل باروکشی بود.

برج‌ها:

- فرم اصلی پلان برج‌ها مربع یا دایره بود.
- نقش اصلی برج‌ها در وهله اول:
- تقویت سازه‌های باروی شهر و امکان دفاع بهتر از آن‌ها
- حفاظت از نقاط حساس و یا نقاط کور پیرامون شهر
- امکان تیراندازی از سطحی بلندتر به دشمن

دروازه‌ها:

مفصلی میان درون و بیرون محل کنترل رفت و آمد افراد و کالا بودند و به خاطر نفوذپذیریشان نقطه ضعف اصلی استحکامات شهر به حساب می آمدند.

برج‌های شهری:

این برج‌ها در درون شهر به صورت مجزا و یا در ترکیب با شهرداری و یا بناهای تجاری شهر ساخته می‌شدند. با آن که به لحاظ رسمی در اختیار پادشاه بودند، ولی در عمل به خاطر قدرت مالی شهر مجموعه‌ای مستقل از حکومت مرکزی را تشکیل می‌دادند.

رابطه توده و فضا:

انواع فضاهای باز شهری:

فضای بازار به صورت میدانی در مرکز شهر	میدان
فضای باز جلوی کلیسا (پارویس)	
در داخل بلوک‌های شهری متراکم یک فضای باز میانی به صورت حیاط باقی می‌ماند که حاصل کنار هم قرار گرفتن حیاط خانه‌هاست.	فضای باز داخل بلوک‌های شهری
در فاصله بین خانه‌های مسکونی و باروی شهر بودند و جز اراضی اختصاصی کشاورزان و باغداران شهری بودند.	مزارع و باغات درون باروی شهر

- ساخت و ساز خانه‌های در قرون وسطی به صورت متراکم و دارای کوچه‌های تنگ و باریک بود.

دانه بندی:

- مالکیت اراضی شهری بر عهده شهرداری بوده و به صورت رهن به متقاضیان واگذار می‌گردید.
- نظام زمین داری متحدالشکل از دلایل یکپارچه به نظر رسیدن منظر شهری شهرهای قرون وسطی بود.
- الگوی شعاعی شانه‌ای نسبت به الگوی شطرنجی و موازی امکان تنوع بیشتری را فراهم می‌آورد.
- هرچه فاصله بلوک شهری از مرکز دورتر می‌شد، ارزش و قیمت آن کم و مساحت قطعه بزرگ‌تر می‌شد.

میدان:

- میدان فضای بازی بود که قلب تمام حیات شهری و محل تلاقی عبور و مرورها و عملکردهای شهری و محل استقرار ساختمان‌های مهم (شهرداری، کانون گیلدها، اتحادیه‌های پیشه‌وری و تالارهای تجارت محصولات ویژه شهر) بود.
- مهمترین میدان شهر ادامه محوطه تجاری و بازارهای فصلی و هفتگی بود که نطفه اصلی بازارگاه‌ها را تشکیل می‌داد.
- محلی برای تعاملات اجتماعی (تبادل اطلاعات، اعلان تصویب نامه‌ها، مجازات خلافکاران و...)
- میادین فرعی دیگر نیز به عنوان بازارچه‌های تخصصی محصولات ویژه وجود داشت.
- فرم هندسی خاصی نداشته اما به شکل مربع نزدیک بود.
- به منظور پیشگیری از قطع شدن کامل میدان، ورودی‌ها به آن از گوشه‌ای شروع شده و از گوشه روبرو خارج می‌شد. به همین دلیل میادین متقارن نبوده و حتی بناهای عمومی نیز روی محور تقارن ساخته نمی‌شدند.
- شکل دیگر میدان که برای نیاز کسبه به داشتن فضای باز برای عرضه کالا وجود داشت، شکل مستطیل باریک است.
- پارویس: میدانی جهت تجمع شهروندان برای مراسم مذهبی در مقابل کلیسا و در جوار میدان اصلی

خیابان:

- شبکه معابر به شکل ارگانیک بود و بناها در پیرامون آن ساخته می‌شد.
- از اواخر قرون وسطی، در زمان مهاجرت گروهی به شهرها، نیاز سریع به اسکان مهاجران به وجود آمد که دوباره با یافت شطرنجی در مناطق جدید روبرو می‌شویم.

الگوهای خیابان‌های شهر قرون وسطایی:

نمونه	الگوی معابر و بلوک‌ها
لاپیزیک و بسیاری از شهرهای ساحلی آلمان	کوچه‌ها به صورت موازی با یکدیگر و بلوک‌ها به شکل مستطیل غیر منظم
-----	خیابان‌های فرعی عمود بر یک یا چند خیابان شعاعی و به صورت شاخه ای (بازرگانان در جوار خیابان‌های اصلی و پیشه وران در خیابان‌های فرعی)
شهرهای جدید (باستیدها و مهاجرنشین‌ها)	شطرنجی منظم (قشریندی اجتماعی در این الگو به خوبی مشخص بود)

خانه‌های مسکونی:

- وجود سقف شیبدار - جمع شدن فضاهای دامی، انسانی و اثبارها زیر یک سقف	خانه‌های برون‌گرا با ایوانی در جلو و قوس‌های نیم دایره مصالح سنگی	جنوب اروپا	خانه‌های روستایی
		اسکلت چوبی	شمال اروپا
متاثر از خانه‌های روستایی و اماکن مسکونی فنودالی		خانه‌های شهری	
برج‌های مسکونی و خانه‌های دارای بخاری دیواری اولین نمونه خانه‌هایی که به صورت بناهایی دژ مانند وارد شهر شدند.		کامیناتا	

- کمبود جا در محدوده شهر به تدریج باعث جایگزینی خانه‌های چند طبقه با خانه‌های یک طبقه شد.
- نوع دیگری از خانه‌ها شکل گرفت که راهرویی سراسری از خیابان تا انتهای ساختمان ادامه می‌یافت و در دو طرف آن محلی برای عرضه کالا، دفتر و اتاق‌هایی برای سکونت بود.

ساختمان‌های عمومی:

- **ساختمان شهرداری:**
شهروند اروپایی در طی قرون متمادی حق خودگردانی را از حکومت محلی (فئودال یا کلیسا) کسب کرد. در ابتدا ساختمان شهرداری بناهایی ساده و در مقیاس انسانی بود ولی باکسب هرچه بیشتر حقوق شهری، محل و نمادی از جلوه‌گری و خودنمایی قدرت شهروندی شد.
مهمترین فضای ساخته شده در شهر، در رقابت با کلیسا، تالار شهر (محل اجلاس شورای شهر) بود. این تالار در طبقه دوم ساختمان شهرداری قرار گرفته بود.

تالارهای ضیافت و تجاری:

- با رشد و توسعه جمعیت، تولید و توزیع کالاها در شهر دوره پابانی قرون وسطی تبدیل به صحنه مهم سیاسی زمان خود شد. به همین خاطر همایش‌ها، شوراها و مجالس مختلف علمی، مذهبی یا مدیریتی در شهرها برگزار شد. عناصر جدیدی که در این دوره به شهر اضافه شد، تالارهای جشن و همچنین بازارچه پارچه می‌باشد.

تالارهای جشن:

- در رقابت با تالار شهر شهرداری برای رقص و برپایی جشن شکل گرفت.

بیمارستان:

این بناها در قرون وسطی نوعی تیمارستان و خانه سالمندان و نوانخانه بود و مدیریت آن جز وظایف کلیسا به شمار می‌رفت. و محل آن در نزدیکی مرکز شهر بوده و ساختمانی با مقیاس بزرگ داشتند. البته درمانگاه‌هایی نیز برای مداوای بیماران وجود داشت که معمولاً دور از مناطق مسکونی و در خارج از شهر قرار داشت.

• مراکز آموزشی:

آموزش و پرورش در دوران اولیه قرون وسطی در انحصار کلیسا و روحانیت مسیحی بود. اوج شکوفایی مدرسه سازی اروپا در قرن 12م بود. اولین مراکزی را که می‌توان اجداد دانشگاه‌های امروزی نامید نیز در این قرن شکل گرفت.

• اتحادیه‌های بازرگانی (گیلدها):

مقایسه گیلدها با اصناف:

گیلد	صنف
ضوابط در سطح محلی	ضوابط در سطح ملی
فقط شامل بازرگانان	شامل گدایان، نوازندگان، شاخه‌های تجاری، بازرگانی و ...
داوطلبانه و انتخابی	توسط حکومت تعیین و سازماندهی می‌شدند.
انگیزه: تنظیم مسائل تولید و توزیع	برای اخذ مالیات ایجاد شدند.

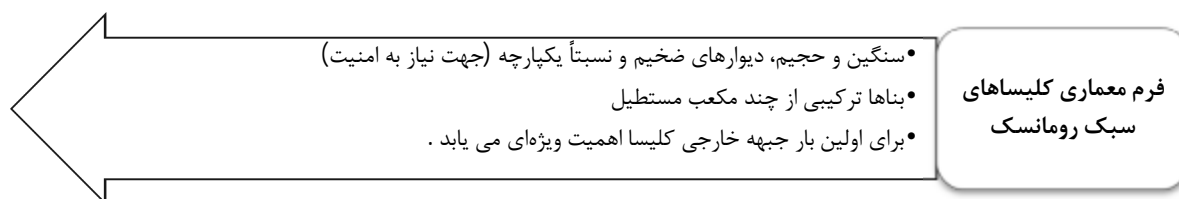
• اماکن مقدس:

شهر دارای یک کلیسای جامع به نام کاتدرال بود. شهرهای زیادی به همت اسقف یک منطقه در اطراف دیر به وجود آمدند که هیلدسهایم در آلمان یکی از این نمونه‌هاست.

پاوریس (صحن کلیسا) اکثراً در کنار و چسبیده به فضای بازار قرار داشت و به هیچ وجه قصد رقابت با میدان بازار را نداشته است. در بسیاری موارد برج بلندی در کنار کلیسا به عنوان برج ناقوس احداث می‌شد. این ساماندهی خطی تبدیل به شکل صلیبی در کنار ساماندهی خطی کلیسا شد. در مناطق تحت نفوذ بیزانس نوعی ساماندهی مرکزی برای کلیساها در نظر گرفته می‌شد (کلیسای سن ویتاله در شهر راوانای ایتالیا)

دیرها:

از مجموعه‌های نسبتاً پیچیده دوره قرون وسطی اولیه می‌باشند.

• دادگاه:

پس از کسب امتیاز برای ایجاد دادگاهی مستقل، یک ساختمان برای دادگاه به وسیله شهروندان ایجاد شد.

• کاخ یا قلعه‌های حکومتی:

محل زندگی و حکومت پادشاه و دارای فضاهایی از قبیل: تالاری برای بار عام، فضای اداری و استراحت، انباری، نمازخانه و...

• **جشمه‌های آب (محل برداشت آب):**

تامین آب آشامیدنی مردم شهر عموماً از طریق لوله کشی آب به حوضچه‌های عمومی، آب نماها و فواره‌ها بود. فضای اطراف آب نماها نیز محلی برای گردهم آمدن و پخش خبرها به شمار می‌رفت.

• **باغسازی:**

معماری و باغسازی قرون وسطایی در بهترین حالت می‌توانست مانند «شهر خدا»ی سنت آگوستین قدیس طراحی شود. وی الهام بخش سازندگان باغ‌های قرون وسطایی شد.

§ **باغ‌های شهری:**

- ✓ گذرگاه‌های مسقف آلاچیق برای سایه اندازی
- ✓ محل‌هایی برای نشستن از جنس سنگ یا تنه درختان و بدون پشتی
- ✓ بستری گیاهی و عرصه‌های گل و چمن و فواره‌ها و کبوتر خانه
- ✓ حصارها و جدا کننده‌ها و چپرهای برای جلوگیری از ورود حیوانات
- ✓ نهر، رودخانه یا استخر برای مرزبندی و پرورش ماهی
- ✓ حمام‌های طبیعی برای خانم‌ها و چشمه‌های آب گرم

معرفی برخی شهرهای قرون وسطی

ونیز (ایتالیا)	ونیزی‌ها با تمام بنادر خلیج به تجارت پرداختند و حرفه اصلی آن‌ها تجارت و ماهیگیری بود. شبکه کانال‌ها و خیابان‌های تنگ و تاحدودی تودرتو، نامنظم و پیچ در پیچ پل ریالتو عامل ارتباط شهر محسوب می‌شد. کلیسای سن پیترو و میدان سن مارکو در ونیز می‌باشند.
وورتسبورگ (آلمان)	بعد از کوچ قبایل ژرمن به یک مقر اداری اسقفی تبدیل شد و در سال 820م امتیاز ویژه گمرکی دریافت نمود. دیرهای سن، آندراس و سن مارتین و کاتدرال سن سالوادور در این شهر می‌باشند.
هانور (آلمان)	ابتدا مقر بازرگانی بود و بعدها به سکونت‌گاه تجار و پیشه‌وران ارتقا یافت. به منظور تجارت، در کنار رودخانه شکل گرفت.
نورنبرگ (آلمان)	در ابتدا شهری اسقف نشین بود. در قرن 14 که دوران شکوفایی نورنبرگ بود، با حمایت فردریش دوم به یکی از ثروتمندترین شهرهای اروپا تبدیل شد. کاتدرال سن زبالد و سن لورنس در این شهر می‌باشد.
بامبرگ (آلمان)	ابتدا دژ حکومتی کارولنژها بود و سپس به مقر اداری یک اسقف نشین تبدیل گشت. دیر سن میشل، بنیاد سن استفان، سن کائگولف و سن ژیاکوب در این شهر می‌باشد.
پاریس (فرانسه)	ابتدا با نام لوتوس در جزیره سیت (محل انشعاب دو شاخه رود سن) شکل گرفت. دلایل انتخاب ساکنان اولیه: موقعیت طبیعی برای استقرار و وجود مصالح برای ساخت و ساز دیوار فلپ آگوست در اولین وهله این شهر را به قرون وسطی مربوط می‌سازد. در اواخر قرن 12م پاریس به بزرگ‌ترین شهر غرب مسیحی و مهمترین مرکز تجاری تبدیل شد. دانشگاه سوربن از ادغام تعدادی از مراکز فرهنگی ایجاد شد. استقرار روستاها و ارتباط آن‌ها با شهر باعث پیدایش یک طرح دایره‌ای شکل متعلق به قرون وسطی شد.

لندن (انگلستان)	ابتدا به صورت یک محله مسکونی بسیار محدود در ساحل رودخانه تیمز توسط رومی‌ها ایجاد شد. لندن پیش از سال 314م اسقف نشین بود و در قرن 11مبه بزرگ‌ترین شهر انگلستان تبدیل شد. در قرن 12 و 13، لندن به مهمترین مرکز بازرگانی اروپای شمالی تبدیل شد. کلیسای وست مینستر در این شهر می‌باشد.
فلورانس (ایتالیا)	در شمال رود آرنو احداث شد. رشد جمعیت این شهر باعث احداث ششمین بارو در قرن 13گشت! شبکه شطرنجی رومی خود را حفظ نمود
کراکو (لهستان)	از شهرهای مهاجرنشین بود که برای رشد صنعت و تجارت ایجاد شد.
هالبرشات	از شهرهای اسقف نشین می‌باشد. در قرن 12 و 13 تبدیل به یک شهر تجاری شد.
گوسلار (آلمان)	به دلیل کشف معادن نقره پدید آمد. اولین شهر آلمانی که دارای شهرداری شد.
هیلدسهایم	ابتدا به عنوان یک شهر اداری اسقفی احداث شد. از چندین بخش برنامه‌ریزی شده پراکنده به وجود آمد که در قرن 12 دارای بارویی مشترک شد و به تدریج با گسترش درونی خود تبدیل به شهری خودرو گردید. کلیسای سن مارتین و دیر سن میسائیل در این شهر می‌باشد.
لوبک (آلمان)	به عنوان یک مهاجرنشین تجاری ایجاد شد و تبدیل به قدرت تجاری اول شمال آلمان گشت. موسس اتحادیه‌هانزا و محل اجلاس نمایندگان شهرهای هم پیمان شد.
کرکسان (فرانسه)	نمونه یک شهر/قلعه کوهستانی است که در طول زمان شهر را به استحکاماتی چشمگیر تبدیل کرد.
بروژ	هسته اولیه شهر یک قلعه نظامی بود اما دلیل پیشرفت آن نبود. علت اصلی پیشرفت شهر رقابت بازرگانان با فنودال ها بود. و بروژ چهره‌ای تجاری به خود گرفت. از بنادر فعال بین المللی در امر تجارت بود.
بولونیا	این شهر منشا رومی دارد و دارای بافتی شطرنجی می‌باشد. معروفیت این شهر در قرون وسطی به خاطر وجود رواق‌ها و تعدادی برج‌های مسکونی است.

مجموعه نکات فصل سوم

- روستاهایی که واحد اصلی جامعه سلت و ژرمن بود، مارک نامیده می‌شد.
- اعیان سالاری تنها راه مردم سالاری در قرون وسطی بود.
- بطرک مقامی بالاتر از مطران در بین کشیش‌ها بود. و در راس هرم کلیسا پاپ قرار داشت که از میان کاردینال‌ها انتخاب می‌شد.
- سینود: شورای مذهبی
- ماهیت فنودالیسم: استقلال زمین داران از دولت مرکزی
- سرف‌ها علاوه بر کار در زمین کوچک خود، مجبور به کار در زمین اربابانشان نیز بودند.
- کاسترا: قلعه یا پایگاه نظامی / سیویتاس: شهر / تریتوریوم: اراضی روستایی
- برج‌های شهری در فرانسه بتفوری نامیده می‌شدند.
- میدان سینا از معدود میادین قرون وسطایی است که شکل صدف داشت.

- **اونیورزیتاتس:** نهادهایی مستقل که دارای موقعیت اجتماعی و شخصیتی ویژه برای ادغام مدارس شاگردان غیر مذهبی و طلبه‌ها و کنار گذاشتن نظام قشری ایجاد شد.
- **کولگیا** بعدها در زبان انگلیسی **کالج** نامیده می‌شد.

سوالات تستی فصل سوم

1. معنی کدامیک از کلمات زیر درست می‌باشد؟
 (1) پرسپوتروس: شیخ (2) اکلیزیا: اسقف (3) اپیسکوپوس: کشیش (4) همه موارد
2. سلسله مراتب در طبقه حکام در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟
 (1) دوک-شوالیه- بارون (2) بارون- دوک- شوالیه (3) پادشاه- دوک- بارون (4) پادشاه- بارون- دوک
3. کمترین تغییرات را در شهرسازی در کدامیک از کشورهای زیر رخ داد؟
 (1) آلمان (2) فرانسه (3) اسپانیا (4) ایتالیا
4. کدامیک از موارد زیر از اصول طراحی باستیدها می‌باشند؟
 (1) شکل‌گیری شهرها براساس فرم‌های از پیش طراحی شده
 (2) سیستم شطرنجی تقسیم اراضی
 (3) انگیزه اصلی سکونت: دادن یک قطعه زمین مسکونی در داخل شهر و یک زمین مزروعی در خارج شهر.
 (4) همه موارد
5. شهر کراکو در لهستان از کدامیک از گونه‌های شهرهای قرون وسطی می‌باشد؟
 (1) شهرهای رومی سابق که تجدید حیات شده‌اند
 (2) شهرهای اسقف نشین یا حکومتی
 (3) باستیدها
 (4) مهاجر نشین‌های توتونی
6. کدام گونه از شهرهای قرون وسطایی مهمترین نقش را در ایجاد و توسعه فرهنگ شهری و شهروندی ایجاد نمودند و بیشترین نوع شهرهای اروپایی می‌باشند؟
 (1) شهرهای رومی سابق که تجدید حیات شده‌اند
 (2) شهرهای تجاری
 (3) باستیدها
 (4) مهاجر نشین‌های توتونی
7. نقش اصلی برج‌ها در وهله اول چه چیز بوده است؟
 (1) تقویت سازه‌های باروی شهر و امکان دفاع بهتر از آن‌ها
 (2) حفاظت از نقاط حساس و با نقاط کور پیرامون شهر
 (3) امکان تیراندازی از سطحی بلندتر به دشمن
 (4) همه موارد
8. کدامیک از گزینه‌های زیر نادرست می‌باشد؟
 (1) مالکیت اراضی شهری بر عهده شهرداری بوده و به صورت رهن به متقاضیان واگذار می‌گردید.
 (2) نظام زمین داری متحدالشکل از دلایل یکپارچه به نظر رسیدن منظر شهری شهرهای قرون وسطی بود.
 (3) الگوی شعاعی شانه‌ای نسبت به الگوی شطرنجی و موازی امکان تنوع کمتری را فراهم می‌آورد.
 (4) هرچه فاصله بلوک شهری از مرکز دورتر می‌شد، ارزش و قیمت آن کم و مساحت قطعه بزرگ‌تر می‌شد.
9. اولین نمونه خانه‌هایی که به صورت بناهایی دژ مانند وارد شهرهای قرون وسطی شدند چه نام دارند؟
 (1) پاریس (2) کامیناتا (3) ویک (4) پریستیل

10. مهمترین فضای ساخته شده در شهر، در رقابت با کلیسا چه نام داشت؟
 (1) تالار شهر (2) تالارهای ضیافت و تجاری (3) دادگاهها (4) کاخ یا قلعه‌های حکومتی
11. اولین مراکزی را که می‌توان اجداد دانشگاه‌های امروزی نامید نیز در کدام قرن شکل گرفت؟
 (1) قرن 10 (2) قرن 11 (3) قرن 12 (4) قرن 13
12. کدام گزینه در ارتباط با گیلدها درست می‌باشد؟
 (1) برای اخذ مالیات ایجاد شدند.
 (2) توسط حکومت تعیین و سازماندهی می‌شدند.
 (3) ضوابط آنها در سطح ملی بود
 (4) فقط شامل بازرگانان می‌شدند.
13. کدام گزینه درباره فرم معماری کلیساهای سبک رومانسک درست می‌باشد؟
 (1) سنگین و حجیم، دیوارهای ضخیم و نسبتاً یکپارچه به جهت نیاز به امنیت
 (2) بناها ترکیبی از چند مکعب مستطیل
 (3) برای اولین بار جبهه خارجی کلیسا اهمیت ویژه‌ای می‌یابد.
 (4) همه موارد
14. اولین شهر آلمانی که دارای شهرداری شد چه نام داشت؟
 (1) بامبرگ (2) نورنبرگ (3) گوسلار (4) لوبک

پاسخنامه:

- سوال 1: گزینه 1
 سوال 2: گزینه 3
 سوال 3: گزینه 4
 سوال 4: گزینه 4
 سوال 5: گزینه 4
 سوال 6: گزینه 2
 سوال 7: گزینه 4
 سوال 8: گزینه 3
 سوال 9: گزینه 2
 سوال 10: گزینه 1
 سوال 11: گزینه 3
 سوال 12: گزینه 4
 سوال 13: گزینه 4
 سوال 14: گزینه 3

فصل چهارم: رنسانس

مقدمه

رنسانس نهضت استقلال طلبی فرهنگی شهروندان در مقابل فئودالیسم می‌باشد. تفکرات رنسانس در اصل بازتاب نیازهای جامعه عصر خویش بود.

شرایط اجتماعی

جنبش رنسانس زمانی آغاز شد که فئودالیسم در اداره امور جامعه به بن‌بست رسیده بود. در دوره قرون وسطی هرچند به ظاهر حکومت‌های پادشاهی وجود داشت، ولی فئودال‌ها واسقف‌ها آنان را انتخاب کرده و درمقابل کوچکترین ناملازمات بر علیه حکومت مرکزی توطئه کرده و با دشمنان پادشاه سازش می‌کردند.

شرایط اقتصادی

ثروت‌های حاصل از گسترش راه‌ها، تجارت و... که به شهرهای اروپایی سرازیر می‌شد، باعث قدرت بورژوازی مرفه آن می‌گردید. شهرها در عمل ثابت کرده بودند که کاسبی و مالکیت بر اموال منقول به مراتب کاراتر از تفکر روستایی قرون وسطایی و مالکیت بر اموال غیرمنقول می‌باشد. بورژوازی سرمست از این موفقیت‌ها به دنبال اثبات برتری فرهنگی خود بر فئودالیسم و تفکرات قرون وسطایی کلیسای کاتولیک شده بود.

شرایط فکری - اعتقادی

اروپای قرون وسطی در سه نوبت با فرهنگ ملل اسلامی برخورد پیدا نمود:

قرون اولیه تمدن اسلامی	همزمان با دوره تاریکی و جهالت اروپاییان، مشرق زمین و ممالک اسلامی مهد دانش و فضل جهانی بود. لشکرکشی مسلمانان از شمال آفریقا به اسپانیا و فتح اندلس باعث انتقال فرهنگ اسلام به اروپا گردید.
جنگ‌های صلیبی	پاپ‌ها برای اعاده وحدت میان مسیحیان غرب و شرق، جنگ علیه مسلمانان را شروع کردند و علت آن را بازپس‌گیری اورشلیم عنوان کردند. این جنگ‌ها از نظر نظامی به نفع مسلمانان تمام شد ولی پیروزی علمی و فرهنگی اروپاییان چشمگیرتر از پیروزی نظامی مسلمانان بود.
تصرف قسطنطنیه توسط ترکان عثمانی	این واقعه برای بورژوازی اروپا نعمتی چون آشنایی با هومانیزم و تفکرات اندیشمندان بیزانس را به همراه داشت.

مقایسه برخی ویژگی‌های مهم در قرون وسطی و رنسانس:

رنسانس	قرون وسطی
- استقلال نظامی، اداری، اقتصادی، فکری و فرهنگی - دولت متمرکز جهت حفظ نظم و قانون - نتایج مطالعات و پژوهش‌ها به زبان بومی و محلی نگاشته می‌شد. - بسط و توسعه افکار رنسانس از طریق چاپ کاغذ در گوتنبرگ - تاکید بر عقل‌گرایی - پی‌ریزی شالوده‌بسیاری از علوم جدید - گسترش بازار محلی به یک بازار ملی	- دوره حاکمیت‌گری کلیسا و پاپ - عدم وجود نظام سیاسی واحد برای مناطق مسیحی نشین - زبان لاتین، زبان علمی و رسمی بود. - موسسات اجتماعی برای افراد یک مذهب خاص بود و غیر از آن‌ها کسی حق استفاده از آن را نداشت. - روح قالب در این دوران آخرت‌گرایی بود. - وابستگی انسان به زمین کشاورزی - اقتصاد بسته - سرمایه غیر منقول و روابط اجتماعی برپایه اصالت خون

ویژگی‌های کالبدی

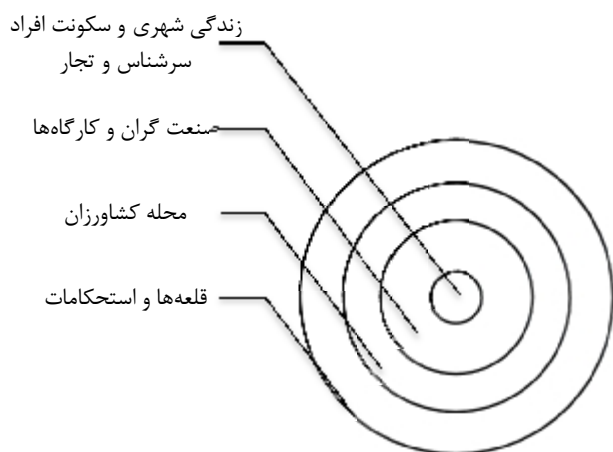
شهرسازی رنسانس

مباحث نظری:

- فیلاترته و آلبرتی بنیان‌گذاران نظریه پردازی در شهرسازی رنسانس می‌باشند.
- نظریه پردازان رنسانس به مثابه مبلغین هومانیسسم، رابطه مستقیمی بین ساختار شهر و اخلاق و منطق حاکم بر جامعه شهری می‌دیدند.

عقاید و ویژگی‌های هنرمند رنسانس:

- جهان را دارای نظمی پیچیده می‌دانست که همه اجزای آن با یکدیگر در رابطه منطقی و ریاضی می‌باشند.
- اشیا مرئی را باید تجربه کرد، استدلال منطقی کافی نیست.
- دارای خرد تحلیل‌گر خلاق (خردی که قدرت تاسیس دارد)
- اعتقاد به رابطه و وابستگی بین هنر و علم
- مهمترین شرایط مقدماتی تاثیر هنری یک تصویر: وحدت صحنه، انسجام موضعی، ترکیب بندی و منطق ساخت مکانی
- برای او کل مهم‌تر از اجزا بود و اجزا می‌بایست بتوانند در یک ترکیب بندی مناسب، کلیتی هماهنگ ارائه دهند.
- مطلق‌گرا است و موضوع مورد شناسایی را فقط توسط یک فرد و از نقطه‌ای ثابت می‌بیند.
- گام بزرگی در راه دموکراسی و جمع‌گرایی برداشتند اما هنوز به حکومت عامه مردم یا دموکراسی اعتقادی نداشتند.
- در این دوره استحکامات علاوه بر جنبه دفاعی، جنبه تهاجمی نیز داشته و در نتیجه به شکل ستاره‌ای پیشنهاد می‌شد.
- هسته مرکزی شهر اغلب مختص افراد سرشناس و تجار بود و خیابان‌هایی از مرکز منشعب گشته و با دیگر نقاط ارتباط برقرار می‌نمود.
- گام اول در شهرسازی همواره با مکانیابی شروع می‌شد.
- در مرکز شهر می‌بایست میدان اصلی قرار گیرد و مهم‌ترین ساختمان‌های شهر در اطراف آن مستقر گردند.

نظریه پرداز	ویژگی شهر آرمانی پیشنهادی
-------------	---------------------------

<p>- وسعت شهر وابسته به موقعیت و شرایط محیطی است.</p> <p>- از خیابان‌های اصلی شهر به نام خیابان‌های نظامی یاد می‌کرد (دارای عملکرد اجتماعی و برای استفاده جمعی)</p> <p>- خیابان‌های اصلی باید دارای قوس‌هایی نرم باشند. (برای زیبایی و قابلیت استفاده بیشتر)</p> <p>- وظیفه شهر: ایجاد کالبدی سالم و موقر</p> <p>- شهر می‌بایست دارای نظام تقسیم‌بندی (هندسی و عملکردی) مناسب باشد.</p> <p>دو مبنای طراحی شهر: 1. آسایش 2. لذت</p>	آلبرتی
<p>- طرح ستاره هشت پر با 16 خیابان شعاعی که از مرکز به بارو می‌رسند.</p> <p>- خیابانی حلقوی با 16 میدانچه خیابان‌های شعاعی را قطع می‌کنند.</p>	فیلارته
<p>- اشکال 8 گوش که در ابتدا خیابان‌ها به صورت شعاعی بوده و بعدها به شکل شطرنجی درمی‌آیند.</p>	دی مارتینی

شهرسازی رنسانس در عمل:

- **طرح‌های ستاره‌ای:** از نظر نظامی پاسخگو ولی در شرایطی که شهرهای اروپایی به شدت در حال رشد بودند، محدودیتی شدید برای گسترش شهر به همراه می‌آورد.
- آن‌ها با بافت قدیم خود دشمنی نداشتند و تنها در نقاطی که امکان‌پذیر بود شبکه شطرنجی را بکار می‌بردند.
- فقط تعداد کمی از شهرها براساس طرح‌های آرمانی شکل گرفتند اما کاخ‌ها و میادین زیادی ساخته شد.
- نظم فضاها تمایل به توازنی درونی و سکون داشت و نتیجه این تفکر ایجاد فضاهای محصور و مرکز‌گرا بود.

اقدامات عملی شهرسازی رنسانس:

- سیستم حصاربندی
- الحاق مناطق جدید مسکونی
- ایجاد کاخ‌ها و ویلاهای اشرافی
- باززنده سازی بخش‌هایی از شهر با ایجاد فضاهای عمومی جدید و خیابان‌های مربوطه
- طراحی و بنای تعداد محدودی نوشهر
- ساخت کلیساهای جدید

اصول و نگرش کلی حاکم بر شهرسازی رنسانس:

تقارن	<ul style="list-style-type: none"> • ساخت عناصر شهری به صورت ترکیبی متوازن حول یک یا چند محور اصلی • حتی در پلاتزا دل پوپولو رم و میدان سن کارلوی تورین دو کلیسای مشابه در دوسوی خیابان اصلی ساخته شد!
انسداد دید	<ul style="list-style-type: none"> • به وسیله قرار دادن دقیق ستون‌های یادبود و یا مجسمه در انتهای خیابان طویل و مستقیم
ترکیب	<ul style="list-style-type: none"> • ترکیب ساختمان‌های منفرد به صورت یک واحد منسجم معماری که با تکرار یک طرح واحد برای نما انجام می‌شد.
پرسپکتیو	<ul style="list-style-type: none"> • سلاحی برنده بود که بیان هنری می‌بایست با آن تطبیق می‌یافت.

عناصر شهری

حصارها:

سقوط قسطنطنیه دو تاثیر مستقیم بر رشد شهرسازی ایتالیای دوره رنسانس داشت:

- مهاجرت اندیشمندان هومانیزست
 - تشویق علم مهندسی رزمی که تاثیر آن در اکثر طرح‌های شهر آرمانی دیده می‌شود.
- به دلیل کشف توپ، سنگر بندی‌ها و حصارها را ضمیم‌تر و به صورت شیب‌دار می‌ساختند تا گلوله دشمن کمانه کرده و باعث تخریب کمتر شود.

میدان:

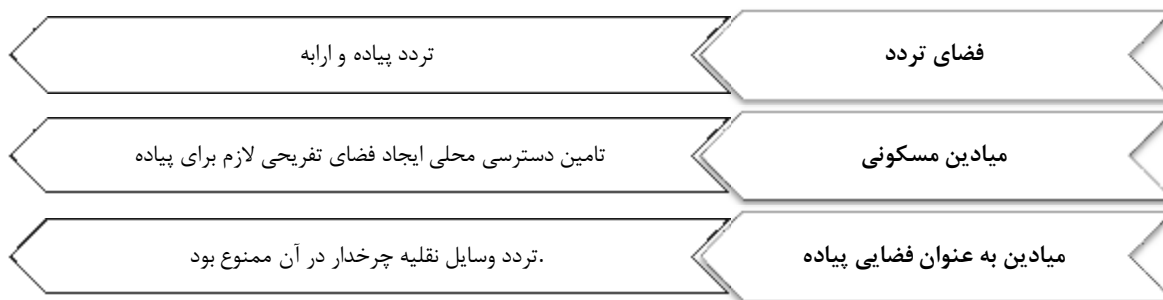
تفاوت های عمده میدان در این دوران با میادین قرون وسطایی:

قرون وسطی	رنسانس
بدنه به هم پیوسته	بدنه میدان به صورت احجامی منفرد
ساختمان‌های پیرامون میدان اکثراً مسکونی می‌باشند.	بیشتر ساختمان‌های محصور کننده میدان مسکونی نبوده
میادین قرون وسطایی ظاهری رسمی نداشته اند.	استفاده از عناصر یادمانی باستانی باعث داشتن ظاهری رسمی و تشریفاتی در میدان بوده

در دوره باستان اگر صرفاً رواق سازی فضاهای عمومی و مغازه‌ها را به هم پیوند می‌داد، در دوره رنسانس خانه‌های مسکونی اطراف میدان به هم دوخته می‌شوند.

دسته‌بندی میادین رنسانس براساس عملکرد ترافیکی:

- میدان تحت تاثیر سه نوع اصلی ساختمان قرار داشتند: عمومی و مذهبی / مسکونی (به شکل ردیفی) / بازار و سایر ابنیه تجاری

خیابان:

عنصر اصلی سازمان دهنده با یک نقطه گریز منظره منحصر به فرد بود و علاوه بر عملکرد عبوری، محل تجمع و وسیله‌ای برای اعمال امور اداری حکومت نیز بود. در این دوره در عمل خیابان‌های جدید در شبکه‌ای شطرنجی سازماندهی می‌شدند.

شبکه شطرنجی سه کاربرد مهم داشت:

- اساس و پایه طراحی مناطق جدید مسکونی (بیشترین کاربرد)
 - اساس طرح تعدادی نوشهر
 - به همراهی یک شبکه خیابان اصلی به عنوان الگو برای طرح کلی سایر نوشهرها
- علاوه بر این برای حرکت کالسه نیز بسیار کارا بوده و باعث ایجاد قطعات برابر در تقسیم زمین، در طول دوره‌های تاریخی پیشین نیز کاربرد داشته است.

خانه‌های مسکونی:

- یکی از امکانات گسترش فضای درونی، خرید بنای همسایه و گسترش افقی خانه بود. البته این امکان زمانی آغاز گردید که مالکیت اراضی مسکونی شهر به تدریج از شهر به مالکین منتقل شده و زمین‌های رهنی برای عرضه و تقاضای بازار، خصوصی اعلام شد.
- تامین مسکن برای شهروندان فقیر تا حد زیادی توسط شهرداری یا خیرین شهر به صورت وقفی انجام می‌گرفت. این امر زمینه ساز الگوی مسکن حداقل قرن 19 و 20 بود.
- از زمان رنسانس و ایجاد کارگاه‌های مانوفاکتور در شهرهای بزرگ، برای اقبال کارمند و کارگر واحد های مسکونی و شهرک‌های جدیدی ایجاد شد که در حاشیه شهر ساخته می‌شد.

بناهای عمومی:

- شهرداری: تنها تفاوت ساختمان شهرداری در این دوره با قرون وسطی، نمای آن است که نمای ساختمان‌های باقی مانده از دوران قبل با اصول این دوران بازسازی می‌شد.

- بازارچه:

در واقع همان تالارهای تجاری دوران قرون وسطی هستند که با رشد و توسعه جمعیت در پاسخ به نیاز تولید و توزیع کالاها به طور متمرکز بوجود آمدند.

● پرورشگاه:

§ فضاهایی مستقل برای نگهداری کودکان بی سرپرست و سرراهی

§ پرورشگاه یا یتیم خانه فلورانس یکی از بهترین نمونه‌های آن می‌باشد.

● تماشاخانه (تئاتر):

§ اجرای نمایشنامه‌های باستانی در تالارها و سالن‌های درباری به شکل‌گیری گونه‌ای جدید از ساختمان برای تماشاخانه منتهی گردید.

§ تماشاخانه الیمپیکا در شهر ویچنزا اولین تئاتر یا تماشاخانه اروپایی بعد از دوران باستان می‌باشد.

● کتابخانه:

با ساخت کتابخانه روبروی کاخ دوجه در ونیز برای اولین بار مکانی برای رشد و پرورش علم و آموزش در محلی مهم و تشریفاتی بوجود آمد.

● کلیسا:

از آن جا که فضاهای مرکزی برای اجرای مراسم عبادی آن زمان چندان مناسب نبود، در اغلب کلیساها ترکیبی متناسب میان فضای مرکزی و خطی ایجاد شد.

مجسمه:

استفاده از مجسمه و هم نحوه طراحی میدان کاپیتولین جز نمونه‌های الگو در دوران رنسانس بود که بعدها به فراوانی از آن‌ها تقلید شد.

باغ سازی:

باغ سازی در دوره رنسانس به اوج شکوفایی خود رسید. ارتباط میان باغ‌های این دوره با هنر، دانش و طبیعت مهمترین عامل توسعه آن بود.

مشخصات اصلی باغ‌های رنسانس:

- طرح به صورت محوری تنظیم شده بود.
- درختکاری منظم خیابان‌ها با سروهای بلند.
- معبر سرپوشیده و سایه‌های متراکم
- استفاده از خیابان‌های درختکاری شده برای تاکید بر پرسپکتیو و در قاب قرار دادن مناظر
- از گل به ندرت در تزیین باغ‌های رنسانس استفاده می‌شد.
- در سراسر باغ مجسمه‌ها و ساختمان‌ها در تضاد با اشکال و بافت‌های طبیعی بودند.

معرفی برخی شهرهای رنسانس

فلورانس (ایتالیا)	- زادگاه رنسانس - باروی جدید شهر، وسعت آن را به شش برابر افزایش داده بود. - مهمترین اتفاق شهرسازی فلورانس در این دوره ایجاد ارتباط کلیسای جامع شهر با شش کلیسای دیگر و ساماندهی میداین جلوی کلیسا بود.
پالمانوا	- یک مرکز نظامی دائمی برای حفاظت از مرزهای شمال شرقی ونیز - پلان شهر به صورت یک نه گوش با 18 خیابان به صورت شعاعی می‌باشد.
شارل ویل (فرانسه)	- دارای بافت شطرنجی - میدان اصلی آن پلاس دوکال نام دارد. (برخی معتقدند سرمشق پلاس دوگا در پاریس شده است.)
وین (آلمان)	- محل تلاقی راه‌های تجاری عمده بود. - در جنگ‌های صلیبی به یک مرکز مهم نظامی تبدیل شد.
نانسی (فرانسه)	- از دو بخش مجزا با دیوارهای دفاعی مستقل تشکیل شده بود. (شهر قدیمی مربوط به قرون وسطی و با بافت ارگانیک در شمال شهر جدید قرار دارد و شهر جدید دارای شبکه شطرنجی نمای واحدهای مسکونی یکسان)
زوریخ (سوئیس)	- در زمان رومی‌ها فقط یک ایستگاه گمرکی بود. - شاهد مبارزه دائمی بین شهروندان (گیلدها) و اشراف بود.
آمستردام (هلند)	- آشتی میان طرح‌های آرمانی شهر دوره رنسانس و محدودیتی که باروی شهر به وجود آورد.

مجموعه نکات فصل چهارم

- واژه هومانسیم برگرفته از یونان باستان و با هدف نجات و کمال انسان در جهان می‌باشد.
- ماتریالیسم: ضد مذهب بودن
- میداین گاهی به صورت زمینه‌ای برای یک مجسمه یا بنای یادبود و یا به صورت جلوخان به کار می‌رفته.
- خلق میدان یا فضای محصور نه به وسیله تسلط یک عنصر یادگانی بر فضا، بلکه توسط هماهنگی عناصر موجود احتمالاً جالب‌ترین
- پدیده در دوران رنسانس می‌باشد. میداین پلاس دوگا و کنت گاردن از جمله این میداین بودند.
- شبکه شطرنجی قدیمی‌ترین تنظیم کننده فرم شهری در دوره رنسانس اروپا بود.
- مجتمع مسکونی فوگرای جز اولین نمونه‌های خانه‌هایی بود که برای مستمندان ساخته شد.
- کلیسای سن لورنزو به صورت خطی یا باسیلیکا ساخته شده است

سوالات تستی فصل چهارم

1. کدام گزینه در ارتباط با عصر رنسانس نادرست می‌باشد؟
(1) گسترش بازار محلی به یک بازار ملی
(2) دولت متمرکز جهت حفظ نظم و قانون
(3) نتایج مطالعات و پژوهش‌ها به زبان لاتین نگاشته می‌شد.
(4) تاکید بر عقل‌گرایی
2. کدام یک از گزینه‌های زیر محلات دوره رنسانس را به ترتیب از مرکز به پیرامون درست نشان می‌دهد؟
(1) صنعت گران و کارگاه‌ها - محله کشاورزان - سکونت افراد سرشناس و تجار - قلعه‌ها و استحکامات
(2) صنعت گران و کارگاه‌ها - سکونت افراد سرشناس و تجار - قلعه‌ها و استحکامات - محله کشاورزان
(3) سکونت افراد سرشناس و تجار - صنعت گران و کارگاه‌ها - قلعه‌ها و استحکامات - محله کشاورزان
(4) سکونت افراد سرشناس و تجار - صنعت گران و کارگاه‌ها - محله کشاورزان - قلعه‌ها و استحکامات
3. طرح ستاره هشت پر با 16 خیابان شعاعی که از مرکز به بارو می‌رسند، از نظریات کدام نظریه پرداز رنسانسی می‌باشد؟
(1) آلبرتی (2) دی مارتینی (3) فیلاتره (4) فونتانا
4. کدام گزینه در ارتباط با شهرسازی رنسانس نادرست می‌باشد؟
(1) تنها در نقاطی که امکان‌پذیر بود شبکه شطرنجی را بکار می‌بردند.
(2) از نظر نظامی پاسخگو نبوده و محدودیتی شدید برای گسترش شهر
(3) تعداد کمی از شهرها براساس طرح‌های آرمانی شکل گرفتند
(4) تمایل به توازنی درونی و سکون داشته و نتیجه این تفکر ایجاد فضاهای محصور و مرکز‌گرا بود.
5. کدام گزینه در ارتباط با میدین رنسانسی درست نمی‌باشد؟
(1) بیشتر ساختمان‌های محصور کننده میدان مسکونی نبوده
(2) استفاده از عناصر یادمانی باستانی باعث داشتن ظاهری رسمی و تشریفاتی در میدان بوده
(3) بدنه میدان به صورت احجامی به هم پیوسته می‌باشد.
(4) گزینه 1 و 3
6. کدامیک از موارد زیر از بیشترین کاربردهای شبکه شطرنجی در دوره رنسانس می‌باشد؟
(1) اساس و پایه طراحی مناطق جدید مسکونی
(2) اساس طرح تعدادی نوشهر
(3) به همراهی یک شبکه خیابان اصلی به عنوان الگو برای طرح کلی سایر نوشهرها
(4) توزیع عادلانه زمین
7. اولین تئاتر یا تماشاخانه اروپایی بعد از دوران باستان چه نام داشت؟
(1) تماشاخانه فلورانس (2) تماشاخانه الیمپیکا (3) تماشاخانه تورین (4) تماشاخانه دوجه
8. هنر باغ سازی در کدام دوره به اوج شکوفایی خود رسید؟
(1) یونان باستان (2) روم باستان (3) رنسانس (4) باروک
9. در کدام دوره تاریخی از گل به ندرت برای تزئین باغ‌ها استفاده می‌شد؟
(1) یونان باستان (2) قرون وسطی (3) رنسانس (4) باروک

10. آشتی میان طرح‌های آرمانی شهر دوره رنسانس و محدودیتی که باروی شهر به وجود آورد در طرح کدام شهر

دیده می‌شود؟

(4) نانسی

(3) پالمانوا

(2) شارل ویل

(1) آمستردام

پاسخنامه:

- سوال 1: گزینه 3
- سوال 2: گزینه 4
- سوال 3: گزینه 3
- سوال 4: گزینه 2
- سوال 5: گزینه 3
- سوال 6: گزینه 1
- سوال 7: گزینه 2
- سوال 8: گزینه 3
- سوال 9: گزینه 3
- سوال 10: گزینه 1

فصل پنجم: باروک

مقدمه

در این دوره نه تنها بسیاری از آزادی‌های بدست آمده در دوره رنسانس محدود گردید، بلکه هنر رنسانس توسط کلیسا و اشراف به نفع خود مصادره شده و کج و معوج شد. همه چیز در هنر در خدمت قدرت نمایی طبقه حاکم بود. افراد شهری و روستایی می‌بایست مقهور قدرت بی‌زوال فئودال یا کلیسای کاتولیک می‌شد. آن‌ها سعی در استثمار هرچه بیشتر روستاییان نموده و ثروت به دست آورده را خرج کاخ‌ها، کلیساها و ضیافت‌های ولخرجانه خود می‌نمودند.

شرایط اجتماعی-اقتصادی

- در قرن 16 جمعیت شهری اروپا 2 برابر شد و بورژوازی پیوسته ثروتمندتر شد.
- سرمایه‌داری اروپا در قرن 17 و 18 برده‌داری را دوباره احیا نمود. این برده‌داری توسط سرمایه‌داران ایجاد گردید.
- تولید کوچک قرون وسطایی دیگر جوابگوی رشد صنعت و تجارت نبود.
- بالا رفتن بازدهی کار و افزایش قابل توجه حجم تولید در صنایع مختلف، باعث گردید تقسیم کار در تولید به چندین فعالیت یا شاخه گوناگون صورت پذیرد که هر کدام تابع گیلد به خصوص شد.
- ایجاد مانوفکتورها و استفاده از بخشی از جمعیت روستایی برای تولید صنعتی، سرمایه‌داری را تقویت و روستا را با صنعت و روابط سرمایه‌داری آشنا نموده است.

شرایط فکری-اعتقادی

هرچند فئودالیسم اروپایی توانست سلطه فکری خود را بر بخش عمده‌ای از اروپا به صورت حکومت‌های مطلقه حفظ کند، ولی نمی‌توانست جلوی رشد و توسعه تفکرات جدید را سد کند. متفکرین بورژوا در ادامه طبیعت‌گرایی دوران رنسانس، به فلسفه که زبان پیچیده‌تری داشت روی آورده، بنیان فلسفه‌ای دنیایی را گذاشتند.

فئودالیسم و کلیسای کاتولیک همواره سعی در خاموش کردن اعتراضات داشتند، ولی باعث گردید که بورژوازی با کمک فلسفه، تعالیم، هنجارها و ارزش‌های آن را ریشه‌ای‌تر از میان بردارد.

ویژگی‌های کالبدی

شهرسازی باروک

شهرسازی باروک کوششی است در تظاهر به شکوه. برای شناخت این انگیزه، اشاره به عوامل زیر ضروری است:

- وجود حکومت‌های مستبد و تسلط سیاسی نظامی اشراف بر شهر
- پیشرفت علوم، تکنیک و شیوع تفکرات فلسفی جدید
- انقلاب در هنرهای تجسمی که از دوره رنسانس تجسم فضایی را تغییر داده بود

اصول کلی حاکم بر شهرسازی باروک:

- شهر از پیش طراحی شده و متشکل از سه بخش عمده کاخ، اراضی فئودال و مناطق مسکونی
- شهر کلیتی بود که تمام اجزا در اختیار آن قرار داشت.
- نظم هندسی می‌بایست به یاری نظم اجتماعی شتافته، کنترل شهر و شهروندان را تسهیل نماید.
- شهر می‌بایست بیننده را مقهور کند (از طریق ارتباط بخش‌های مختلف شهر از طریق خیابان‌های مستقیم و ایجاد نماها و عناصر باشکوه و استفاده از عناصر یادمانی)
- محل استقرار کاخ می‌بایست تسلط وی را بر شهر نشان دهد. (شروع محورهای شعاعی از قصر به طرف شهر در مواقع آشوب و شورش نیز کنترل و دفاع از کاخ را تسهیل می‌نمود)
- کاخ دوره باروک برخلاف رنسانس برون‌گرا و در محور دید خیابان اصلی بود.
- اراضی بخش سلطنتی یا فئودال بخش عمده‌ای از شهر را اشغال می‌کرد.
- تصور ایده آل از خیابان یک محور راست و مستقیم بود که دو نقطه مهم را به هم مرتبط می‌کرد.
- با استفاده از تقارن در جداره بناها بر شکوه خیابان تاکید می‌شد.
- خانه‌های مسکونی حتی امکان متحدالشکل بود.
- نظم حاکم بر سازماندهی اجزا دارای رابطه‌ای هندسی بود.

عناصر شهری

میدان:

- عملکرد محل تجمع و تعاملات اجتماعی را از دست داده و تبدیل به فضایی تشریفاتی شد.
- محل نمایش اقتدار حکومت از طریق رژه و مشق نظامی و جلوه‌گری مجسمه یادبود پادشاهان
- ساختمان‌های اطراف آن یا کلاً متحدالشکل بوده و یا به صورت ساختمان‌های هم شکل به مثابه حلقه یک نگین.

خیابان:

- مهمترین نماد و اصلی‌ترین فضای شهر باروک

- عبور در مسیری زیبا از موضوعی که حرکت به سوی آن انجام می‌شود مهمتر بود.
- مستقیم شعاعی و دید به فضایی بی نهایت.
- خیابان‌ها بستری برای ورود ارابه و درشکه به آن بود

ساختمان‌های مسکونی:

انواع گونه‌های خانه‌های شهری طراحی شده در این دوره:

قصرهای پادشاهان محلی	- مهمترین ساختمان دوران استبداد - دارای دو نمای اصلی (یکی روبه شهر و شهروندان و یکی رو به باغ)
خانه‌های شهری اشرافی	پالاتسو - ملهم از فرهنگ ایتالیایی-رنسانسی و به صورت قلعه گونه با حداقل روزه در طبقه همکف و پنجره‌های متحد الشکل - نورگیری از حیاط مرکزی
	هتل - واحدهای مسکونی دائمی برای اشراف فرانسوی - در پیرامون یک حیاط به صورت نعل اسب شکل می‌گرفت و ورودی آن از حیاط بود.
خانه‌های کارمندان وابسته به حکومت	- یا به صورت محله‌ای جدید با خانه‌های هم شکل توسط دولت ساخته می‌شد و یا از اراضی و خانه‌های موجود در خور موقعیت اجتماعی خود استفاده می‌کردند.
خانه‌های پیشه‌وری و هنرمندان دست‌اندرکار ساخت و سازهای حکومتی	- حکومت برای سکونت آن‌ها به انبوه سازی می پرداخت. - خانه‌های هم شکل و هم اندازه که معمولاً 2 یا 3 طبقه بودند. - از حداقل وسعت و تنوع فضایی برخوردار بودند. - نمونه: محله هلندی ها در پتسدام آلمان
خانه‌های شهروندان عادی	- بیشترین تعداد خانه‌ها در شهرها

ساختمان‌های عمومی:

- **تئاتر:**
تئاتر بزرگ لیون، ادنون و بوردو معروفترین ساختمان‌های تئاتر آن دوره بودند.
- **کلیسا:**
 - § سادگی و خوانایی دوره رنسانس کنار گذاشته می‌شود. فضاهای باروک مملو از تضاد بود.
 - § معماری باروک دو گونه فضای خطی و مرکزی را باهم مرتبط نمی‌کند، بلکه از طریق اختلاط آن‌ها به فرم بیضی دست می‌یابد.
 - § اجزا و عناصر فضا تا بی نهایت ادامه دارد.
 - § استفاده از دیوارهای محدب و مقعر
- **بازارچه‌ها:**
واحدهای تجاری این دوره همان مغازه‌های زیر ساختمان‌های مسکونی بودند و به ندرت بازارچه‌هایی به صورت متمرکز ساخته می‌شد.
- **شهرداری:**
از آنجا که بورژوازی تحت سلطه فئودال بود، شهرداری‌های زیادی ساخته نشد.

باغ سازی:

ویژگی‌های باغ‌های دوره باروک:

- باغ‌ها بزرگ‌تر و ترکیب درختان متنوع‌تر شد.
- کاشت نزدیک به هم درختان و درختچه‌ها برای ایجاد دیوار سبز
- گل کاری و چمن کاری بر روی سطوح افقی با اشکال هندسی
- تقسیم باغ‌های وسیع به باغچه‌های کوچک و مربوط ساختن آن‌ها از طریق راه‌های شنی

معرفی برخی شهرهای باروک

هانانو (آلمان)	- از شهرهای اوایل دوره باروک می‌باشد. - طراحی و توسعه شهری به خاطر مهاجرین مذهبی پروتستان از فرانسه بود که سطح آن دو برابر مقیاس شهر قدیم بود. - شبکه‌بندی ارتباطی شهر شطرنجی بوده و سلسله مراتبی در آن وجود ندارد.
فرویدن اشتادت (آلمان)	- جهت اسکان مهاجرین مذهبی ساخته شد. - دارای پلان مربع شکل
ورسای (فرانسه)	- کاخ ورسای محل دائمی دربار و شاه گردید که مشرف به شهر ورسای بود. - خانه‌های مسکونی برخلاف کاخ نسبتاً ساده و همسان بود.
کارلسروهه (آلمان)	- با دادن امتیازات زیاد و امکان اشتغال سعی در جذب مهاجرین از اقصی نقاط آلمان به این پایتخت جدید شد. - این شهر با نظم کامل هندسی طراحی شد. - همه چیز در این شهر تحت تسلط قصر بود و پلان شهر مانند خورشیدی است که قصر در مرکز آن اشعه‌های خود را (خیابان‌ها) به اطراف می‌پراکند.

سوالات تستی فصل پنجم

- سه بخش عمده شهرهای دوره باروک چه نام داشتند؟
 - 1) کاخ شهرداری - کاخ حکومتی - نواحی مسکونی
 - 2) کاخ پادشاه - کلیسا - اراضی فئودال
 - 3) کاخ حکومتی - کاخ شهرداری - کلیسا
 - 4) کاخ حکومتی - اراضی فئودال - نواحی مسکونی
- کدام گزینه نادرست می‌باشد؟
 - 1) نظم حاکم بر سازماندهی اجزا دارای رابطه‌ای هندسی بود.
 - 2) خانه‌های مسکونی حتی امکان متحدالشکل بود.
 - 3) تصور ایده آل از خیابان یک محور راست و مستقیم بود که دو نقطه مهم را به هم مرتبط می‌کرد.
 - 4) کاخ دوره باروک برخلاف رنسانس درون گرا بود.
- مهمترین نماد و اصلی‌ترین فضای شهر باروک چه نام داشت؟
 - 1) کلیسا
 - 2) میدان
 - 3) کاخ حکومتی
 - 4) خیابان
- بیشترین تعداد خانه‌ها در شهرهای دوره باروک کدام خانه‌ها بودند؟
 - 1) خانه‌های کارمندان وابسته به حکومت
 - 2) خانه‌های پیشه‌وری و هنرمندان دست‌اندرکار ساخت و سازهای حکومتی
 - 3) خانه‌های شهروندان عادی

4) خانه‌های شهری اشرافی

5. استفاده از دیوارهای محدب و مقعر در کدام دوره دیده می‌شود؟
(1) رومانسک (2) رنسانس (3) باروک (4) قرون وسطی
6. تقسیم باغ‌های وسیع به باغچه‌های کوچک و مربوط ساختن آن‌ها از طریق راه‌های شنی در باغسازی کدام دوره دیده می‌شود؟
(1) یونان باستان (2) رومانسک (3) رنسانس (4) باروک
7. پلان کدامیک از شهرهای زیر به شکل خورشید می‌باشد؟
(1) ورسای (2) کالسروهه (3) وین (4) نانسی

پاسخنامه:

- سوال 1: گزینه 4
سوال 2: گزینه 4
سوال 3: گزینه 4
سوال 4: گزینه 3
سوال 5: گزینه 3
سوال 6: گزینه 4
سوال 7: گزینه 2

موسسه پردیس کیمیا فکر

پردیس کیمیا فکر، پیشرو در ارائه خدمات جامع آموزشی، پژوهشی و کاربردی شهرسازی در کشور، در سال 1388 فعالیت رسمی خود را آغاز نموده و هم اکنون به صورت رسمی و تحت عنوان موسسه «پردیس کیمیا فکر» و با بهره‌گیری از مجرب‌ترین و با سابقه‌ترین اساتید کشور، دوره‌های آموزشی متمرکز خود را در سه شهر تهران، مشهد و اصفهان برگزار می‌کند.

حوزه‌های فعالیت موسسه

- برگزاری دوره‌های آمادگی آزمون دکتری شهرسازی ویژه دانشگاه سراسری و دانشگاه آزاد اسلامی در تهران
- برگزاری دوره‌های آمادگی آزمون کارشناسی ارشد شهرسازی در دو گرایش برنامه‌ریزی شهری، منطقه‌ای و مدیریت شهری و طراحی شهری در شهرهای تهران، مشهد و اصفهان
- برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های مرتبط با آزمون‌های کارشناسی ارشد و دکتری شهرسازی در تهران
- برگزاری دوره‌های آمادگی آزمون تحلیلی - تشریحی برنامه‌ریزی و اسکس طراحی شهری در شهرهای تهران، مشهد و اصفهان
- برگزاری آزمون‌های آزمایشی کارشناسی ارشد در هر دو گرایش برنامه‌ریزی و طراحی شهری به صورت حضوری (تهران، مشهد و اصفهان) و اینترنتی (سراسر کشور)
- ارائه خدمات مشاوره حضوری و غیر حضوری برای داوطلبان آزمون کارشناسی ارشد و دکتری شهرسازی
- برگزاری و مشارکت در برپایی همایش‌ها و سمینارهای تخصصی شهرسازی در سراسر کشور
- انتشار کتب تخصصی آمادگی آزمون کارشناسی ارشد و دکتری شهرسازی مطابق با سرفصل‌های آزمون‌های سراسری و آزاد
- برگزاری دوره‌های نرم افزارهای کاربردی شهرسازی با سرفصل‌ها و عناوین متعدد در تهران
- برپایی کارگاه‌های و سمینارهای تخصصی و کاربردی با دعوت از اساتید شهرسازی برجسته کشور

گروه مدرسان و همکاران

محسن اسماعیلی

- پژوهشگر دکتری شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران
- کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران (1389)
- نفر برگزیده و عضو گروه همکاری دوره دکتری مشترک دانشگاه‌های تهران، تی یو برلین، میمار سینان ترکیه و رباط مراکش تحت حمایت مرکز اسکان بشر سازمان ملل متحد
- 8 سال سابقه تدریس در موسسات آموزشی

حمیدرضا ابراهیم‌خانی

- کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران (1391)
- 5 سال سابقه تدریس در موسسات آموزشی در ارتباط با آزمون‌های کارشناسی ارشد شهرسازی

سینا علائی

- پژوهشگر دکتری شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران (1391)
- کارشناس ارشد طراحی شهری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران
- نفر برگزیده و عضو گروه همکاری دوره دکتری مشترک دانشگاه‌های تهران، تی یو برلین، میمار سینان ترکیه و رباط مراکش تحت حمایت مرکز اسکان بشر سازمان ملل متحد
- 4 سال سابقه تدریس در موسسات آموزشی در ارتباط با آزمون‌های کارشناسی ارشد و دکتری شهرسازی

راجله دادرس

- پژوهشگر دکتری شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قزوین
- کارشناس ارشد طراحی شهری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران (1389)
- 7 سال سابقه تدریس اسکیس طراحی شهری

افتخارات و نتایج درخشان

پردیس کیمیا فکرمفتخر است که در طول 5 سال سابقه فعالیت درخشانترین نتایج نهایی را در آزمونهای کارشناسی ارشد برنامه ریزی و طراحی شهری کسب نموده است؛ برخی از این افتخارات در هر دو گرایش برنامه ریزی و طراحی شهری عبارتند از:

- کنکور 89: 2** رتبه تک رقمی، 5 نفر رتبه زیر 20، 27 نفر رتبه زیر 100 (33 نفر قبولی نهایی در دانشگاههای سراسری کشور)
- کنکور 90: 4** رتبه تک رقمی، 7 نفر رتبه زیر 20، 41 نفر رتبه زیر 100 (71 نفر قبولی نهایی در دانشگاههای سراسری کشور)
- کنکور 91: 7** رتبه تک رقمی، 15 نفر رتبه زیر 20، 52 نفر رتبه زیر 100 (104 نفر قبولی نهایی در دانشگاههای سراسری کشور)
- کنکور 92: 10** رتبه تک رقمی، 19 نفر رتبه زیر 20، 57 نفر رتبه زیر 100 (107 نفر قبولی نهایی در دانشگاههای سراسری کشور)
- کنکور 93: 6** رتبه تک رقمی، 17 نفر رتبه زیر 20، 62 نفر رتبه زیر 100
- کنکور 94: 12** رتبه تک رقمی، 23 نفر زیر 20، 67 نفر زیر 100

www.kimiafekar.com

02166572250-02166900645

www.kimiafekar.com

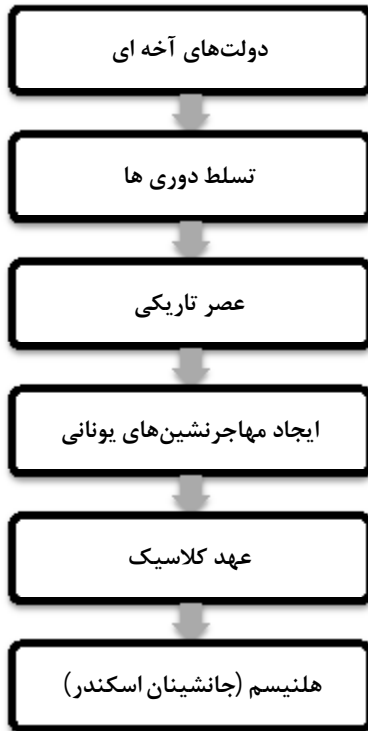

خلاصه تاریخ شهر و شهرنشینی در اروپا

تالیف جهانشاه پاکزاد

فصل اول: تمدن یونان

مقدمه

دولت‌های آخه‌ای (قرن 13-15 ق. م):

دولت آخه‌ای در سرزمین اصلی یونان بر تمام قسمت‌های جنوبی شبه جزیره بالکان و تعدادی از جزایر دریای اژه (از جمله کرت) مسلط شدند. آن‌ها تجارت پر رونقی با ساکنان قبرس، مصر و فنیقیه داشتند.

تسلط دوری‌ها:

این دوره نسبت به تمدن آخه‌ای به خاطر وحشی بودن دوری‌ها و تمایلات ضد شهری آن‌ها، گامی به عقب بود.

عصر تاریکی (قرن 8-12 ق. م):

در این عصر شبکه درشت بافتی از روستاها، مناطق استراتژیک مهم و اماکن مذهبی/اعتقادی می‌توانستند به عنوان محل استقرار انتخاب شوند. به طور خلاصه می‌توان این دوره را «عصر تصرف زمین و ایجاد مزارع و روستاها» به وسیله دوری‌ها دانست.

دوران ایجاد مهاجرنشین‌های یونانی (قرن 6-8 ق. م):

در این دوره مهاجرنشینی و ایجاد کلنی‌ها به مقیاس وسیع جریان یافت. کلنی‌ها به دلایل مختلف تشکیل می‌شدند، مانند:

- 1- پیشرفت تجارت: شکل‌گیری یک کلنی به عنوان پایگاه تجاری در میانه مسیر دریایی
 - 2- افزایش جمعیت یکی از دولت‌شهرها: بخشی از جمعیت در جستجوی مناطق بهتر، در محل جدید سکونت می‌یافت.
 - 3- برخورد‌های سیاسی: هر جا که دموکراسی ایجاد می‌شد، طرفداران استبداد را از شهر بیرون می‌کردند.
- از مشخصات بارز شهرهای این دوره: هریک از آن‌ها علاوه بر مرکز اقتصادی، یک مرکز سیاسی و کانون اصلی زندگی اجتماعی یک منطقه بوده‌اند. بدین شکل، هر شهر یونانی به یک دولت مستقل شباهت داشت و آن را «پولیس» می‌نامیدند.
- این دوره نیز به سه مرحله عمده تقسیم شده است:

مرحله اولیه	تبدیل مراکز بزرگ‌تر قبایل به مرکز تبادل کالا و یا گذرگاه‌های ارتباطی بین قبایل مختلف
مرحله اصلی	پیشرفت‌های بزرگ اجتماعی-اقتصادی / رشد جمعیت بر اثر رشد تمدن و تکامل اجتماعی
مرحله جدید	با شروع دوره کلاسیک آتن شروع و تا دوران هلنیسم ادامه داشت.

عهد کلاسیک (قرن 4-6 ق. م):

این دوره، دوره شکوفایی یونان باستان به ویژه دولت شهر آتن در همه ابعاد است.

دوره هلنیسم یا جانشینان اسکندر (قرن 2-4 ق. م):

اردو کشی های اسکندر به سوی مشرق زمین، آغاز این عصر می باشد. این دوران از فتوحات اسکندر تا استقرار سلطه روم بر آسیای صغیر و مصر به طول انجامید.

شرایط طبیعی و جغرافیایی

موقعیت جغرافیایی و طبیعی یونان در شکل دادن به اوضاع سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آن زمان نقش بسیار مهمی داشت. سرزمین اصلی یونان را کوهستان ها و دریا به نواحی کوچکی تقسیم کرده و از این رو تشکیل قومی متحد و یکپارچه را غیرممکن می گرداند. شرایط خاص طبیعی این دولت شهرها یعنی از یک سو دریا سوی دیگر کوهستان های صعب العبور مانع از آن بودند که این دولت شهرها به راحتی مورد تهاجم و تسخیر قرار گیرند و در نتیجه آن ها تا دوره امپراطوری روم پا بر جا بودند.

شرایط اجتماعی

در دوره کلاسیک اهالی یک دولت شهر یونانی به سه طبقه تقسیم شده بودند:

بردگان	پایین ترین قشر جامعه و فاقد هرگونه حقوق سیاسی و اجتماعی این گروه در اسپارت «هلوت» نامیده می شدند.
متیک ها	غیر بومیان یا اتباع شهرهای دیگر در اسپارت «پریویکی» نامیده می شدند. مردمی آزاد محسوب می شدند و آزادی خروج از هر دولت شهری را داشتند. محروم از شرکت در امور سیاسی شهر
دموس ها	شهروند یک دولت شهر بوده و در تمام امور سیاسی جامعه شریک بودند. شامل کشاورزان آزاد، صنعتگران، بازرگانان و دریانوردان و ...

در یونان قدیم زنان از حقوق سیاسی محروم بودند و وضعیت و موقعیت آنان به خصوص در آتن به خانه داری و نگهداری از کودکان محدود می شد.

شرایط سیاسی

دولت شهرهای یونانی نخستین شهرهایی در جهان بودند که شهروندان آن در حکومت نقش داشتند. اما این دموکراسی سیاسی هرگز به دموکراسی اقتصادی نینجامید. تنها پیشرفت در این زمان واگذاری حاکمیت دودمانی به حاکمیت پولی بود.
در آتن کارهای شهر از طریق همکاری شهروندان بایکدیگر و به صورت داوطلبانه و بدون دستمزد انجام می شد.
به تدریج که جمعیت شهر افزایش یافت، زندگی اجتماعی و اقتصادی نیز پیچیده تر شد و نقاط ضعف مردم سالاری مستقیم آشکار گردید.
مسلماً بقای این نوع از دموکراسی با افزایش جمعیت عملی نبود، مگر در حالت محدودی که همه پرسى عمومی مطرح می شد.

شرایط اقتصادی

<ul style="list-style-type: none">• جامعه‌ای روستایی که در آن مردم عمدتاً به کشاورزی و دامپروری مشغول بودند.• زمین به صورت یک کالا در مالکیت یک خانواده گسترده بود و از مالکیت خصوصی خبری نبود• اما از آن جایی که زمین‌های قابل کشاورزی یونان محدود و کم حاصل بود، کشاورزی کار دشواری به حساب می‌آمد	عصر تاریکی
<ul style="list-style-type: none">• دادو ستد به عنوان حرفه‌ای تازه به ظهور رسید و رشد تجارت و ضرب سکه صورت گرفت• شکل‌گیری مالکیت خصوصی بر زمین	رشد تجارت
<ul style="list-style-type: none">• هر کس مسئول اعمال خود و به لحاظ حقوقی تبدیل به یک شخصیت مستقل شد .	بسط تدریجی مالکیت خصوصی و فروپاشی زندگی قبیله ای

شرایط فکری - اعتقادی

در مرکز هر شهر در بلندترین قسمت آن معبد رب النوع شهر قرار داشت که در قربانگاهش آتش مخصوص فروزان نگاه داشته می‌شد. شرکت در مراسم نیایش این رب النوع نشانه امتیاز و لازمه شهروندی بود. اماکن مقدس مهمی وجود داشتند که مهمترین آن‌ها **المپیا** و **دلفی** و با اهمیتی کمتر نمه آ، دلوس و ایستموس در منطقه کرینت بود. مراسم مذهبی در یونان هیچگاه در داخل معبد صورت نمی‌گرفت بلکه در جلوخان آن در فضای باز انجام می‌شد.

ویژگی‌های کالبدی

شهرسازی یونان:

خاستگاه شهرسازی اولیه یونان را می‌بایست در شهرهای قلعه‌ای، تجاری و آئینی **میسینی** جستجو کرد. بسیاری از شهرهای اولیه یونانی توسط **تجمیع روستاهای منطقه** صورت پذیرفت. در این گونه دولت شهرها که شهری در مرکز و مناطق روستایی وابسته به آن در پیرامون شهر شکل می‌گیرند، آریستوکرات‌ها و دموس‌ها شکل گرفتند. در برخی مناطق نیز هر دو شکل توسعه شهر یونانی یعنی ادامه سکونت در شهرهای ماقبل یونانی و دیگری **اتحاد و تجمیع روستاها** باهم ترکیب شده و شهری مانند **آتن** را بوجود می‌آوردند.

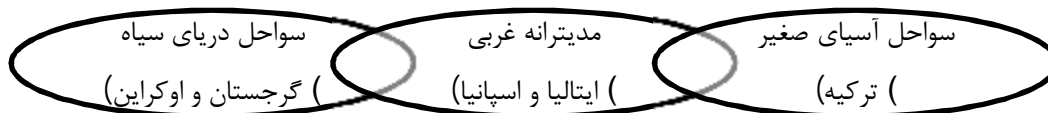
ویژگی‌های شهرهای اولیه یونان:

ادغام آکروپلیس یا قلعه قدیمی شهر در بافت شهری و استفاده آئینی یا نظامی از آن
ایجاد بناهای آئینی در نقاط مقدس و آئینی اقوام قبیله
ایجاد آگورا به عنوان بستر تعاملات اجتماعی، قلب تپنده شهر و مرکزی برای زندگی جمعی

بافت ارگانیک، رشد و گسترش پراکنده سکونت‌گاه‌ها را یونانیان باستان «سبک قدیم» می‌نامیدند. **مانتی نئا** در شرق منطقه آرکادیه، مسنه آ و نقشه شهر آتن و اسپارت از این نوع شهرسازی حکایت دارند.

§ در دوره مهاجرنشینی سه مرکز عمده مهاجرنشینان یونانی شکل گرفت:

§ دوره کلاسیک:

این دوره عصر تجدیدبنای شهرهای منهدم شده در جنگ‌های هخامنشیان و یونان و تبدیل به شهر شدن روستاهای مهم بود. یونانیان برای تشویق مهاجرین و نشان دادن عدالت بیشتر و تسریع در تفکیک اراضی مسکونی برای اسکان مهاجران، سبک جدیدی از شهرسازی را پدید آوردند که به «سبک جدید» یا «طرح شطرنجی» معروف گردید.

§ دوره هلنیستی:

در این دوره گرایش‌های فضا‌سازی اهمیت بیشتری یافت. اوج این کوشش را می‌توان در شهر **پرگامون** مشاهده کرد. حکومت‌های هلنیستی سه دستاورد برای شهرسازی داشتند:

تلفیق بافت شطرنجی با سنت‌های بومی (القای شکوه و عظمت حکومت)
ایجاد شبکه کمربند دفاعی موسوم به سد سکندر (از دریای خزر در ترکمن صحرا تا کشمیر)
ایجاد پادگان‌های نظامی چهارگوش

عناصر شهری

• بندرگاه:

شهرهای سبک قدیم یونان تنها دارای یک بندر بوده ولی از دوره کلاسیک به بعد بندرگاه یا اسکله از دو قسمت تجاری و نظامی مجزا تشکیل شده است.

• باروی شهر:

یونانیان شهرهایشان را از طبیعت جدا ندانسته‌اند و بارو فقط به خاطر مسائل دفاعی شهر را از محیط پیرامونش جدا می‌کرد. باروهای اولیه به شکل خاکریز بوده و به تدریج جداره و دیوارهای دوجداره آن از سنگ ساخته می‌شد. این باروها تابع نظم هندسی نبوده و مطابق با شیب طبیعی و عوارض زمین حرکت می‌کرد.

• برج‌های شهری:

به منظور تقویت کننده باروها و برای وسعت دادن به خط دفاعی ایجاد می‌شدند. قسمت‌های بالایی برج‌ها برای پرتاب تیر و فلاخن اندازه‌ها بکار می‌رفت.

• میدان (آگورا):

یک فضای باز عمومی بود که بیش از هر چیزی، جایی برای تعاملات اجتماعی بود و همچنین محلی برای برگزاری جشن‌ها. بازار و داد و ستد از پیامدهای فرعی تجمع شهروندان می‌باشد.

آگورای ابتدایی شکل منظمی نداشت. بناهای مجاور آن غالباً به شکل نامنظم قرار گرفته بودند. بساط و دکه‌های موقت در وسط میدان نشانه‌ای از برگزاری بازار روز در آنجا بود. جدایی آگورا از حریم و جلوخان پرستشگاه از همان آغاز وجود داشت. بخشی از آگورا همیشه به خانم های خانه‌دار اختصاص داشت اما به طور عمده یک حوزه فعالیت مردانه بود. اکثر فعالیت‌های مهم شهری در آگورا صورت می‌گرفت و به تدریج رونق آکروپولیس کاهش می‌یافت تا جایی که آگورا به زنده‌ترین و متمایزترین فضای شهری تبدیل شد. در سبک دوران کلاسیک و هلنیستی، آگورا منطبق بر شبکه شطرنجی شهر و به شکل منظم درآمد و به تدریج رواق‌ها گاهی به منظور حفاظت دکان‌ها از تابش آفتاب و گاهی برای راحتی عابرین ساخته شد.

• خیابان:

در شهرهای اولیه چیزی به نام خیابان‌کشی وجود نداشت. کوچه بسیار باریک و تنها برای عبور یک نفر بود. اما خیابان برای یونانیان تنها یک محل عبور نبود و فضایی برای تجمع و تعامل اجتماعی به شمار می‌رفت. جاده جشن آتنا که از دروازه شهر شروع و به آکروپولیس و پیکره آتنا ختم می‌شد بیش از یک خیابان شهری بود. هم معبری آئینی و هم اصلی‌ترین خیابان آتن بود و به عنوان ستون فقرات شهر فعالیت‌های تجاری، صنعتی و سیاسی را در دو طرف خود قرار داده بود. در شهرهای یونانی هلنیستی بین خیابان و واحد مسکونی حیاط باز به وجود نمی‌آمد و دلیل تعریض خیابان اصلی نیاز شدید به تامین نور و هوا و حرکت آزادانه در فضا و همچنین استفاده از گاری بود.

• خانه‌های مسکونی:

شهرهای اولیه	مطابقت با ناهمواری‌های زمین
دوره مهاجرنشینی	انطباق با طرح هندسی بلوک‌های شهری
دوره کلاسیک	بلوک‌های شهری صرفاً مسکونی بوده اند ساختمان‌ها متراکم و به هم چسبیده خانه‌ها درون گرا و دارای حیاط مرکزی خیابان‌های اصلی به صورت شمالی-جنوبی و خیابان‌های فرعی شرقی-غربی به طور کلی بافت مرکزی شهر حالت ارگانیک خود بیشتر حفظ کرده و مناطق حومه‌ای به صورت شطرنجی درآمد

• ساختمان‌های عمومی:

از آنجا که شهروندان نیاز به انجام کار یدی نداشتند، اوقات فراغت زیادی داشتند. شهر نیازمند بستری برای تجمع شهروندان و تشکیل جلسات گروه‌ها و نهادهای مردمی و دولتی بود و مناسب‌ترین نقطه برای ایجاد چنین مکان‌هایی بدنه آگورا بود.

§ ساختمان شورای شهر:

بولئوتریون محل اجلاس شورای شهر بود. شکل اولیه آن مستطیل شکل و دارای ستون‌هایی در میان آن بود و به تدریج به ردیف ستون‌ها افزوده شد و حتی شکل مربع به خود گرفت. تا اواخر دوره کلاسیک، ساختمان‌های دولتی به شکل تک بنا و در کنار یکی از اضلاع میدان ساخته می‌شد. ولی در دوره هلنیستی به تعداد دهانه‌های آن اضافه شده و دو طبقه طراحی می‌شد. رواق جلوی آن نیز امتداد یافته و کلیه اضلاع میدان را محصور می‌نمود.

§ ورزشگاه:

ژیمیناسیون و پالانسترا برای پرورش جسم و روان شهروندان احداث گردیدند. ژیمیناسیون در حومه شهر یعنی جایی که زمین برای فعالیت‌ها در هوای آزاد فراوان بود ساخته شد.

§ تماشاخانه:

ساختمان تئاتر با بهره مندی از وضع طبیعی زمین ساخته می‌شد: شیب های گودی یک تپه به صورت پلکانی نیم دایره شکل صحنه‌هایی را برای ایفای نقش بوجود می‌آورد. در دوره هلنی تئاترسازی و رفتن به تئاتر روزه روز کم رنگ‌تر شد. استادیون:

ورزشگاه‌هایی برای دومیدانی بود که از نمونه‌های ساخته شده آن می‌توان به استادیون شهرهای دلفی، المپیا، آتن، افسوس و پرینه اشاره نمود.

§ اماکن مقدس:

هسته اولیه بسیاری از شهرها آکروپولیس بود. پندار یونانی نسبت به آکروپولیس عمدتاً متوجه بناهای رفیع آن و از همه مهمتر ارکتیوم و پارتنون بوده است. نظام استقرار معابد در آکروپولیس به شکلی بود که از مدخل مجموعه بتوان کلیه معابد را بدون مانع دید.

§ معابد:

اولین حرکت معبدسازی با گذار از پرستش بدون تصویر خدایان به پرستش شمایل یا مجسمه خدایان پدید آمد. در مناطق تعمید یافته و مقدس (تمنوس) اولین محراب‌ها برای تصاویر و ساختمان‌هایی بالنسبه کوچک و حقیر برای پرستش به وجود آمد. در دوره اولیه (دوره هندسی) با الهام از خانه‌های اولیه بیضی شکل و یا خانه‌هایی به محراب نیم دایره در انتهای آن در ترموس و سپس در دوره میسنی به صورت مگارونی چهارگوش درآمد. به تدریج نقشه معبد به صورت مستطیل توسعه یافته و شروعی برای معبدسازی یادمانی یونانی گردید.

§ دیگر فضاهای سرپوشیده:

علاوه بر بناهای ذکر شده، بناهای دیگری دیده می‌شد که هنوز به کلیه شهرهای یونانی تعمیم نیافته بود. مانند دادسراه، ساختمان‌های مربوط به بندرگاه و اسلحه خانه‌ها.

• تاسیسات و تجهیزات شهری:

مهمترین این تاسیسات شبکه‌های آبرسانی و محل‌های برداشت آب بود. و همچنین انبارهایی برای ذخیره غلات که معروفترین آن انبار غله شهر پیرایوس بود.

برای تامین نیازهای مربوط به تجارت، کشتیرانی و پیشه‌وری، نیاز به ایجاد اسکله، سالن‌ها، انبارها، گمرک، محل تعمیر کشتی‌ها و فانوس‌های دریایی بود.

• رواق‌ها و کلوناداها:

رواق‌ها معمولاً فضاهای بزرگ و مسقفی بودند که به صورت سالن ستون‌دار یا بر سر راه‌های ارتباطی ایجاد شده بودند. رواق‌ها اماکن مهمی در ایجاد ارتباط مطلوب بین فضاها بودند و محل مناسبی برای فعالیت‌های اجتماعی-سیاسی به شمار می‌رفتند.

• باغ‌سازی:

به طور کلی سه دسته فضای سبز عمومی در یونان وجود داشت:

باغچه‌ها	جهت گردهم آبی مالکان زمین‌های خصوصی برای بحث و گفتگو
باغ‌ها	

درختستان‌ها	اقامت گاهی برای تفریح و استراحت در بیرون از شهر دارای مالکان شخصی، اما با امکان حضور همه شهروندان در آن
-------------	--

ویژگی‌های باغ‌های یونانی:

- احداث باغ‌های محصور و ایجاد محیط‌های محفوظ
- احداث باغ‌های تراس بندی شده
- جدول بندی و قرینه سازی در احداث باغچه‌ها و استفاده از طرح‌های هندسی در کاشت گیاهان
- استفاده از گیاهان سایه دار جهت ایجاد فضاهای خنک و بکارگیری گیاهان رونده به آلاچیق‌ها و ایجاد سایبان

معرفی برخی شهرهای یونانی

شهرهای یونان باستان (دوران کلاسیک و قبل از آن):

مسنه آ	واقع در سیسیل ایتالیا که توسط میسینی‌ها احداث شد. برای اولین بار به یک باروی مستحکم مجهز شد. دارای بافت ارگانیک
آتن	کشاورزی در آن با زحمت انجام می‌شد اما امکانات دریانوردی و تجارت فراهم بود. به طور کلی هرگز طراحی نشد. نطفه اولیه شهر آکروپولیس بود که با توسعه شهر به منطقه مذهبی بدل گشت. پروپیلایه، دروازه عظیم آکروپولیس بود.
اسپارت	واقع در دره حاصلخیز رود «اوروتاس» آپلا: مجمع خلق که برای انتخاب ماموران عالی رتبه یا بحث راجع به مسائل جنگ و صلح جلسه داشت. افور: دستگاه نظارت که عالی‌ترین دستگاه قدرت بود و حتی پادشاهان حاکم بر شهر نیز درمقابل آن مسئول بودند. اسپارتی‌ها تاکید زیادی بر تربیت نظامی کودکان داشتند و در نتیجه ارتشی نیرومند ایجاد نمودند. ائتلاف پلوپونز: اتحاد اسپارتی‌ها با چند دولت‌شهر دیگر که اسپارت رهبر این ائتلاف بود. از آنجا که این شهر اردوگاه نظامی بود، تا سال 317 ق.م دارای هیچ بارویی نبود.

شهرهای سبک جدید:

میلتوس (ملطیه)	تشکیل اولیه شهر با سکونت افراد مهاجر در آن صورت گرفت. اهالی آن به صنعت و تجارت اشتغال داشتند که زمانی که به اوج خود رسید، میلتوس پرمایه‌ترین شهر یونانی محسوب می‌شد. ابتدا شهر به صورت ارگانیک بود، اما پس از تخریب در جنگ به شکل شطرنجی بازسازی شد. این شهر دو عنصر را به جهان معرفی کرد: 1. خیابان‌هایی با پهنای یکسان. 2. بلوک‌های شهری با ابعاد یکنواخت
الینتوس	بازسازی این شهر به عنوان یکی از شهرهای کلدانیان با نقشه شطرنجی انجام شد. این شهر دارای سلسله مراتب در شبکه ارتباطی بود. خانه‌ها تنوع زیادی داشتند و با توجه به اقلیم ساخته می‌شدند. خانه‌های مسکونی شامل سه گونه اصلی بود: 1. حیاط خلوت دار. 2. با حیاط و مگرون. 3. با سالن‌های کشیده و بزرگ (طنبی)
مانتی‌نئا	محدوده و باروی شهر تحت تاثیر توپوگرافی نبوده و بیضی شکل بود.
پرینه	درکنار رود مئاندر با نقشه شطرنجی بنا شد. آگورا تقریباً در مرکز جغرافیایی شهر واقع شده بود.

شهرهای هلنی:

اسکندریه (واقع در مصر امروزی)	در غرب دلتای نیل به شکل مربع مستطیل احداث گردید. این شهر تجاری بود و اهمیت اقتصادی آن از دو بندرگاه مجهز آن استنباط می‌شد.
انتاکیه (واقع در سوریه امروزی)	فراوانی آب و اقلیم معتدل از عوامل انتخاب آن بود. طرح خیابان‌ها به صورت شطرنجی بود. هدف سلوکوس تامین کنترل قسمت‌های شمالی و غربی سوریه بود و بدین خاطر چهار «خواهر شهر» که هرکدام دو به دو در کنار هم بودند، بنا نهاد. یک مرکز تجاری-فرهنگی مهم به شمار می‌رفت.
دوراورپوس (دورانیکاروس)	برای سربازان بازنشسته مقدونی ایجاد شد. دارای شبکه شطرنجی بود.
پرگامون (پرگاما)	گرایش عمومی به ایجاد میداین طویل هلنیستی معماری خود را از قیود شدید رایج در یونان آزاد کرده و سبک التقاطی را به وجود آورد.

مجموعه نکات فصل اول:

- کلمه یونان در زبان فارسی از نام ایونی گرفته شده است.
- واژه هلنی به مفهوم منتسب به هلاس، به معنای یونانی امروز می‌باشد.
- قدیمی‌ترین آثار باقی مانده تمدن یونان مربوط به دوره نوسنگی است.
- نخستین اقوام ساکن در سرزمین یونان، پلاژها بودند که از نژاد آخای بودند.
- پادشاه میسین را به طور سنتی آگاممنون می‌نامیدند.
- نبرد ایپسوس که بین فرماندهان اسکندر بر سر تقسیم قدرت در گرفت، نقطه عطفی در تاریخ هلنیسم می‌باشد.
- کلان (clan): نخستین صورت اجتماعات خانوادگی یونانیان که در آن ازدواج و خانواده هسته‌ای معنایی ندارد.
- باسیل: رئیس هر طایفه بود که وظایف قاضی اعظم و کاهن اعظم را نیز به عهده داشت.
- اوپاتریدها یا ثروتمندان برده دار، از گروه‌های دموس ها بوده. این گروه مرفه وقت خود را صرف کارهای فرهنگی و سیاسی می نمودند.
- دموکراسی ترکیبی از دو کلمه دموس به معنای مردم و کراتوس به معنای قدرت است.
- قوی‌ترین حکومت دموکراسی در آتین حاکم بود.
- آرتوپاگ: انجمن داوران
- آرخون‌ها: روسای حکومتی در دولت شهرها بودند که از میان نمایندگان محلی انتخاب می‌شدند.
- در دوره سرمایه‌داری (عصر جدید) تاکید خاصی روی شخصیت مستقل فردی شد که به «اندیویدوالیسم» معروف است.
- در دولت شهرهای یونانی دین و دولت یکی بود.
- در یونان باستان قشر ویژه‌ای به نام روحانیت شکل نگرفت.
- منشا ظهور فلسفه سیاسی را می‌توان تنها در سرزمین یونان یافت.
- هراکلیت، نخستین فیلسوف دیالکتیکی بود.
- افلاطون پایه گذار مکتب ایده آلیسم بود و مشهورترین آموزه او نظریه صورت‌ها یا مُثل می‌باشد.
- ایده دولت شهر دارای ذاتی سیاسی- اجتماعی بود تا کالبدی و اغلب شهرهای یونان دارای بافتی خودرو بوده اند.

- شهر میلتوس بر تپه‌ای به شکل دماغه در خلیج ماندر قرار گرفته است.
- شهر افسوس در کنار رودخانه در خلیج کایستروس آرمیده است.
- شهر سمیرنا در دامنه کوهی در خلیج سیدنا قرار دارد.
- شهر کلوفن در دشت قرار داشته و بوسیله بندرگاه نوتیوم تغذیه می‌گردید.
- شهرهای پیرایوس، کوکروی، توریوی، ماگنزیآ، پرینه، اولینتوس، مگالوپولیس و سلینوس دارای طرح شطرنجی بوده اند.
- در دوره هلنیستی قرائت خانه‌های عظیمی مانند کتابخانه عظیم اسکندریه و پرگامون تاسیس شدند.
- جاده جشن آتنا به علت قدمت آن یک مسیر ارگانیک بود.
- پریتانیون برای عالی‌مقام‌ترین کارمندان دولتشهر و استراتژیون برای سرداران ادواری منتخب شهر بود.
- استونا ساختمانی با سالن‌های طویل رواق دار، برای زندگی جمعی شهروندان بود.
- معروفترین پالائسترا مربوط به شهر المپیا می‌باشد.
- رواق‌ها در دوره هلنیسم به اوج عملکرد خود نائل آمدند.
- اولین باغ عمومی یا پارک در یونان کهن احداث گردید.
- اینسولا: بلوک‌های شهری
- پرستشگاه دمیتر در پرگامون می‌باشد.

سوالات تستی فصل اول:

1. کدام دوره از تمدن یونانی‌ها را می‌توان «عصر تصرف زمین و ایجاد مزارع و روستاها» به وسیله دوری‌ها دانست؟
 (1) تسلط دوری‌ها (2) عصر تاریکی (3) دوران ایجاد مهاجرنشین‌ها (4) عهد کلاسیک
2. دلایل ایجاد کلنی‌ها در تمدن یونان کدام گزینه می‌باشد؟
 (1) پیشرفت تجارت (2) افزایش جمعیت یکی از دولت‌شهرها
 (3) برخورد‌های سیاسی (4) همه موارد
3. از کدام دوره می‌توان به عنوان دوره شکوفایی یونان باستان به ویژه دولت شهر آتن نام برد؟
 (1) دوران ایجاد مهاجرنشین‌ها (2) عهد کلاسیک
 (3) دوره هلنیسم (4) دوره تسلط دوری‌ها
4. کدام یک از عوامل باعث شد دولت شهرهای یونانی تا دوره امپراطوری روم پا بر جا بمانند؟
 (1) وجود باروهای مستحکم پیرامون شهر
 (2) وجود یک دولت متمرکز و نیروی نظامی قوی
 (3) شرایط خاص طبیعی که مانع از این بود که دولت شهرها به راحتی مورد تهاجم و تسخیر قرار گیرند.
 (4) همه موارد.
5. کدام گزینه درباره متیک‌ها درست می‌باشد؟
 (1) در اسپارت «هلوت» نامیده می‌شدند. (2) آزادی خروج از دولت شهرها را نداشتند.
 (3) محروم از شرکت در امور سیاسی شهر هستند. (4) غیربومیان یا اتباع شهرهای دیگر بودند.

6. سبک جدید یا طرح شطرنجی در یونان به چه منظور مطرح شد؟
 (1) عدالت (2) تسریع در تفکیک زمین (3) تشویق مهاجرین (4) همه موارد
7. ایجاد پادگان‌های نظامی چه‌اگوش از دستاوردهای کدام دوره می‌باشد؟
 (1) تسلط دوری‌ها (2) عهد کلاسیک (3) دوره هلنیسم (4) ورود مهاجرنشین‌های یونانی
8. کدام گزینه در رابطه با باروهای یونانی درست می‌باشد؟
 (1) بارو فقط به خاطر مسائل دفاعی شهر را از محیط پیرامونش جدا می‌کرد.
 (2) باروها تابع نظم هندسی بوده و اغلب دارای دیواری دوجداره می‌باشند.
 (3) باروهای اولیه به شکل خاکریز ساخته شده‌اند.
 (4) گزینه 1 و 3.
9. کدام گزینه در مورد آگورا نادرست می‌باشد؟
 (1) بیش از هر چیزی، جایی برای تعاملات اجتماعی بود
 (2) جدایی آگورا از حریم و جلوخان پرستشگاه از دوران کلاسیک آغاز شد.
 (3) به طور عمده یک حوزه فعالیت مردانه بود.
 (4) در سبک دوران کلاسیک و هلنیستی، آگورا منطبق بر شبکه شطرنجی شهر و به شکل منظم درآمد.
10. کدام گزینه نادرست است؟
 (1) بولتوتیون محل اجلاس شورای شهر بود و شکل اولیه آن مستطیل شکل بود.
 (2) پالانسترا ورزشگاه‌هایی برای دومیدانی بود.
 (3) ژیمیناسیون در حومه شهر ساخته می‌شد.
 (4) در دوره هلنی تئاترسازی و رفتن به تئاتر روزبه روز کم رنگ‌تر شد.
11. کدام گزینه در ارتباط با آتن نادرست می‌باشد؟
 (1) کشاورزی در آن با زحمت انجام می‌شد اما امکانات دریاوردی و تجارت فراهم بود.
 (2) پس از تخریب به طور کامل طراحی و دارای شبکه شطرنجی شد.
 (3) نطفه اولیه شهر آکروپولیس بود که با توسعه شهر به منطقه مذهبی بدل گشت.
 (4) پروپیلائه، دروازه عظیم آکروپولیس بود.
12. آیا به چه معنی می‌باشد؟
 (1) دستگاه نظارت که عالی‌ترین دستگاه قدرت بود و حتی پادشاهان حاکم بر شهر نیز درمقابل آن مسئول بودند.
 (2) اتحاد اسپارتی‌ها با چند دولت‌شهر دیگر که اسپارت رهبر آن بود.
 (3) مجمع خلق که برای انتخاب ماموران عالی رتبه یا بحث راجع به مسائل جنگ و صلح جلسه داشت
 (4) محل اجلاس شورای شهر بود.

پاسخنامه:

- سوال 1: گزینه 2
 سوال 2: گزینه 4
 سوال 3: گزینه 2
 سوال 4: گزینه 3

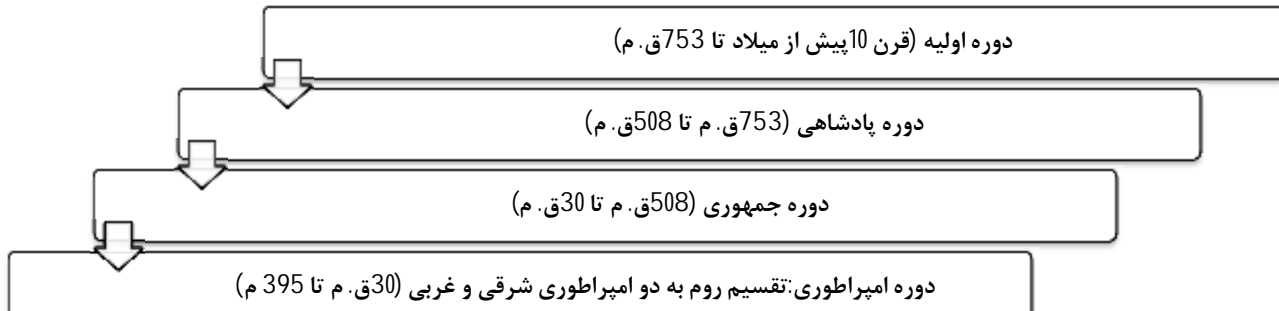
- سوال 5: گزینه 4
سوال 6: گزینه 4
سوال 7: گزینه 3
سوال 8: گزینه 4
سوال 9: گزینه 2
سوال 10: گزینه 2
سوال 11: گزینه 2
سوال 12: گزینه 3

فصل دوم: تمدن روم

مقدمه

در تمدن ویلای نخستین مرحله عصر آهن آغاز می‌شود. این تمدن اولین مراکز تجمع زیستی را در ایتالیا به سبک شهری بنیان گذارد. به طور معمول تمدن روم به چهار دوره تقسیم می‌شود:

شرایط طبیعی و جغرافیایی

خاستگاه اولیه تمدن روم شبه جزیره‌ای چکمه‌ای شکل به نام آپنین واقع در مرکز دریای مدیترانه می‌باشد که دارای آب و هوای مدیترانه‌ای است. در این شبه جزیره امکان جابه جایی از یک بخش به بخش دیگر ساده‌تر از یونان بود و خلیج واقع در سواحل جنوبی و غربی آن محل مناسبی برای لنگر انداختن کشتی‌ها بود.

شرایط اجتماعی

جوامع اشتراکی با نام کوریه در ایتالیا از قدیمی‌ترین ایام وجود داشتند. آن‌ها به طور عمده به دامداری می‌پرداختند. توسعه نیروهای مولد و اهمیت یافتن مالکیت خصوصی به اختلاف بین طایفه‌ها منجر شد و نظام‌های طبقاتی زیر شکل گرفت:

پاترسین ها	<ul style="list-style-type: none"> • سران خانواده‌ها و برادران و پسران و نوادگانشان • تصاحب زمین‌ها و اموال عمومی و اموال دیگران
وابستگان	<ul style="list-style-type: none"> • سایر اعضای طایفه که باید به پاترسین‌ها خدمت می‌کردند و پاترسین‌ها حامی آنان بودند. • بیگانگان و اسیران آزاد شده نیز به عنوان وابسته در خانواده پذیرفته می‌شدند.
پلبین‌ها	<ul style="list-style-type: none"> • بومیان قدیمی منطقه لاتیموم و مهاجران (بیشترین جمعیت روم) • کشاورز و یا شاغل در حرف و صنایع دستی یا معاملات کوچک • محروم از حقوق شهروندی
برده‌ها	<ul style="list-style-type: none"> • پایین‌ترین سطح نظام طبقاتی

شرایط سیاسی

دوره اولیه:

روم اجتماعی بی طبقه بود و اداره کارهای عمومی جنبه پدرسالاری و اشتراکی داشت ولی بعدها با پیدایش طبقات اشکال جنینی حکومتی پدیدار شد که از سه رکن سیاسی تشکیل شده بود:

رکس	در روم اولیه، شاه بیشتر رئیس قبیله و نماینده منافع طایفه‌ها بود که از طرف سران طایفه‌ها و با پاترسین‌ها انتخاب می‌شد.
سنا	شورای ریش سفیدان یا سران طایفه‌ها
مجمع عمومی (کومیس)	از قدیمی‌ترین سازمان‌های روم

دوره پادشاهی:

در این دوره سلسله‌ای از شاهان اتروسک بر روم حکومت می‌کردند.

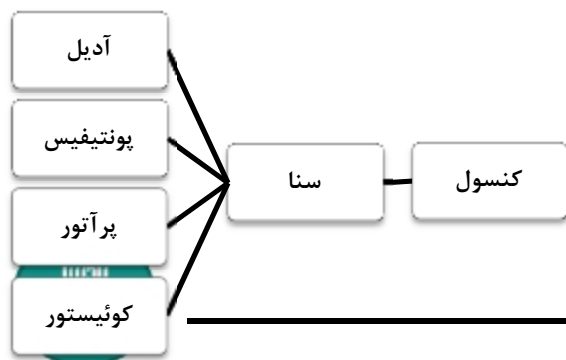
دوره جمهوری:

با از بین رفتن استبداد حکومت «عموم مردم» یا مصالح عموم برقرار گردید. به رغم اینکه در جمهوری روم نیز مانند آتن یک مجمع عمومی وجود داشت ولی عملاً در آن برای مردم عادی جایی نبود.

کنسول: بالاترین مقام و مسئول دریافت مالیات و برگزاری جلسات سنا. (فقط مختص پاترسین‌ها)

پراآتورها: قضاوت و اداره نظامی ایالت‌های تحت اشغال رومی‌ها

کوئیستورها و پروکوراتورها: مسئول اداره خزانه دولت

آدیل‌ها: کارمندان مربوط به رتق و فتق امور بازار، ساخت و ساز و تامین غله جامعه و برنامه‌ریزی جشن‌ها و بازی‌های رسمی

شرایط اقتصادی

برده داری و بردگی از پیشرفت سریع فناوری جلوگیری می‌کرد و امکان بهره برداری بیشتر و بهتر از زمین را محدود می‌ساخت به طوری که در اواخر دوره برده داری سال به سال کیفیت محصول نزول می‌کرد. به تدریج دیگر کار بردگان برای برده داران سودی نداشت. حدود قرن اول بعضی برده داران شروع به اجاره دادن زمین‌های خود به فقیران آزاد نمودند. در این حالت، آن مستاجر بهتر از برده زمین را به عمل می‌آورد.

حیات روم پس از جنگ دوم پونیک از درون پوسید. رم به آن مرحله از تکوین شهری خود گام نهاد که پاتریک گدس آن را «انگل شهر» و «بیمار شهر» نامیده است. به دلیل آن که دولت نیازهای اصلی برای زنده ماندن فقیران (نان و نمایش) را در اختیار آن‌ها قرار داده بود، انگیزه زندگی پر تلاش برای بهبود وضع اقتصادی ضعیف شده بود. با توجه به این وضعیت، به تدریج وابستگی روم به سرزمین‌های دوردست و کارگاه‌های آن‌ها افزایش یافت و رابطه میان آن‌ها مبتنی بر انحصارگری شد.

بررسی اجمالی اقتصاد روم:

از ابتدا تا اوایل دوره جمهوری	- اقتصاد طبیعی - سهم اصلی تولید به عهده: کشاورزان و پیشه‌وران
از قرن 2 ق. م	- رشد بزرگ مالکی و مجتمع‌های زراعی خصوصی و دولتی - ایجاد کارگاه‌های بزرگ برای ایجاد کالاهای انبوه و گسترش همزمان سرمایه مالی - رشد و گسترش سریع مناطق تحت اشغال رومی‌ها: شکل‌گیری نقاط نقل بيشماری که بر اقتصاد تک محصولی مبتنی بود.
تا قرن 3 م	- امنیت راه‌های زمینی و آبی و در نتیجه کمک به رشد تجارت

شرایط فکری - اعتقادی

شرایط مذهبی:

رومیان به زندگی پس از مرگ اعتقاد داشتند و خدایان زیادی را می‌پرستیدند و بر خلاف یونانیان خدای خویش را به شکل آدمی نمی‌پنداشتند آنان را ارواح یا «نومیا» می‌نامیدند. هیچ دینی تاکنون این همه خدا نداشته است. دین در روم به دو دسته تقسیم می‌شد:

- دین مردم: دینی گرم و پر مهر
- دین حکومت: مقید به آئین‌های ظاهری بوده و نوعی رابطه عقده میان دولت و خدایان به شمار می‌رفت.

شرایط فکری:

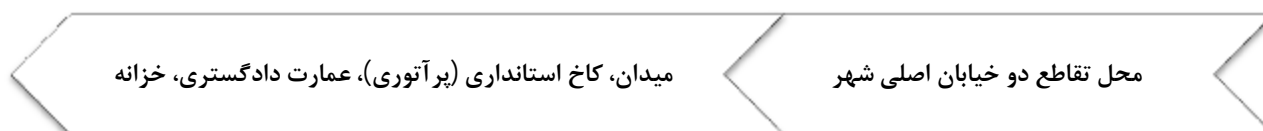
به اعتقاد رومیان، تمدن نمی‌بایست از حالت بدوی و وحشی آدمیان دور بماند؛ به همین خاطر آن‌ها به ورزش‌های رزمی روی آوردند و نمایش گلادیاتوری برگزار می‌کردند. بعد از فتح یونان توسط رومیان، فلسفه یونانیان بر فلسفه رومیان چیره گشت و رومیان در حالی که در جنگ پیروز بودند، در زمینه فکری شکست خوردند.

ویژگی‌های کالبدی

شهرسازی رومی:

تجسم فضایی شهرسازی اولیه رومیان ترکیبی بود از شهرسازی اتروسکی (یافت ارگانیک) و یونانی (شهرهای یونانی وار و شبه نظامی). شهرسازی اصلی این تمدن با ایجاد مهاجرنشین‌های رومی در ایتالیا آغاز شد. نوآوری رومیان در شهرسازی را می‌توان در ایجاد شهرک‌های نظامی خلاصه کرد. این شهرسازی به صورت ایجاد پادگان‌های نظامی و اردوگاه برای حفظ قدرت روم بود. اردوگاه‌های روم بیش از آنکه جنبه دفاعی داشته باشند، برای تدارک حمله ایجاد شده بودند. بنابراین دسترسی مناسب به راه‌های مهم منطقه‌ای یکی از ضوابط مکان یابی آن‌ها محسوب می‌شد. به این دلیل رومی‌ها محل تلاقی جاده‌ها و گذر رودخانه‌ها را برای ایجاد اردوگاه‌های نظامی انتخاب می‌کردند. شکل خارجی شهرک نظامی رومی یک چهارگوش بود.

عناصر شهری

- برج و باروها:**

در روم با گستره‌ای وسیع از انواع باروسازی‌ها مواجه هستیم. از خاکریز و خندق گرفته تا برج و باروهای سنگی. رومیان روش مدیترانه‌ای را رشد داده و به دیوارهای سنگ چین بدون ملات و یا دیوارهای دوجداره هلنیستی رسیدند. بالای باروها محلی برای قرقاول‌ها وجود داشت که با کنگره‌هایی ایمنی نسبی آن‌ها تامین می‌شد.

نقاط رسوخ به شهر فقط از طریق دروازه‌ها امکان‌پذیر بود. یکی از سالم‌ترین دروازه‌هایی که باقی مانده است، دروازه سیاه در شهر تریر آلمان می‌باشد.
- رابطه توده و فضا:**

کاربرد فضای خالی در مرکز شهر به صورت میدان، زمینه‌ای برای عناصر باشکوه مانند کاخ‌ها و معابد، به صورت مکرر به چشم می‌خورد و به دلیل وفور میداین، تعادل بین توده و فضا در ساختار کلی شهر به خصوص در مرکز از بین می‌رود. رومی‌ها با ایجاد فضاهای نیمه شفاف (رواق‌های ستون‌دار) یک نوع سلسله مراتب فضایی برای رسیدن از فضای باز به توده ایجاد کرده اند.
- پریستیل (حیاط خلوت):** حیات خلوت‌هایی که در پشت حیاط مرکزی به عنوان عرصه‌های خصوصی‌تر احداث می‌شد.
- تعدد فضای باز شهری در روم به نسبت یونان بیشتر بوده و به جز رم، شهرها از تراکم کمتری برخوردار بوده اند.**
- میدان (فوروم):**

فوروم رومیان ترکیبی از آگورا و آکروپولیس بود و تنها چیز جدیدی که می‌توان در آن یافت تمرکز عظیم‌تر فعالیت‌های گوناگون یا درجه‌ای بالاتر از نظم و ترتیب رسمی و وسعت و شکوه عناصر نسبت به یونان می‌باشد. همچنین سکوهایی که در آگورا برای ارائه خطابه و شعر برپا می‌شد در این تمدن به سکوی مجسمه سرداران پیروز تغییر کارکرد داد.

• خیابان:

§ مسیر رژه پیروزی در رم: شبکه حرکتی چنبره زده و به یک مدار بسته در خود به فضایی بدل می‌شد.

قوانین وضع شده و اقدامات صورت گرفته به دست اشخاص مختلف:

نرون	- پس از آتش سوزی: در رم ساختمان‌های محقر متراکم و خیابان‌های مشخصاً نامناسب شهر به منظور ایجاد موقعیت برای بازسازی جامع شهر از میان رفتند.
ژولیوس سزار	- وضع قواعدی جهت حل شلوغی بیش از حد و تراکم خیابان‌ها و برخورد مداوم بین ترافیک سواره و پیاده
ویتروویوس	- احداث خیابان‌های فرعی و کوچه‌ها به نوعی که جلوی حرکت بادهای نامطبوع گرفته شود. - خیابان‌های پهن تجاری (درارای رواق) برای نخستین بار جای بازار باز و متمرکز در میدان را گرفت.

دسته‌بندی انواع گذرها:

گذرهای فقط برای پیاده‌ها	ایتینرا
تنها یک گاری قادر به عبور از آن بود.	اکتوس
عبور دو گاری از کنار هم	ویا

• خانه‌های مسکونی:

رم از نظر ساخت کالبدی شهری غیر طبقاتی بود محله‌بندی در آن وجود نداشت. خانه‌های اولیه شهر رم کلبه‌هایی ساده، ساخته شده از تیر و ستون‌های چوبی، دارای حیاط مرکزی (آتریوم) باز و سرگشوده، درون گرا، یک و دو طبقه بودند. به تدریج ایده تفکیک بخشی از خانه‌ها و ایجاد مغازه‌ها در کنار راه‌های عبوری به وجود آمد. خانه‌های مسکونی شروع به تعبیه پنجره به طرف کوچه کرده و برون‌گرا شدند و آپارتمان‌سازی نیز در شهرهای پرجمعیت مانند آستیا صورت گرفت.

سیر تکاملی خانه‌های مسکونی رومی:

• ساختمان‌های عمومی:

§ تئاترها:

ابتدا در خارج از شهر و بعدها در داخل شهرها برپا می‌شدند. حجم کلی آن‌ها استوانه‌ای شکل بود. در جاهایی که به خاطر مسطح بودن نسبی شهرها نمی‌توانستند از توپوگرافی طبیعی زمین تبعیت کنند، طرح تئاتر از حالت نیم دایره‌ای به صورت دایره‌ای کامل درآمد.

§ سیرک‌ها:

رومیان به دلیل خلق و خوی نظامی خود، بیشتر به نمایش‌های رزمی و پیکارهای گلاادیاتورها علاقه مند بودند.

§ حمام‌های رومی:

حمام‌ها از عناصر مهم شهرهای رومی بوده و تسهیلات زیادی را در خود جای داده بودند و کارهای مهمی در آن صورت می‌گرفت. حمام رومی در واقع نقش مهمی در گذران اوقات فراغت پاتریسین‌ها بازی می‌کرد.

§ معابد رومی:

معابد که در اکثر نقاط شهر رومی پراکنده بودند، در ابتدا به شکل مربع مستطیل بوده اما بعدها معابد مدوری نیز مانند پانتئون ساخته شد. علت وجود تعدد معابد، تعدد خدایان در دین رومیان بود.

• تاسیسات زیربنایی:

§ فاضلاب «کلوآگاماگزیم» نخستین شبکه روباز دفع فاضلاب در حدود 578 ق. م بود که هنوز هم مورد استفاده قرار می‌گیرد.

§ آبگذر «تراژان» نیز برای نخستین بار آب را از ساحل رود تیبر به شهر آورد. روسازی راه‌ها نیز حتی پیش از ساخت منابع آب متداول شده بود ولی بیشتر در راه‌های خارج از شهر بکار می‌رفت.

• طاق نصرت:

طاق نصرت‌ها که در جامعه شبه نظامی روم به فراوانی دیده می‌شود، به افتخار و یادبود پیروزی سرداران و امپراطوری‌های رومی برپا می‌شد.

• ضوابط شهرسازی:

در روم مالکیت بر زمین وجود داشت اما به مصلحت عمومی ارجحیت داده می‌شد و دولت اجازه دخالت در امور ملکی شهروندان را دارا بود و نقش هدایت‌کننده توسعه را بازی می‌کرد. قوانین دولتی در خصوص معابر، اجاره و احداث یا تخریب ساختمان‌ها تصرف زمین‌های موات شهری و... بود.

• باغ‌سازی:

باغ‌های قصری	-باغ‌هایی که در آن قصر امپراطوران قرار داشت.
باغ‌های ویلایی	- ویلاهای روستایی امپراطوران - ترکیبی از یک پارک مجسمه، یک پارک ورزشی، جایگاهی برای ضیافت شام و... بود - این باغ‌ها در زوال یا سقوط امپراطوری سهیم بوده است.
باغ‌های شهری	-خانه‌های رومی برخلاف یونانیان فضای کافی برای سبزی‌کاری و باغبانی در اختیار داشتند.

معرفی برخی شهرهای رومی

نویس (نوائسیوم)	- در آلمان امروزی و در کنار راین و تقریباً به شکل مربع بود. - ابتدا به صورت اردوگاه نظامی و پادگان لژیون های رومی احداث شد. - نزدیکی بیش از اندازه ساختمان‌ها به یکدیگر حاکی از زندگی سربازی و انضباط حاکم بر آن‌هاست.
تیمگاد	- نمونه خوبی از شهرهای نظامی رومی در شمال افریقا که یک انبار غله می‌باشد. - در ابتدا مربع شکل و دارای بافت شطرنجی غیرقابل انعطاف بود.
پمپئی	- توسط یونانیان به عنوان یک شهر مهاجرنشین بنیان نهاده شد. - پس از بازسازی یک شهر رومی شد. - باروی آن از توپوگرافی طبیعی زمین متأثر شده بود. - دارای شبکه شطرنجی آزاد - در سال 79 میلادی توسط فوران آتش فشان وزو زیر خاکستر رفت.
کلن	- از شهرهای تاریخی آلمان که رومیان آن را برای استقرار خود ساخته اند. - رومی‌ها آن را کلونیا کلودیا اگری پنسیس می‌نامیدند. - تقریباً به شکل نیم دایره بود.
قسطنطنیه	- در زمان کنستانتین در استانبول امروزی به منظور ساختن روم جدیدی با آئین مسیحی ایجاد شد. - به دلیل اهمیت سوق الجیشی خود یکی از شهرهای مهم امپراطوری بود. (ابط بین اروپا و آسیا) - ترتیب قرارگیری میادین و ساختمان‌های سلطنتی و عمومی آن بیشتر شبیه یونان و بود.
تریر (آگوستاترونوروم)	- در جنوب غربی آلمان و مرز لوکزامبورگ - دارای شکل مستطیلی و شبکه شطرنجی - در زمان دیوکلتین برای اولین بار و در زمان کنستانتین به محل جلوس قیصرها تبدیل شد.

مجموعه نکات فصل دوم:

- تمدن ترامارها در شمال شبه جزیره ایتالیا و تمدن آپنین در جنوب و مرکز ایتالیا شکل گرفت.
- اتروسک‌ها دارای دولت واحدی نبودند بلکه اتحادیه‌ای از 12 شهر تشکیل داده بودند که هر شهر توسط یک لارس اداره می‌شد و بر همه آن‌ها شاه شاهان زیلات فرمان می‌راند.
- سنسور: بالاترین مقام خزانه‌داری
- قیام بردگان به فرماندهی اسپار تاکوس انجام شد و با شکست روبه رو شد.
- هر ایالت توسط یک پرا تور اداره می‌شد.
- در مذهب اولیه رومیان «آنی میسم» یعنی اعتقاد به ارواح تسلط داشت.
- رومیان در رشته معماری و هنر پیکره سازی مهارت زیادی به دست آوردند.
- خیابان شمالی جنوبی کاردو یا ویا پرنسیپالی و خیابان شرقی-غربی دکومانوس نام داشت.
- معماری رومی دارای مقیاسی فوق انسانی بود.
- ژولیوس سزار با بخشیدن باغ‌های خود برای استفاده عمومی، یکی از اولین گام‌های واگذاری امتیازات خصوصی به جامعه را برداشت.
- بهترین نمونه میدان فوروم رمانوم بود که کانون حیات عمومی و قلب امپراطوری به شمار می‌رفت.

- فوروم‌ها همواره در کنار خیابان‌ها طراحی می‌شدند اما هرگز خیابان‌های از درون آن‌ها گذر داده نشدند.
- آملی تئاتر کولسئوم در رم بسیار بزرگ بوده و بیش از 90 هزار تماشاگر را در خود جای می‌داد.
- حمام کاراکالا دارای تجهیزاتی مانند مغازه، استادیوم، توالت، کتابخانه، موزه و... بود.
- قانون لکس جولیا مانیسیپال که راجع به مرمت و نگهداری شبکه ارتباطی شهر و خانه‌ها بود توسط ژولیوس سزار گذاشته شد.
- کلیساهای «سن مارتین بزرگ»، «سن کلمبیا» و «سانتاماریا» در شهر کلن واقع می‌باشد.
- دروازه‌های یودنا آلبا و پورتانیگرا و حمام‌های باربارا و قیصر در شهر تیر می‌باشند.

سوالات تستی فصل دوم:

1. کدامیک از موارد زیر بین رومیان به اختلاف بین قبایل و شکل‌گیری طبقات مختلف منجر شد؟
 (1) توسعه نیروهای مولد (2) اهمیت یافتن مالکیت خصوصی (3) اشتراکی بودن اداره امور (4) گزینه 1 و 2
2. بیشترین جمعیت روم را کدامیک از طبقات زیر تشکیل می‌داد؟
 (1) پاتریسین‌ها (2) وابستگان (3) پلبین‌ها (4) بردگان
3. کدامیک از گزینه‌های زیر نادرست می‌باشد؟
 (1) پراتورها: کارمندان مربوط به رتق و فتق امور بازار، ساخت و ساز و تامین غله جامعه
 (2) کومیس: از قدیمی‌ترین سازمان‌های روم
 (3) کوئیستورها و پروکوراتورها: مسئول اداره خزانه دولت
 (4) کنسول: بالاترین مقام و مسئول دریافت مالیات و برگزاری جلسات سنا
4. در کدامیک از گزینه‌های زیر ترتیب عناوین به درستی ذکر شده است؟ (از اهمیت بیشتر به کمتر)
 (1) کنسول - پراتور - سنا (2) پراتور - سنا - آدیل (3) کنسول - سنا - پراتور (4) پراتور - آدیل - سنا
5. کدام گزینه در ارتباط با اردوگاه‌ها و شهرک‌های نظامی رومی نادرست است؟
 (1) شکل خارجی شهرک نظامی رومی یک دایره بود.
 (2) بیش از آنکه جنبه دفاعی داشته باشند، برای تدارک حمله ایجاد شده بودند.
 (3) رومی‌ها محل تلاقی جاده‌ها و گذر رودخانه‌ها را برای ایجاد اردوگاه‌های نظامی انتخاب می‌کردند.
 (4) نوآوری رومیان در شهرسازی را می‌توان در ایجاد شهرک‌های نظامی خلاصه کرد.
6. کدام گزینه در ارتباط با فوروم صحیح نمی‌باشد؟
 (1) فوروم رومیان ترکیبی از آگورا و آکروپولیس
 (2) در فوروم تمرکز فعالیت‌های گوناگون و درجه‌ای بالاتر از نظم و ترتیب رسمی نسبت به آگورا دیده می‌شود.
 (3) فوروم مرکز اداری، تجاری، سیاسی و محل تشکیل بازار بود.
 (4) دارای پلان مربع شکل بود.
7. در دسته‌بندی انواع ذرهای رومی، «آکتوس» به کدامیک از انواع گذرها گفته می‌شد؟
 (1) گذرهایی فقط برای پیاده‌ها (2) برای عبور دو گاری از کنار هم
 (3) گذری که تنها یک گاری قادر به عبور از آن بود. (4) برای عبور دو گاری و یک ارابه
8. کدام گزینه در ارتباط با معابد رومی درست نمی‌باشد؟

- (1) در ابتدا به شکل مربع مستطیل بودند.
(3) علت وجود تعدد معابد، وسعت سرزمین روم بود.

- (2) معبد پانتئون به صورت مدور ساخته شده است.
(4) معبد در اکثر نقاط شهر رومی پراکنده بودند.

پاسخنامه:

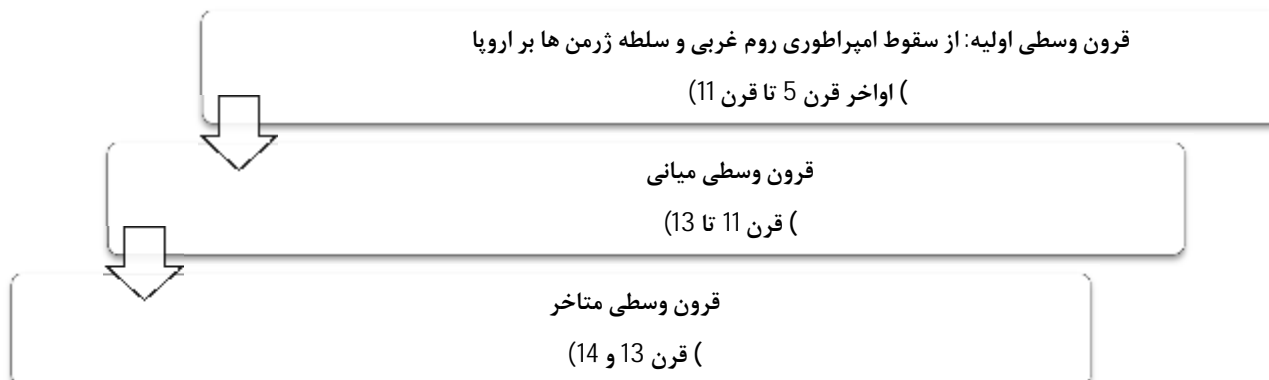
- سوال 1: گزینه 4
سوال 2: گزینه 3
سوال 3: گزینه 1
سوال 4: گزینه 3
سوال 5: گزینه 1
سوال 6: گزینه 4
سوال 7: گزینه 3
سوال 8: گزینه 3

فصل سوم: قرون وسطی

مقدمه

قرون وسطی فاصله زمانی بین قرن 5 تا 15 میلادی می‌باشد. که به سه دوره تقسیم می‌گردد:

به تدریج با سو استفاده برخی از روسای قبایل از سرمایه اجتماعی خود و تبدیل آن به نوعی سرمایه اقتصادی (یعنی با تملک اراضی عمومی) نوعی اشرافیت طایفه‌ای و نظامی شکل گرفت که به سینیور یا فئودال معروف گشت.

شرایط اجتماعی

جامعه فئودالی یک جامعه کاملاً روستایی بود. برتری نظام اجتماعی فئودالی نسبت به برده داری در این نکته بود که:

فئودالی	برده داری
- چون روستایی در زمین متعلق به خودش نیز کار می‌کرد، به بالا بردن حاصل دهی کارش علاقه مند بود بنابراین به نوبه خود تکاملی اجتماعی به شمار می‌رفت.	- کار برده در زمین ارباب و تحویل تمام ثمرات زحمتشان به او و دریافت سهمی فقط برای گذر زندگی - در نتیجه برده سعی می‌کرد کمتر کار کند و به ابزارها و حیوانات آسیب برساند.

شرایط سیاسی

قرن 5	- فئودال‌های بریتانیایی با کمک ساکسون‌ها، اسکات‌ها را از ایرلند به اسکاتلند عقب راندند.
اواخر قرن 5	- اسلاوها توانستند بخش عمده‌ای از اروپای شرقی را در اختیار خود بگیرند.
قرن 6	- دوران اولین توسعه طلبی فرانک‌ها
قرن 7	- تسلط فرانک‌ها بر اروپای مرکزی و غربی - تسلط گت‌های غربی بر اسپانیا - تسلط آوارها و اسلاو‌ها بر اروپای شرقی
اواخر قرن 8	- دوره توسعه طلبی فرانک‌ها در مقابل ساکسون‌ها - در جنوب غربی اروپا، مسلمانان شمال اروپا و بخش مهمی از شبه جزیره ایبری را فتح کردند. - ورود انفجار آمیز اسکاندیناوها در شمال اروپا
اواخر قرن 9	- فروپاشی اقتدار فرانک‌ها بر اسلاوهای اروپای مرکزی و برپایی پادشاهی موراوی غربی به جای آن
قرن 10	- رسیدن مجارها به اروپای غربی و اشغال مجارستان امروزی

قرن 11	- تبدیل شدن امپراطوری آلمان به قدرت اصلی اروپا - بسط و توسعه قلمرو روس‌ها
اواخر قرن 11	- آرام‌تر شدن شرایط سیاسی اروپا
اوایل قرن 12	- فتح اسپانیا توسط حکومت‌های مسیحی و عقب راندن مسلمانان از آن جا
قرن 13	- قبضه کردن تمام مسیرهای تجاری دریایی با مشرق زمین - تبدیل شدن آلمان به فدراسیونی از بارون‌ها - تبدیل ایتالیای شمالی به مجموعه‌ای از دولت شهرها
قرن 14	- به حداقل رسیدن سلطه بیزانس - اسلاوهای جنوبی در شرق اروپا صاحب یک امپراطوری بزرگ شدند.

ویژگی‌های فئودالیسم:

- اربابان خود را قرین پادشاه می‌دانستند و زیر بار یک حکومت مرکزی نمی‌رفتند.
- تشکیلات مذهبی کلیسا و اعزام کشیش‌ها جهت تبلیغ آئین مسیحیت.
- نقش مهم روحانیون کاتولیک در اداره سرزمین‌های پادشاهی
- با ازدیاد جمعیت دیرها و قدرت یافتن بیشتر آن‌ها، زمین‌های بیشتری به تسلط دیر و کلیسا درآمد و کلیسا به یکی از بزرگ‌ترین زمین داران تبدیل شد.
- اپیسکوپوس (ناظر یا اسقف): نظارت بر کارها و ایجاد هماهنگی در میان شمار عبادت کنندگان.

کلیسا یا اکلیسیا یا اکلیزیا
(محفل ساده‌ای از ایمان آورندگان)

یک یا چند پرسپوتروس (شیخ
یا کشیش)

سلسله مراتب در طبقه حکام:

شرایط اقتصادی

- پادشاهان برای اداره مناطق خود نیازمند کارگزارانی بودند که به نمایندگی از آن‌ها یک منطقه را اداره کنند. این افراد که کنت نامیده می‌شدند در ابتدا نقشی شبیه به تیولداران در ایران داشتند. ولی به خاطر آنکه این مقام به زودی موروثی شد و زمین‌ها نیز در دست افراد خانواده آن‌ها باقی ماند، این قشر نیز پایه‌های اصلی فئودالیسم کشوری را شکل دادند و به تدریج لقب کنت تبدیل به یکی از عناوین فئودالی شد.
- اقتصاد قرون وسطی، چه در کشاورزی و چه در صنعت با تولید کوچک مشخص می‌شد.

شرایط فکری - اعتقادی

کلیسای کاتولیک در این دوره نفوذی انحصاری بر اعتقادات و وجدان روستاییان داشت. هر روستایی مجبور بود بدون تردید کارش را انجام دهد و کار او برای اربابش نتیجه ترس وی بود و ان را امری وجدانی تلقی می‌کرد. طبقه حاکم می‌کوشید برای ادامه و تحکیم نظام فئودالی از تعالیم کلیسا به عنوان سلاحی نیرومند استفاده کند.

ویژگی‌های کالبدی

شهرسازی قرون وسطایی:

ایتالیا	ایتالیا بیش از بقیه مناطق اروپا توانست میراث خود از روم باستان و باقی مانده زندگی شهری باستانی را نگاه داشته. ایتالیا در جوار دو ایده حاکم بر قرون وسطی اولیه، یعنی ایجاد دولت‌های غیر مذهبی (پادشاهی) و حکومت کلیسایی، نوع سومی از زندگی که شهروندی باستانی بود را روشن نگاه دارد. نه گوت‌های غربی و شرقی و نه لومباردها نتوانستند در طول قرون متمادی الگوی خاصی از شهرسازی را در ایتالیا ایجاد نمایند.	
فرانسه	در فرانسه شهرها و پادگان‌های رومی به رغم تخریب و چپاول، توانستند در حداقل مساحت و جمعیت رومی به زندگی خود ادامه دهند. در اینجا نیز به پیروی از نظام رومی، مناطق روستایی پیرامون، تحت مدیریت شهر قرار می‌گرفت و فئودال‌ها و اشراف زادگان متصدی در قلعه‌ها یا قصرهایی در داخل شهر زندگی می‌کردند. تولد شهرهای قرون وسطایی در فرانسه از زمانی آغاز شد که سرف‌ها، پیشه‌وران و تجار در مقابل فئودال‌ها شروع به صف آرایی کردند.	
اسپانیا	قبل از فتح توسط مسلمانان	- ادامه زندگی شهری رومی و تخریب آن‌ها توسط ژرمن‌ها - شکل‌گیری تدریجی اسقف‌نشین‌ها
	سکونت مسلمانان	-----
	بازپس‌گیری توسط مسیحیان	- تعداد شهرهای اضافه شده بسیار معدود می‌باشد. - دستیابی برخی شهرها به حقوق مدنی
آلمان	شرایط کالبدی شهرهای آلمانی یا دویچ‌نشین وابسته به مناطق زیر بود: بخش غربی: اطراف رود راین و مناطقی که سابقاً تحت اشغال رومی‌ها بود. بخش میانی: بخش‌هایی که جز مناطق اولیه ژرمن‌ها و خارج از منطقه اشغالی رومی‌ها بود. بخش‌های شرقی: توسط مهاجرنشینانی یا فتوحات ژرمن‌ها به قلمرو آن‌ها اضافه شد.	

مقایسه شهرهای قرون وسطایی اروپا با جوامع فئودالی:

شهرهای قرون وسطایی	جوامع فئودالی
مالکیت برپایه سرمایه منقول (تجارت)	مالکیت برپایه ثروت غیرمنقول (زمین و مرتع)
به علت کوچکی و کمی ساکنین به طبقه‌بندی اجتماعی شاخصی نرسیده بودند و در صورت وجود، براساس ثروت بود.	روابط اجتماعی برپایه اصالت خون و تقسیم انسان‌ها به دو بخش نجیب زاده (فئودال) و عامی (سرف)
زندگی تجار و پیشه‌وران و مهاجرین در شهر	زندگی فئودال‌ها و سرف‌های وابسته به آن در روستا

وجود این تفاوت‌ها در شهرها و روستاها تأثیراتی بر بافت آن‌ها گذاشت و به طور کلی فضای شهری را پویاتر از روستا نمود. شهروندان درآمد بیشتری نسبت به روستاییان داشتند و شدت اختلاف طبقاتی در شهر به اندازه فشار فئودال بر روستاییان نبود. به همین دلیل روستاییان برای فرار از دست فئودال به شهرها پناه می‌آوردند.

گونه‌بندی شهرهای قرون وسطایی:

<p>در ابتدای بحث مورد بررسی قرار گرفتند.</p>	<p>شهرهای رومی سابق که تجدید حیات شده‌اند</p>
<p>شهرهای اسقف نشین: کلیسا برای مسیحی کردن اقوام سلت و ژرمن ها در مناطقی اقامت گزیدند که امکان اداره اداری - مذهبی منطقه از آن جا وجود داشته باشد و سپس به ایجاد دیگر عناصر شهری اقدام نمودند. در این شهرها تعداد و حجم بناهای مذهبی بیشتر از خانه‌های مسکونی بود. مانند آگسبورگ و رگنزبورگ در آلمان و رن در فرانسه.</p> <p>به تدریج تضادی میان منافع شهروندان و کلیسا ایجاد شد و تعدادی از این شهرها به شهرهای تجاری تبدیل شدند.</p> <p>شهرهایی که در کنار قلعه یا کاخ های حکومتی شکل گرفتند: نوع دیگر از نطفه بندی شهرهای اروپایی، قلعه‌های حکومتی بود که توسط شاه درمقابل تشکیلات کلیسا یا فئودال احداث شده بود. برخی از شهرهای اسقف نشین نیز به خاطر قدرت یافتن حکومت پادشاهی به قلعه شاهی تغییر شکل داده بودند. (راوانا، پابویا و تورین در ایتالیا و کلن در آلمان)</p> <p>وجود قلعه در دوران ناامنی موهبتی بزرگ برای اسکان و شهرنشینی بود و بسیاری افراد در اطراف قلعه زندگی می نمودند. شکل شهرهای هم جوار قلعه متأثر از دوگونه قلعه بود:</p> <p>الف) قلعه درقله تپه یاخط الراس تپه قرارداشت که دراین حالت شهر در دامنه تپه قرار می گرفت.</p> <p>ب) قلعه توسط مرداب، رودخانه یا دریاچه محصور شده و شهر یا به صورت هم سطح یا با ایجاد تپه‌ای مصنوعی کمی بالاتر ساخته شده است.</p>	<p>شهرهای اسقف نشین یا حکومتی</p>
<p>باستیدها یا پادگان‌های نظامی نوع دیگری از شهرها بودند که در اثر جنگ توسط داوطلبان یا اعوان و انصار پادشاه برای محافظت از منطقه احداث می شدند.</p> <p>سه اصل اساسی طراحی باستیدها:</p> <p>شکل گیری شهرها براساس فرم های از پیش طراحی شده</p> <p>سیستم شطرنجی تقسیم اراضی</p> <p>انگیزه اصلی سکونت: دادن یک قطعه زمین مسکونی در داخل شهر و یک زمین مزروعی در خارج شهر.</p>	<p>باستیدها</p>
<p>با تشویق شاهان لهستان و بوهمی برای رشد صنعت و تجارت در مناطق عقب افتاده یا خالی از سکنه احداث شدند.</p> <p>دارای شبکه شطرنجی و بلوک‌ها و قطعات نسبتاً یکسان</p> <p>نمونه: کراکو در لهستان</p>	<p>مهاجر نشین‌های توتونی</p>
<p>مهمترین نقش را در ایجاد و توسعه فرهنگ شهری و شهروندی ایجاد نمودند.</p> <p>بیشترین نوع شهرهای اروپایی</p> <p>از لحاظ حقوق سیاسی به دو گروه اصلی تقسیم می شدند:</p> <p>مستقل: دارای حومه‌ای روستایی متعلق به خود بودند (ونیز، فلورانس، نووگرو، برن)</p> <p>مستقل تحت الحمایه دولت مرکزی: دارای حومه‌ای بسیار کوچک بوده و حتی اکثر آن‌ها بدون داشتن هرگونه زمین درخارج از باروی خود بوده اند. این شهرها با گرفتن امتیازات لازم (حق مدنیت) از فئودال های محلی کاملاً مستقل می شدند.</p>	<p>شهرهای تجاری</p>

محل استقرار بازارگاه‌ها (ویک‌ها):

تقاطع مسیرهای ارتباطی منطقه (رودها مهمترین مسیر ارتباطی) مناسبترین جای برگزاری بازار بود. تجار سعی می کردند تا حد امکان بازارگاه آن‌ها فاصله لازم را از دیر یا قلعه دارا باشد.

حقوق مدنی:

از قرن 12م کسب حقوق مدنی شتاب گرفته و بر تعداد شهرهای مستقل افزوده شد.

امتیازاتی که اورب را تبدیل به شهر می نمود:

- حق داشتن بارویی دائمی و مستحکم برای امنیت شهر حتی درمقابل فئودال
- حق داشتن بازار دائمی

- حق خودگردانی در داخل حصار (خودمختاری سیاسی در مقابل فئودال و سازمان کلیسا)
- حق انتخاب شورای شهر و ایجاد شهرداری، معافیت از خدمت سربازی در جنگ‌های فئودالی، معافیت از پرداخت مالیات های مختلف سرانه و ایجاد نیروی انتظامی مستقل از فئودال
- حق داشتن مهر و اجازه انعقاد قرارداد با شهرها و روستاهای دیگر
- حق ضرب سکه
- حق ایجاد دادگاه مدنی مستقل

ساختار بازارگاه‌های فرامحلی قرون وسطی	
بازارگاه‌هایی با خیابان‌های موازی	بدون وجود سلسله مراتب میان آن‌ها
بازارگاه‌هایی با ساختار تیغ ماهی	وجود یک خیابان اصلی و تعدادی خیابان فرعی عمود بر آن
فرم شطرنجی	با بلوک‌های شهری نسبتاً هم اندازه و مشابه

تجارت فرامحلی اساس زندگی بسیاری از شهرهای اروپایی بود. حتی در مناطقی که این شهرها برسر تقاطع راه‌های فرامحلی قرار نمی‌گرفتند، سعی می‌شد تا مسیر فرامحلی به داخل مجموعه شهر منحرف گردد.

عناصر شهر:

برج و بارو:

ویژگی‌های برج و باروها و استحکامات شهر:

- تضاد موجود میان طبیعت و شهر، بیش از هر چیز خود را در برج و باروی شهر نشان می‌داد.
- استحکامات شهر نشانه‌ای از قدرت مالی و استقلال شهروندان نیز محسوب می‌شد.
- باروی شهر محدوده زندگی شهروندی را تعیین و محدود می‌کرد.
- با رشد سریع جمعیت، کمبود جا و تراکم زیاد، شهرنشینان بارویی بزرگ‌تر گرد شهر احداث می‌کردند.
- نیاز به باروهای مستحکم، روش استفاده از مصالح سنگ و آجر را حتی زودتر از خانه سازی، در برج و بارو به کرسی نشاند.
- مسیر باروها اغلب از توپوگرافی زمین تبعیت می‌کرد و در دشت‌های هموار شکل شبه دایره و مربع رایج‌ترین شکل باروکشی بود.

برج‌ها:

- فرم اصلی پلان برج‌ها مربع یا دایره بود.
- نقش اصلی برج‌ها در وهله اول:
- تقویت سازه‌های باروی شهر و امکان دفاع بهتر از آن‌ها
- حفاظت از نقاط حساس و یا نقاط کور پیرامون شهر
- امکان تیراندازی از سطحی بلندتر به دشمن

دروازه‌ها:

مفصلی میان درون و بیرون محل کنترل رفت و آمد افراد و کالا بودند و به خاطر نفوذپذیریشان نقطه ضعف اصلی استحکامات شهر به حساب می‌آمدند.

برج‌های شهری:

این برج‌ها در درون شهر به صورت مجزا و یا در ترکیب با شهرداری و یا بناهای تجاری شهر ساخته می‌شدند. با آن که به لحاظ رسمی در اختیار پادشاه بودند، ولی در عمل به خاطر قدرت مالی شهر مجموعه‌ای مستقل از حکومت مرکزی را تشکیل می‌دادند.

رابطه توده و فضا:

انواع فضاهای باز شهری:

فضای بازار به صورت میدانی در مرکز شهر	میدان
فضای باز جلوی کلیسا (پارویس)	
در داخل بلوک‌های شهری متراکم یک فضای باز میانی به صورت حیاط باقی می‌ماند که حاصل کنار هم قرار گرفتن حیاط خانه‌هاست.	فضای باز داخل بلوک‌های شهری
در فاصله بین خانه‌های مسکونی و باروی شهر بودند و جز اراضی اختصاصی کشاورزان و باغداران شهری بودند.	مزارع و باغات درون باروی شهر

- ساخت و ساز خانه‌های در قرون وسطی به صورت متراکم و دارای کوچه‌های تنگ و باریک بود.

دانه بندی:

- مالکیت اراضی شهری بر عهده شهرداری بوده و به صورت رهن به متقاضیان واگذار می‌گردید.
- نظام زمین داری متحدالشکل از دلایل یکپارچه به نظر رسیدن منظر شهری شهرهای قرون وسطی بود.
- الگوی شعاعی شانه‌ای نسبت به الگوی شطرنجی و موازی امکان تنوع بیشتری را فراهم می‌آورد.
- هرچه فاصله بلوک شهری از مرکز دورتر می‌شد، ارزش و قیمت آن کم و مساحت قطعه بزرگ‌تر می‌شد.

میدان:

- میدان فضای بازی بود که قلب تمام حیات شهری و محل تلاقی عبور و مرورها و عملکردهای شهری و محل استقرار ساختمان‌های مهم (شهرداری، کانون گیلدها، اتحادیه‌های پیشه‌وری و تالارهای تجارت محصولات ویژه شهر) بود.
- مهمترین میدان شهر ادامه محوطه تجاری و بازارهای فصلی و هفتگی بود که نطفه اصلی بازارگاه‌ها را تشکیل می‌داد.
- محلی برای تعاملات اجتماعی (تبادل اطلاعات، اعلان تصویب نامه‌ها، مجازات خلافکاران و...)
- میادین فرعی دیگر نیز به عنوان بازارچه‌های تخصصی محصولات ویژه وجود داشت.
- فرم هندسی خاصی نداشته اما به شکل مربع نزدیک بود.
- به منظور پیشگیری از قطع شدن کامل میدان، ورودی‌ها به آن از گوشه‌ای شروع شده و از گوشه روبرو خارج می‌شد. به همین دلیل میادین متقارن نبوده و حتی بناهای عمومی نیز روی محور تقارن ساخته نمی‌شدند.
- شکل دیگر میدان که برای نیاز کسبه به داشتن فضای باز برای عرضه کالا وجود داشت، شکل مستطیل باریک است.
- پارویس: میدانی جهت تجمع شهروندان برای مراسم مذهبی در مقابل کلیسا و در جوار میدان اصلی

خیابان:

- شبکه معابر به شکل ارگانیک بود و بناها در پیرامون آن ساخته می‌شد.
- از اواخر قرون وسطی، در زمان مهاجرت گروهی به شهرها، نیاز سریع به اسکان مهاجران به وجود آمد که دوباره با یافت شطرنجی در مناطق جدید روبرو می‌شویم.

الگوهای خیابان‌های شهر قرون وسطایی:

نمونه	الگوی معابر و بلوک‌ها
لاپیزیک و بسیاری از شهرهای ساحلی آلمان	کوچه‌ها به صورت موازی با یکدیگر و بلوک‌ها به شکل مستطیل غیر منظم
-----	خیابان‌های فرعی عمود بر یک یا چند خیابان شعاعی و به صورت شاخه ای (بازرگانان در جوار خیابان‌های اصلی و پیشه وران در خیابان‌های فرعی)
شهرهای جدید (باستیدها و مهاجرنشین‌ها)	شطرنجی منظم (قشریندی اجتماعی در این الگو به خوبی مشخص بود)

خانه‌های مسکونی:

- وجود سقف شیبدار - جمع شدن فضاهای دامی، انسانی و اثبارها زیر یک سقف	خانه‌های برون‌گرا با ایوانی در جلو و قوس‌های نیم دایره مصالح سنگی	جنوب اروپا	خانه‌های روستایی
		اسکلت چوبی	شمال اروپا
متاثر از خانه‌های روستایی و اماکن مسکونی فنودالی		خانه‌های شهری	
برج‌های مسکونی و خانه‌های دارای بخاری دیواری اولین نمونه خانه‌هایی که به صورت بناهایی دژ مانند وارد شهر شدند.		کامیناتا	

- کمبود جا در محدوده شهر به تدریج باعث جایگزینی خانه‌های چند طبقه با خانه‌های یک طبقه شد.
- نوع دیگری از خانه‌ها شکل گرفت که راهرویی سراسری از خیابان تا انتهای ساختمان ادامه می‌یافت و در دو طرف آن محلی برای عرضه کالا، دفتر و اتاق‌هایی برای سکونت بود.

ساختمان‌های عمومی:

- **ساختمان شهرداری:**
شهروند اروپایی در طی قرون متمادی حق خودگردانی را از حکومت محلی (فئودال یا کلیسا) کسب کرد. در ابتدا ساختمان شهرداری بناهایی ساده و در مقیاس انسانی بود ولی باکسب هرچه بیشتر حقوق شهری، محل و نمادی از جلوه‌گری و خودنمایی قدرت شهروندی شد.
مهمترین فضای ساخته شده در شهر، در رقابت با کلیسا، تالار شهر (محل اجلاس شورای شهر) بود. این تالار در طبقه دوم ساختمان شهرداری قرار گرفته بود.

تالارهای ضیافت و تجاری:

- با رشد و توسعه جمعیت، تولید و توزیع کالاها در شهر دوره پابانی قرون وسطی تبدیل به صحنه مهم سیاسی زمان خود شد. به همین خاطر همایش‌ها، شوراها و مجالس مختلف علمی، مذهبی یا مدیریتی در شهرها برگزار شد. عناصر جدیدی که در این دوره به شهر اضافه شد، تالارهای جشن و همچنین بازارچه پارچه می‌باشد.

تالارهای جشن:

- در رقابت با تالار شهر شهرداری برای رقص و برپایی جشن شکل گرفت.

بیمارستان:

این بناها در قرون وسطی نوعی تیمارستان و خانه سالمندان و نوانخانه بود و مدیریت آن جز وظایف کلیسا به شمار می‌رفت. و محل آن در نزدیکی مرکز شهر بوده و ساختمانی با مقیاس بزرگ داشتند. البته درمانگاه‌هایی نیز برای مداوای بیماران وجود داشت که معمولاً دور از مناطق مسکونی و در خارج از شهر قرار داشت.

• مراکز آموزشی:

آموزش و پرورش در دوران اولیه قرون وسطی در انحصار کلیسا و روحانیت مسیحی بود. اوج شکوفایی مدرسه سازی اروپا در قرن 12م بود. اولین مراکزی را که می‌توان اجداد دانشگاه‌های امروزی نامید نیز در این قرن شکل گرفت.

• اتحادیه‌های بازرگانی (گیلدها):

مقایسه گیلدها با اصناف:

گیلد	صنف
ضوابط در سطح محلی	ضوابط در سطح ملی
فقط شامل بازرگانان	شامل گدایان، نوازندگان، شاخه‌های تجاری، بازرگانی و ...
داوطلبانه و انتخابی	توسط حکومت تعیین و سازماندهی می‌شدند.
انگیزه: تنظیم مسائل تولید و توزیع	برای اخذ مالیات ایجاد شدند.

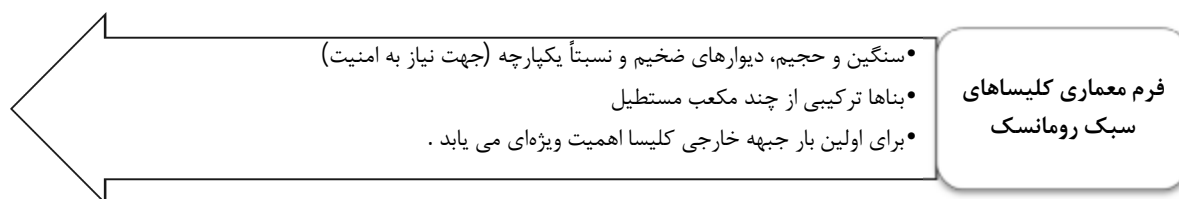
• اماکن مقدس:

شهر دارای یک کلیسای جامع به نام کاتدرال بود. شهرهای زیادی به همت اسقف یک منطقه در اطراف دیر به وجود آمدند که هیلدسهایم در آلمان یکی از این نمونه‌هاست.

پاوریس (صحن کلیسا) اکثراً در کنار و چسبیده به فضای بازار قرار داشت و به هیچ وجه قصد رقابت با میدان بازار را نداشته است. در بسیاری موارد برج بلندی در کنار کلیسا به عنوان برج ناقوس احداث می‌شد. این ساماندهی خطی تبدیل به شکل صلیبی در کنار ساماندهی خطی کلیسا شد. در مناطق تحت نفوذ بیزانس نوعی ساماندهی مرکزی برای کلیساها در نظر گرفته می‌شد (کلیسای سن ویتاله در شهر راوانای ایتالیا)

دیرها:

از مجموعه‌های نسبتاً پیچیده دوره قرون وسطی اولیه می‌باشند.

• دادگاه:

پس از کسب امتیاز برای ایجاد دادگاهی مستقل، یک ساختمان برای دادگاه به وسیله شهروندان ایجاد شد.

• کاخ یا قلعه‌های حکومتی:

محل زندگی و حکومت پادشاه و دارای فضاهایی از قبیل: تالاری برای بار عام، فضای اداری و استراحت، انباری، نمازخانه و...

● **جشمه‌های آب (محل برداشت آب):**

تأمین آب آشامیدنی مردم شهر عموماً از طریق لوله کشی آب به حوضچه‌های عمومی، آب نماها و فواره‌ها بود. فضای اطراف آب نماها نیز محلی برای گردهم آمدن و پخش خبرها به شمار می‌رفت.

● **باغسازی:**

معماری و باغسازی قرون وسطایی در بهترین حالت می‌توانست مانند «شهر خدا»ی سنت آگوستین قدیس طراحی شود. وی الهام بخش سازندگان باغ‌های قرون وسطایی شد.

§ **باغ‌های شهری:**

- ✓ گذرگاه‌های مسقف آلاچیق برای سایه اندازی
- ✓ محل‌هایی برای نشستن از جنس سنگ یا تنه درختان و بدون پشتی
- ✓ بسترهای گیاهی و عرصه‌های گل و چمن و فواره‌ها و کبوتر خانه
- ✓ حصارها و جدا کننده‌ها و چپر‌ها برای جلوگیری از ورود حیوانات
- ✓ نهر، رودخانه یا استخر برای مرزبندی و پرورش ماهی
- ✓ حمام‌های طبیعی برای خانم‌ها و چشمه‌های آب گرم

معرفی برخی شهرهای قرون وسطی

ونیز (ایتالیا)	ونیزی‌ها با تمام بنادر خلیج به تجارت پرداختند و حرفه اصلی آن‌ها تجارت و ماهیگیری بود. شبکه کانال‌ها و خیابان‌های تنگ و تاحدودی تودرتو، نامنظم و پیچ در پیچ پل ریالتو عامل ارتباط شهر محسوب می‌شد. کلیسای سن پیترو و میدان سن مارکو در ونیز می‌باشند.
وورتسبورگ (آلمان)	بعد از کوچ قبایل ژرمن به یک مقر اداری اسقفی تبدیل شد و در سال 820م امتیاز ویژه گمرکی دریافت نمود. دیر های سن، آندراس و سن مارتین و کاتدرال سن سالوادور در این شهر می‌باشند.
هانور (آلمان)	ابتدا مقر بازرگانی بود و بعدها به سکونت‌گاه تجار و پیشه‌وران ارتقا یافت. به منظور تجارت، در کنار رودخانه شکل گرفت.
نورنبرگ (آلمان)	در ابتدا شهری اسقف نشین بود. در قرن 14 که دوران شکوفایی نورنبرگ بود، با حمایت فردریش دوم به یکی از ثروتمندترین شهرهای اروپا تبدیل شد. کاتدرال سن زبالد و سن لورنس در این شهر می‌باشد.
بامبرگ (آلمان)	ابتدا دژ حکومتی کارولنژها بود و سپس به مقر اداری یک اسقف نشین تبدیل گشت. دیر سن میشل، بنیاد سن استفان، سن کائگولف و سن ژیاکوب در این شهر می‌باشد.
پاریس (فرانسه)	ابتدا با نام لوتوس در جزیره سیتِه (محل انشعاب دو شاخه رود سن) شکل گرفت. دلایل انتخاب ساکنان اولیه: موقعیت طبیعی برای استقرار و وجود مصالح برای ساخت و ساز دیوار فلپ اگوست در اولین وهله این شهر را به قرون وسطی مربوط می‌سازد. در اواخر قرن 12م پاریس به بزرگ‌ترین شهر غرب مسیحی و مهمترین مرکز تجاری تبدیل شد. دانشگاه سوربن از ادغام تعدادی از مراکز فرهنگی ایجاد شد. استقرار روستاها و ارتباط آن‌ها با شهر باعث پیدایش یک طرح دایره‌ای شکل متعلق به قرون وسطی شد.

لندن (انگلستان)	ابتدا به صورت یک محله مسکونی بسیار محدود در ساحل رودخانه تیمز توسط رومی‌ها ایجاد شد. لندن پیش از سال 314م اسقف نشین بود و در قرن 11مبه بزرگ‌ترین شهر انگلستان تبدیل شد. در قرن 12 و 13، لندن به مهمترین مرکز بازرگانی اروپای شمالی تبدیل شد. کلیسای وست مینستر در این شهر می‌باشد.
فلورانس (ایتالیا)	در شمال رود آرنو احداث شد. رشد جمعیت این شهر باعث احداث ششمین بارو در قرن 13گشت! شبکه شطرنجی رومی خود را حفظ نمود
کراکو (لهستان)	از شهرهای مهاجرنشین بود که برای رشد صنعت و تجارت ایجاد شد.
هالبرشات	از شهرهای اسقف نشین می‌باشد. در قرن 12 و 13 تبدیل به یک شهر تجاری شد.
گوسلار (آلمان)	به دلیل کشف معادن نقره پدید آمد. اولین شهر آلمانی که دارای شهرداری شد.
هیلدسهایم	ابتدا به عنوان یک شهر اداری اسقفی احداث شد. از چندین بخش برنامه‌ریزی شده پراکنده به وجود آمد که در قرن 12 دارای بارویی مشترک شد و به تدریج با گسترش درونی خود تبدیل به شهری خودرو گردید. کلیسای سن مارتین و دیر سن میسائیل در این شهر می‌باشد.
لوبک (آلمان)	به عنوان یک مهاجرنشین تجاری ایجاد شد و تبدیل به قدرت تجاری اول شمال آلمان گشت. موسس اتحادیه‌هانزا و محل اجلاس نمایندگان شهرهای هم پیمان شد.
کرکسان (فرانسه)	نمونه یک شهر/قلعه کوهستانی است که در طول زمان شهر را به استحکاماتی چشمگیر تبدیل کرد.
بروژ	هسته اولیه شهر یک قلعه نظامی بود اما دلیل پیشرفت آن نبود. علت اصلی پیشرفت شهر رقابت بازرگانان با فنودال ها بود. و بروژ چهره‌ای تجاری به خود گرفت. از بنادر فعال بین المللی در امر تجارت بود.
بولونیا	این شهر منشا رومی دارد و دارای بافتی شطرنجی می‌باشد. معروفیت این شهر در قرون وسطی به خاطر وجود رواق‌ها و تعدادی برج‌های مسکونی است.

مجموعه نکات فصل سوم

- روستاهایی که واحد اصلی جامعه سلت و ژرمن بود، مارک نامیده می‌شد.
- اعیان سالاری تنها راه مردم سالاری در قرون وسطی بود.
- بطرک مقامی بالاتر از مطران در بین کشیش‌ها بود. و در راس هرم کلیسا پاپ قرار داشت که از میان کاردینال‌ها انتخاب می‌شد.
- سینود: شورای مذهبی
- ماهیت فنودالیسم: استقلال زمین داران از دولت مرکزی
- سرف‌ها علاوه بر کار در زمین کوچک خود، مجبور به کار در زمین اربانانشان نیز بودند.
- کاسترا: قلعه یا پایگاه نظامی / سیویتاس: شهر / تریتوریوم: اراضی روستایی
- برج‌های شهری در فرانسه بتفوری نامیده می‌شدند.
- میدان سینا از معدود میادین قرون وسطایی است که شکل صدف داشت.

- **اونیورزیتاتس:** نهادهایی مستقل که دارای موقعیت اجتماعی و شخصیتی ویژه برای ادغام مدارس شاگردان غیر مذهبی و طلبه‌ها و کنار گذاشتن نظام قشری ایجاد شد.
- **کولگیا** بعدها در زبان انگلیسی **کالج** نامیده می‌شد.

سوالات تستی فصل سوم

1. معنی کدامیک از کلمات زیر درست می‌باشد؟
 (1) پرسپوتروس: شیخ (2) اکلیزیا: اسقف (3) اپیسکوپوس: کشیش (4) همه موارد
2. سلسله مراتب در طبقه حکام در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟
 (1) دوک-شوالیه- بارون (2) بارون- دوک- شوالیه (3) پادشاه- دوک- بارون (4) پادشاه- بارون- دوک
3. کمترین تغییرات را در شهرسازی در کدامیک از کشورهای زیر رخ داد؟
 (1) آلمان (2) فرانسه (3) اسپانیا (4) ایتالیا
4. کدامیک از موارد زیر از اصول طراحی باستیدها می‌باشند؟
 (1) شکل‌گیری شهرها براساس فرم‌های از پیش طراحی شده
 (2) سیستم شطرنجی تقسیم اراضی
 (3) انگیزه اصلی سکونت: دادن یک قطعه زمین مسکونی در داخل شهر و یک زمین مزروعی در خارج شهر.
 (4) همه موارد
5. شهر کراکو در لهستان از کدامیک از گونه‌های شهرهای قرون وسطی می‌باشد؟
 (1) شهرهای رومی سابق که تجدید حیات شده‌اند
 (2) شهرهای اسقف نشین یا حکومتی
 (3) باستیدها
 (4) مهاجر نشین‌های توتونی
6. کدام گونه از شهرهای قرون وسطایی مهمترین نقش را در ایجاد و توسعه فرهنگ شهری و شهروندی ایجاد نمودند و بیشترین نوع شهرهای اروپایی می‌باشند؟
 (1) شهرهای رومی سابق که تجدید حیات شده‌اند
 (2) شهرهای تجاری
 (3) باستیدها
 (4) مهاجر نشین‌های توتونی
7. نقش اصلی برج‌ها در وهله اول چه چیز بوده است؟
 (1) تقویت سازه‌های باروی شهر و امکان دفاع بهتر از آن‌ها
 (2) حفاظت از نقاط حساس و با نقاط کور پیرامون شهر
 (3) امکان تیراندازی از سطحی بلندتر به دشمن
 (4) همه موارد
8. کدامیک از گزینه‌های زیر نادرست می‌باشد؟
 (1) مالکیت اراضی شهری بر عهده شهرداری بوده و به صورت رهن به متقاضیان واگذار می‌گردید.
 (2) نظام زمین داری متحدالشکل از دلایل یکپارچه به نظر رسیدن منظر شهری شهرهای قرون وسطی بود.
 (3) الگوی شعاعی شانه‌ای نسبت به الگوی شطرنجی و موازی امکان تنوع کمتری را فراهم می‌آورد.
 (4) هرچه فاصله بلوک شهری از مرکز دورتر می‌شد، ارزش و قیمت آن کم و مساحت قطعه بزرگ‌تر می‌شد.
9. اولین نمونه خانه‌هایی که به صورت بناهایی دژ مانند وارد شهرهای قرون وسطی شدند چه نام دارند؟
 (1) پاریس (2) کامیناتا (3) ویک (4) پریستیل

10. مهمترین فضای ساخته شده در شهر، در رقابت با کلیسا چه نام داشت؟
 (1) تالار شهر (2) تالارهای ضیافت و تجاری (3) دادگاهها (4) کاخ یا قلعه‌های حکومتی
11. اولین مراکزی را که می‌توان اجداد دانشگاه‌های امروزی نامید نیز در کدام قرن شکل گرفت؟
 (1) قرن 10 (2) قرن 11 (3) قرن 12 (4) قرن 13
12. کدام گزینه در ارتباط با گیلدها درست می‌باشد؟
 (1) برای اخذ مالیات ایجاد شدند.
 (2) توسط حکومت تعیین و سازماندهی می‌شدند.
 (3) ضوابط آنها در سطح ملی بود
 (4) فقط شامل بازرگانان می‌شدند.
13. کدام گزینه درباره فرم معماری کلیساهای سبک رومانسک درست می‌باشد؟
 (1) سنگین و حجیم، دیوارهای ضخیم و نسبتاً یکپارچه به جهت نیاز به امنیت
 (2) بناها ترکیبی از چند مکعب مستطیل
 (3) برای اولین بار جبهه خارجی کلیسا اهمیت ویژه‌ای می‌یابد.
 (4) همه موارد
14. اولین شهر آلمانی که دارای شهرداری شد چه نام داشت؟
 (1) بامبرگ (2) نورنبرگ (3) گوسلار (4) لوبک

پاسخنامه:

- سوال 1: گزینه 1
 سوال 2: گزینه 3
 سوال 3: گزینه 4
 سوال 4: گزینه 4
 سوال 5: گزینه 4
 سوال 6: گزینه 2
 سوال 7: گزینه 4
 سوال 8: گزینه 3
 سوال 9: گزینه 2
 سوال 10: گزینه 1
 سوال 11: گزینه 3
 سوال 12: گزینه 4
 سوال 13: گزینه 4
 سوال 14: گزینه 3

فصل چهارم: رنسانس

مقدمه

رنسانس نهضت استقلال طلبی فرهنگی شهروندان در مقابل فئودالیسم می‌باشد. تفکرات رنسانس در اصل بازتاب نیازهای جامعه عصر خویش بود.

شرایط اجتماعی

جنبش رنسانس زمانی آغاز شد که فئودالیسم در اداره امور جامعه به بن‌بست رسیده بود. در دوره قرون وسطی هرچند به ظاهر حکومت‌های پادشاهی وجود داشت، ولی فئودال ها واسقف ها آنان را انتخاب کرده و درمقابل کوچکترین ناملايمات بر علیه حکومت مرکزی توطئه کرده و با دشمنان پادشاه سازش می‌کردند.

شرایط اقتصادی

ثروت‌های حاصل از گسترش راه‌ها، تجارت و... که به شهرهای اروپایی سرازیر می‌شد، باعث قدرت بورژوازی مرفه آن می‌گردید. شهرها در عمل ثابت کرده بودند که کاسبی و مالکیت بر اموال منقول به مراتب کاراتر از تفکر روستایی قرون وسطایی و مالکیت بر اموال غیرمنقول می‌باشد. بورژوازی سرمست از این موفقیت‌ها به دنبال اثبات برتری فرهنگی خود بر فئودالیسم و تفکرات قرون وسطایی کلیسای کاتولیک شده بود.

شرایط فکری - اعتقادی

اروپای قرون وسطی در سه نوبت با فرهنگ ملل اسلامی برخورد پیدا نمود:

قرون اولیه تمدن اسلامی	همزمان با دوره تاریکی و جهالت اروپاییان، مشرق زمین و ممالک اسلامی مهد دانش و فضل جهانی بود. لشکرکشی مسلمانان از شمال آفریقا به اسپانیا و فتح اندلس باعث انتقال فرهنگ اسلام به اروپا گردید.
جنگ‌های صلیبی	پاپ‌ها برای اعاده وحدت میان مسیحیان غرب و شرق، جنگ علیه مسلمانان را شروع کردند و علت آن را بازپس‌گیری اورشلیم عنوان کردند. این جنگ‌ها از نظر نظامی به نفع مسلمانان تمام شد ولی پیروزی علمی و فرهنگی اروپاییان چشمگیرتر از پیروزی نظامی مسلمانان بود.
تصرف قسطنطنیه توسط ترکان عثمانی	این واقعه برای بورژوازی اروپا نعمتی چون آشنایی با هومانیزم و تفکرات اندیشمندان بیزانس را به همراه داشت.

مقایسه برخی ویژگی‌های مهم در قرون وسطی و رنسانس:

رنسانس	قرون وسطی
- استقلال نظامی، اداری، اقتصادی، فکری و فرهنگی - دولت متمرکز جهت حفظ نظم و قانون - نتایج مطالعات و پژوهش‌ها به زبان بومی و محلی نگاشته می‌شد. - بسط و توسعه افکار رنسانس از طریق چاپ کاغذ در گوتنبرگ - تاکید بر عقل‌گرایی - پی‌ریزی شالوده‌بسیاری از علوم جدید - گسترش بازار محلی به یک بازار ملی	- دوره حاکمیت‌گری کلیسا و پاپ - عدم وجود نظام سیاسی واحد برای مناطق مسیحی نشین - زبان لاتین، زبان علمی و رسمی بود. - موسسات اجتماعی برای افراد یک مذهب خاص بود و غیر از آن‌ها کسی حق استفاده از آن را نداشت. - روح قالب در این دوران آخرت‌گرایی بود. - وابستگی انسان به زمین کشاورزی - اقتصاد بسته - سرمایه غیر منقول و روابط اجتماعی برپایه اصالت خون

ویژگی‌های کالبدی

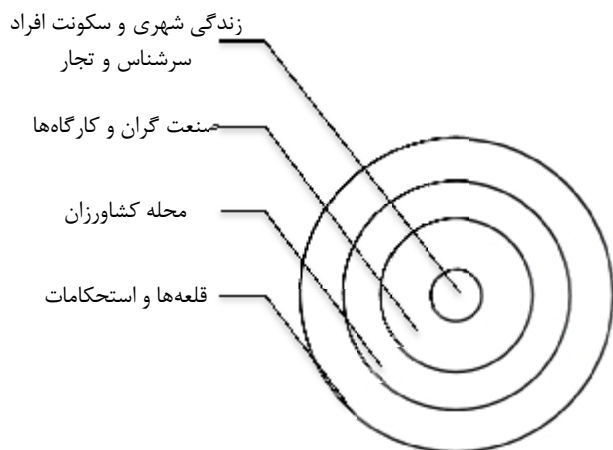
شهرسازی رنسانس

مباحث نظری:

- فیلاترته و آلبرتی بنیان‌گذاران نظریه پردازی در شهرسازی رنسانس می‌باشند.
- نظریه پردازان رنسانس به مثابه مبلغین هومانیسسم، رابطه مستقیمی بین ساختار شهر و اخلاق و منطق حاکم بر جامعه شهری می‌دیدند.

عقاید و ویژگی‌های هنرمند رنسانس:

- جهان را دارای نظمی پیچیده می‌دانست که همه اجزای آن با یکدیگر در رابطه منطقی و ریاضی می‌باشند.
- اشیا مرئی را باید تجربه کرد، استدلال منطقی کافی نیست.
- دارای خرد تحلیل‌گر خلاق (خردی که قدرت تاسیس دارد)
- اعتقاد به رابطه و وابستگی بین هنر و علم
- مهمترین شرایط مقدماتی تاثیر هنری یک تصویر: وحدت صحنه، انسجام موضعی، ترکیب بندی و منطق ساخت مکانی
- برای او کل مهم‌تر از اجزا بود و اجزا می‌بایست بتوانند در یک ترکیب بندی مناسب، کلیتی هماهنگ ارائه دهند.
- مطلق‌گرا است و موضوع مورد شناسایی را فقط توسط یک فرد و از نقطه‌ای ثابت می‌بیند.
- گام بزرگی در راه دموکراسی و جمع‌گرایی برداشتند اما هنوز به حکومت عامه مردم یا دموکراسی اعتقادی نداشتند.
- در این دوره استحکامات علاوه بر جنبه دفاعی، جنبه تهاجمی نیز داشته و در نتیجه به شکل ستاره‌ای پیشنهاد می‌شد.
- هسته مرکزی شهر اغلب مختص افراد سرشناس و تجار بود و خیابان‌هایی از مرکز منشعب گشته و با دیگر نقاط ارتباط برقرار می‌نمود.
- گام اول در شهرسازی همواره با مکانیابی شروع می‌شد.
- در مرکز شهر می‌بایست میدان اصلی قرار گیرد و مهم‌ترین ساختمان‌های شهر در اطراف آن مستقر گردند.

نظریه پرداز	ویژگی شهر آرمانی پیشنهادی
-------------	---------------------------

<p>- وسعت شهر وابسته به موقعیت و شرایط محیطی است.</p> <p>- از خیابان‌های اصلی شهر به نام خیابان‌های نظامی یاد می‌کرد (دارای عملکرد اجتماعی و برای استفاده جمعی)</p> <p>- خیابان‌های اصلی باید دارای قوس‌هایی نرم باشند. (برای زیبایی و قابلیت استفاده بیشتر)</p> <p>- وظیفه شهر: ایجاد کالبدی سالم و موقر</p> <p>- شهر می‌بایست دارای نظام تقسیم‌بندی (هندسی و عملکردی) مناسب باشد.</p> <p>دو مبنای طراحی شهر: 1. آسایش 2. لذت</p>	آلبرتی
<p>- طرح ستاره هشت پر با 16 خیابان شعاعی که از مرکز به بارو می‌رسند.</p> <p>- خیابانی حلقوی با 16 میدانچه خیابان‌های شعاعی را قطع می‌کنند.</p>	فیلارته
<p>- اشکال 8 گوش که در ابتدا خیابان‌ها به صورت شعاعی بوده و بعدها به شکل شطرنجی درمی‌آیند.</p>	دی مارتینی

شهرسازی رنسانس در عمل:

- **طرح‌های ستاره‌ای:** از نظر نظامی پاسخگو ولی در شرایطی که شهرهای اروپایی به شدت در حال رشد بودند، محدودیتی شدید برای گسترش شهر به همراه می‌آورد.
- آن‌ها با بافت قدیم خود دشمنی نداشتند و تنها در نقاطی که امکان‌پذیر بود شبکه شطرنجی را بکار می‌بردند.
- فقط تعداد کمی از شهرها براساس طرح‌های آرمانی شکل گرفتند اما کاخ‌ها و میادین زیادی ساخته شد.
- نظم فضاها تمایل به توازنی درونی و سکون داشت و نتیجه این تفکر ایجاد فضاهای محصور و مرکز‌گرا بود.

اقدامات عملی شهرسازی رنسانس:

- سیستم حصاربندی
- الحاق مناطق جدید مسکونی
- ایجاد کاخ‌ها و ویلاهای اشرافی
- باززنده سازی بخش‌هایی از شهر با ایجاد فضاهای عمومی جدید و خیابان‌های مربوطه
- طراحی و بنای تعداد محدودی نوشهر
- ساخت کلیساهای جدید

اصول و نگرش کلی حاکم بر شهرسازی رنسانس:

تقارن	<ul style="list-style-type: none"> • ساخت عناصر شهری به صورت ترکیبی متوازن حول یک یا چند محور اصلی • حتی در پلاتزا دل پوپولو رم و میدان سن کارلوی تورین دو کلیسای مشابه در دوسوی خیابان اصلی ساخته شد!
انسداد دید	<ul style="list-style-type: none"> • به وسیله قرار دادن دقیق ستون‌های یادبود و یا مجسمه در انتهای خیابان طویل و مستقیم
ترکیب	<ul style="list-style-type: none"> • ترکیب ساختمان‌های منفرد به صورت یک واحد منسجم معماری که با تکرار یک طرح واحد برای نما انجام می‌شد.
پرسپکتیو	<ul style="list-style-type: none"> • سلاحی برنده بود که بیان هنری می‌بایست با آن تطبیق می‌یافت.

عناصر شهری

حصارها:

سقوط قسطنطنیه دو تاثیر مستقیم بر رشد شهرسازی ایتالیای دوره رنسانس داشت:

- مهاجرت اندیشمندان هومانیزست
 - تشویق علم مهندسی رزمی که تاثیر آن در اکثر طرح‌های شهر آرمانی دیده می‌شود.
- به دلیل کشف توپ، سنگر بندی‌ها و حصارها را ضعیف‌تر و به صورت شیبدار می‌ساختند تا گلوله دشمن کمانه کرده و باعث تخریب کمتر شود.

میدان:

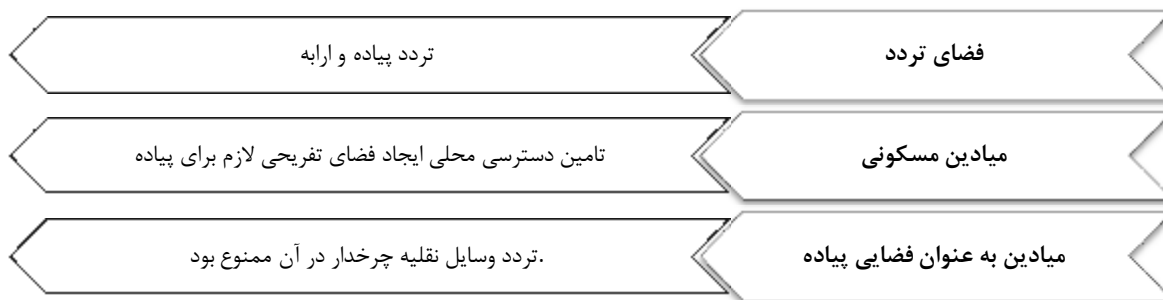
تفاوت های عمده میدان در این دوران با میادین قرون وسطایی:

قرون وسطی	رنسانس
بدنه به هم پیوسته	بدنه میدان به صورت احجامی منفرد
ساختمان‌های پیرامون میدان اکثراً مسکونی می‌باشند.	بیشتر ساختمان‌های محصور کننده میدان مسکونی نبوده
میادین قرون وسطایی ظاهری رسمی نداشته اند.	استفاده از عناصر یادمانی باستانی باعث داشتن ظاهری رسمی و تشریفاتی در میدان بوده

در دوره باستان اگر صرفاً رواق سازی فضاهای عمومی و مغازه‌ها را به هم پیوند می‌داد، در دوره رنسانس خانه‌های مسکونی اطراف میدان به هم دوخته می‌شوند.

دسته‌بندی میادین رنسانس براساس عملکرد ترافیکی:

- میدان تحت تاثیر سه نوع اصلی ساختمان قرار داشتند: عمومی و مذهبی / مسکونی (به شکل ردیفی) / بازار و سایر ابنیه تجاری

خیابان:

عنصر اصلی سازمان دهنده با یک نقطه گریز منظره منحصر به فرد بود و علاوه بر عملکرد عبوری، محل تجمع و وسیله‌ای برای اعمال امور اداری حکومت نیز بود. در این دوره در عمل خیابان‌های جدید در شبکه‌ای شطرنجی سازماندهی می‌شدند.

شبکه شطرنجی سه کاربرد مهم داشت:

- اساس و پایه طراحی مناطق جدید مسکونی (بیشترین کاربرد)
 - اساس طرح تعدادی نوشهر
 - به همراهی یک شبکه خیابان اصلی به عنوان الگو برای طرح کلی سایر نوشهرها
- علاوه بر این برای حرکت کالسه نیز بسیار کارا بوده و باعث ایجاد قطعات برابر در تقسیم زمین، در طول دوره‌های تاریخی پیشین نیز کاربرد داشته است.

خانه‌های مسکونی:

- یکی از امکانات گسترش فضای درونی، خرید بنای همسایه و گسترش افقی خانه بود. البته این امکان زمانی آغاز گردید که مالکیت اراضی مسکونی شهر به تدریج از شهر به مالکین منتقل شده و زمین‌های رهنی برای عرضه و تقاضای بازار، خصوصی اعلام شد.
- تامین مسکن برای شهروندان فقیر تا حد زیادی توسط شهرداری یا خیرین شهر به صورت وقفی انجام می‌گرفت. این امر زمینه ساز الگوی مسکن حداقل قرن 19 و 20 بود.
- از زمان رنسانس و ایجاد کارگاه‌های مانوفاکتور در شهرهای بزرگ، برای اقبال کارمند و کارگر واحد های مسکونی و شهرک‌های جدیدی ایجاد شد که در حاشیه شهر ساخته می‌شد.

بناهای عمومی:

- شهرداری:
تنها تفاوت ساختمان شهرداری در این دوره با قرون وسطی، نمای آن است که نمای ساختمان‌های باقی مانده از دوران قبل با اصول این دوران بازسازی می‌شد.

- بازارچه:

در واقع همان تالارهای تجاری دوران قرون وسطی هستند که با رشد و توسعه جمعیت در پاسخ به نیاز تولید و توزیع کالاها به طور متمرکز بوجود آمدند.

● پرورشگاه:

§ فضاهایی مستقل برای نگهداری کودکان بی سرپرست و سرراهی

§ پرورشگاه یا یتیم خانه فلورانس یکی از بهترین نمونه‌های آن می‌باشد.

● تماشاخانه (تئاتر):

§ اجرای نمایشنامه‌های باستانی در تالارها و سالن‌های درباری به شکل‌گیری گونه‌ای جدید از ساختمان برای تماشاخانه منتهی گردید.

§ تماشاخانه الیمپیکا در شهر ویچنزا اولین تئاتر یا تماشاخانه اروپایی بعد از دوران باستان می‌باشد.

● کتابخانه:

با ساخت کتابخانه روبروی کاخ دوجه در ونیز برای اولین بار مکانی برای رشد و پرورش علم و آموزش در محلی مهم و تشریفاتی بوجود آمد.

● کلیسا:

از آن جا که فضاهای مرکزی برای اجرای مراسم عبادی آن زمان چندان مناسب نبود، در اغلب کلیساها ترکیبی متناسب میان فضای مرکزی و خطی ایجاد شد.

● مجسمه:

استفاده از مجسمه و هم نحوه طراحی میدان کاپیتولین جز نمونه‌های الگو در دوران رنسانس بود که بعدها به فراوانی از آن‌ها تقلید شد.

● باغ سازی:

باغ سازی در دوره رنسانس به اوج شکوفایی خود رسید. ارتباط میان باغ‌های این دوره با هنر، دانش و طبیعت مهمترین عامل توسعه آن بود.

● مشخصات اصلی باغ‌های رنسانس:

- طرح به صورت محوری تنظیم شده بود.
- درختکاری منظم خیابان‌ها با سروهای بلند.
- معبر سرپوشیده و سایه‌های متراکم
- استفاده از خیابان‌های درختکاری شده برای تاکید بر پرسپکتیو و در قاب قرار دادن مناظر
- از گل به ندرت در تزیین باغ‌های رنسانس استفاده می‌شد.
- در سراسر باغ مجسمه‌ها و ساختمان‌ها در تضاد با اشکال و بافت‌های طبیعی بودند.

معرفی برخی شهرهای رنسانس

فلورانس (ایتالیا)	- زادگاه رنسانس - باروی جدید شهر، وسعت آن را به شش برابر افزایش داده بود. - مهمترین اتفاق شهرسازی فلورانس در این دوره ایجاد ارتباط کلیسای جامع شهر با شش کلیسای دیگر و ساماندهی میداین جلوی کلیسا بود.
پالمانوا	- یک مرکز نظامی دائمی برای حفاظت از مرزهای شمال شرقی ونیز - پلان شهر به صورت یک نه گوش با 18 خیابان به صورت شعاعی می‌باشد.
شارل ویل (فرانسه)	- دارای بافت شطرنجی - میدان اصلی آن پلاس دوکال نام دارد. (برخی معتقدند سرمشق پلاس دوگا در پاریس شده است.)
وین (آلمان)	- محل تلاقی راه‌های تجاری عمده بود. - در جنگ‌های صلیبی به یک مرکز مهم نظامی تبدیل شد.
نانسی (فرانسه)	- از دو بخش مجزا با دیوارهای دفاعی مستقل تشکیل شده بود. (شهر قدیمی مربوط به قرون وسطی و با بافت ارگانیک در شمال شهر جدید قرار دارد و شهر جدید دارای شبکه شطرنجی نمای واحدهای مسکونی یکسان)
زوریخ (سوئیس)	- در زمان رومی‌ها فقط یک ایستگاه گمرکی بود. - شاهد مبارزه دائمی بین شهروندان (گیلدها) و اشراف بود.
آمستردام (هلند)	- آشتی میان طرح‌های آرمانی شهر دوره رنسانس و محدودیتی که باروی شهر به وجود آورد.

مجموعه نکات فصل چهارم

- واژه هومانسیم برگرفته از یونان باستان و با هدف نجات و کمال انسان در جهان می‌باشد.
- ماتریالیسم: ضد مذهب بودن
- میداین گاهی به صورت زمینه‌ای برای یک مجسمه یا بنای یادبود و یا به صورت جلوخان به کار می‌رفته.
- خلق میدان یا فضای محصور نه به وسیله تسلط یک عنصر یادگانی بر فضا، بلکه توسط هماهنگی عناصر موجود احتمالاً جالب‌ترین
- پدیده در دوران رنسانس می‌باشد. میداین پلاس دوگا و کنت گاردن از جمله این میداین بودند.
- شبکه شطرنجی قدیمی‌ترین تنظیم کننده فرم شهری در دوره رنسانس اروپا بود.
- مجتمع مسکونی فوگرای جز اولین نمونه‌های خانه‌هایی بود که برای مستمندان ساخته شد.
- کلیسای سن لورنزو به صورت خطی یا باسیلیکا ساخته شده است

سوالات تستی فصل چهارم

1. کدام گزینه در ارتباط با عصر رنسانس نادرست می‌باشد؟
(1) گسترش بازار محلی به یک بازار ملی
(2) دولت متمرکز جهت حفظ نظم و قانون
(3) نتایج مطالعات و پژوهش‌ها به زبان لاتین نگاشته می‌شد.
(4) تاکید بر عقل گرایی
2. کدام یک از گزینه‌های زیر محلات دوره رنسانس را به ترتیب از مرکز به پیرامون درست نشان می‌دهد؟
(1) صنعت گران و کارگاه‌ها - محله کشاورزان - سکونت افراد سرشناس و تجار - قلعه‌ها و استحکامات
(2) صنعت گران و کارگاه‌ها - سکونت افراد سرشناس و تجار - قلعه‌ها و استحکامات - محله کشاورزان
(3) سکونت افراد سرشناس و تجار - صنعت گران و کارگاه‌ها - قلعه‌ها و استحکامات - محله کشاورزان
(4) سکونت افراد سرشناس و تجار - صنعت گران و کارگاه‌ها - محله کشاورزان - قلعه‌ها و استحکامات
3. طرح ستاره هشت پر با 16 خیابان شعاعی که از مرکز به بارو می‌رسند، از نظریات کدام نظریه پرداز رنسانسی می‌باشد؟
(1) آلبرتی (2) دی مارتینی (3) فیلاتره (4) فونتانا
4. کدام گزینه در ارتباط با شهرسازی رنسانس نادرست می‌باشد؟
(1) تنها در نقاطی که امکان پذیر بود شبکه شطرنجی را بکار می‌بردند.
(2) از نظر نظامی پاسخگو نبوده و محدودیتی شدید برای گسترش شهر
(3) تعداد کمی از شهرها براساس طرح‌های آرمانی شکل گرفتند
(4) تمایل به توازنی درونی و سکون داشته و نتیجه این تفکر ایجاد فضاهای محصور و مرکز‌گرا بود.
5. کدام گزینه در ارتباط با میدین رنسانسی درست نمی‌باشد؟
(1) بیشتر ساختمان‌های محصور کننده میدان مسکونی نبوده
(2) استفاده از عناصر یادمانی باستانی باعث داشتن ظاهری رسمی و تشریفاتی در میدان بوده
(3) بدنه میدان به صورت احجامی به هم پیوسته می‌باشد.
(4) گزینه 1 و 3
6. کدامیک از موارد زیر از بیشترین کاربردهای شبکه شطرنجی در دوره رنسانس می‌باشد؟
(1) اساس و پایه طراحی مناطق جدید مسکونی
(2) اساس طرح تعدادی نوشهر
(3) به همراهی یک شبکه خیابان اصلی به عنوان الگو برای طرح کلی سایر نوشهرها
(4) توزیع عادلانه زمین
7. اولین تئاتر یا تماشاخانه اروپایی بعد از دوران باستان چه نام داشت؟
(1) تماشاخانه فلورانس (2) تماشاخانه الیمپیکا (3) تماشاخانه تورین (4) تماشاخانه دوجه
8. هنر باغ سازی در کدام دوره به اوج شکوفایی خود رسید؟
(1) یونان باستان (2) روم باستان (3) رنسانس (4) باروک
9. در کدام دوره تاریخی از گل به ندرت برای تزئین باغ‌ها استفاده می‌شد؟
(1) یونان باستان (2) قرون وسطی (3) رنسانس (4) باروک

10. آشتی میان طرح‌های آرمانی شهر دوره رنسانس و محدودیتی که باروی شهر به وجود آورد در طرح کدام شهر

دیده می‌شود؟

(4) نانسی

(3) پالمانوا

(2) شارل ویل

(1) آمستردام

پاسخنامه:

- سوال 1: گزینه 3
- سوال 2: گزینه 4
- سوال 3: گزینه 3
- سوال 4: گزینه 2
- سوال 5: گزینه 3
- سوال 6: گزینه 1
- سوال 7: گزینه 2
- سوال 8: گزینه 3
- سوال 9: گزینه 3
- سوال 10: گزینه 1

فصل پنجم: باروک

مقدمه

در این دوره نه تنها بسیاری از آزادی‌های بدست آمده در دوره رنسانس محدود گردید، بلکه هنر رنسانس توسط کلیسا و اشراف به نفع خود مصادره شده و کج و معوج شد. همه چیز در هنر در خدمت قدرت نمایی طبقه حاکم بود. افراد شهری و روستایی می‌بایست مقهور قدرت بی‌زوال فئودال یا کلیسای کاتولیک می‌شد. آن‌ها سعی در استثمار هرچه بیشتر روستاییان نموده و ثروت به دست آورده را خرج کاخ‌ها، کلیساها و ضیافت‌های ولخرجانه خود می‌نمودند.

شرایط اجتماعی-اقتصادی

- در قرن 16 جمعیت شهری اروپا 2 برابر شد و بورژوازی پیوسته ثروتمندتر شد.
- سرمایه‌داری اروپا در قرن 17 و 18 برده‌داری را دوباره احیا نمود. این برده‌داری توسط سرمایه‌داران ایجاد گردید.
- تولید کوچک قرون وسطایی دیگر جوابگوی رشد صنعت و تجارت نبود.
- بالا رفتن بازدهی کار و افزایش قابل توجه حجم تولید در صنایع مختلف، باعث گردید تقسیم کار در تولید به چندین فعالیت یا شاخه گوناگون صورت پذیرد که هر کدام تابع گیلد به خصوص شد.
- ایجاد مانوفکتورها و استفاده از بخشی از جمعیت روستایی برای تولید صنعتی، سرمایه‌داری را تقویت و روستا را با صنعت و روابط سرمایه‌داری آشنا نموده است.

شرایط فکری-اعتقادی

هرچند فئودالیسم اروپایی توانست سلطه فکری خود را بر بخش عمده‌ای از اروپا به صورت حکومت‌های مطلقه حفظ کند، ولی نمی‌توانست جلوی رشد و توسعه تفکرات جدید را سد کند. متفکرین بورژوا در ادامه طبیعت‌گرایی دوران رنسانس، به فلسفه که زبان پیچیده‌تری داشت روی آورده، بنیان فلسفه‌ای دنیایی را گذاشتند.

فئودالیسم و کلیسای کاتولیک همواره سعی در خاموش کردن اعتراضات داشتند، ولی باعث گردید که بورژوازی با کمک فلسفه، تعالیم، هنجارها و ارزش‌های آن را ریشه‌ای‌تر از میان بردارد.

ویژگی‌های کالبدی

شهرسازی باروک

شهرسازی باروک کوششی است در تظاهر به شکوه. برای شناخت این انگیزه، اشاره به عوامل زیر ضروری است:

- وجود حکومت‌های مستبد و تسلط سیاسی نظامی اشراف بر شهر
- پیشرفت علوم، تکنیک و شیوع تفکرات فلسفی جدید
- انقلاب در هنرهای تجسمی که از دوره رنسانس تجسم فضایی را تغییر داده بود

اصول کلی حاکم بر شهرسازی باروک:

- شهر از پیش طراحی شده و متشکل از سه بخش عمده کاخ، اراضی فئودال و مناطق مسکونی
- شهر کلیتی بود که تمام اجزا در اختیار آن قرار داشت.
- نظم هندسی می‌بایست به یاری نظم اجتماعی شتافته، کنترل شهر و شهروندان را تسهیل نماید.
- شهر می‌بایست بیننده را مقهور کند (از طریق ارتباط بخش‌های مختلف شهر از طریق خیابان‌های مستقیم و ایجاد نماها و عناصر باشکوه و استفاده از عناصر یادمانی)
- محل استقرار کاخ می‌بایست تسلط وی را بر شهر نشان دهد. (شروع محورهای شعاعی از قصر به طرف شهر در مواقع آشوب و شورش نیز کنترل و دفاع از کاخ را تسهیل می‌نمود)
- کاخ دوره باروک برخلاف رنسانس برون‌گرا و در محور دید خیابان اصلی بود.
- اراضی بخش سلطنتی یا فئودال بخش عمده‌ای از شهر را اشغال می‌کرد.
- تصور ایده آل از خیابان یک محور راست و مستقیم بود که دو نقطه مهم را به هم مرتبط می‌کرد.
- با استفاده از تقارن در جداره بناها بر شکوه خیابان تاکید می‌شد.
- خانه‌های مسکونی حتی امکان متحدالشکل بود.
- نظم حاکم بر سازماندهی اجزا دارای رابطه‌ای هندسی بود.

عناصر شهری

میدان:

- عملکرد محل تجمع و تعاملات اجتماعی را از دست داده و تبدیل به فضایی تشریفاتی شد.
- محل نمایش اقتدار حکومت از طریق رژه و مشق نظامی و جلوه‌گری مجسمه یادبود پادشاهان
- ساختمان‌های اطراف آن یا کلاً متحدالشکل بوده و یا به صورت ساختمان‌های هم شکل به مثابه حلقه یک نگین.

خیابان:

- مهمترین نماد و اصلی‌ترین فضای شهر باروک

- عبور در مسیری زیبا از موضوعی که حرکت به سوی آن انجام می‌شود مهمتر بود.
- مستقیم شعاعی و دید به فضایی بی نهایت.
- خیابان‌ها بستری برای ورود ارابه و درشکه به آن بود

ساختمان‌های مسکونی:

انواع گونه‌های خانه‌های شهری طراحی شده در این دوره:

قصرهای پادشاهان محلی	- مهمترین ساختمان دوران استبداد - دارای دو نمای اصلی (یکی روبه شهر و شهروندان و یکی رو به باغ)
خانه‌های شهری اشرافی	پالاتسو - ملهم از فرهنگ ایتالیایی-رنسانسی و به صورت قلعه گونه با حداقل روزنه در طبقه همکف و پنجره‌های متحد الشکل - نورگیری از حیاط مرکزی
	هتل - واحدهای مسکونی دائمی برای اشراف فرانسوی - در پیرامون یک حیاط به صورت نعل اسب شکل می‌گرفت و ورودی آن از حیاط بود.
خانه‌های کارمندان وابسته به حکومت	- یا به صورت محله‌ای جدید با خانه‌های هم شکل توسط دولت ساخته می‌شد و یا از اراضی و خانه‌های موجود در خور موقعیت اجتماعی خود استفاده می‌کردند.
خانه‌های پیشه‌وری و هنرمندان دست‌اندرکار ساخت و سازهای حکومتی	- حکومت برای سکونت آن‌ها به انبوه سازی می پرداخت. - خانه‌های هم شکل و هم اندازه که معمولاً 2 یا 3 طبقه بودند. - از حداقل وسعت و تنوع فضایی برخوردار بودند. - نمونه: محله هلندی ها در پتسدام آلمان
خانه‌های شهروندان عادی	- بیشترین تعداد خانه‌ها در شهرها

ساختمان‌های عمومی:

- **تئاتر:**
تئاتر بزرگ لیون، ادئون و بوردو معروفترین ساختمان‌های تئاتر آن دوره بودند.
- **کلیسا:**
 - § سادگی و خوانایی دوره رنسانس کنار گذاشته می‌شود. فضاهای باروک مملو از تضاد بود.
 - § معماری باروک دو گونه فضای خطی و مرکزی را باهم مرتبط نمی‌کند، بلکه از طریق اختلاط آن‌ها به فرم بیضی دست می‌یابد.
 - § اجزا و عناصر فضا تا بی نهایت ادامه دارد.
 - § استفاده از دیوارهای محدب و مقعر
- **بازارچه‌ها:**
واحدهای تجاری این دوره همان مغازه‌های زیر ساختمان‌های مسکونی بودند و به ندرت بازارچه‌هایی به صورت متمرکز ساخته می‌شد.
- **شهرداری:**
از آنجا که بورژوازی تحت سلطه فئودال بود، شهرداری‌های زیادی ساخته نشد.

باغ سازی:

ویژگی‌های باغ‌های دوره باروک:

- باغ‌ها بزرگ‌تر و ترکیب درختان متنوع‌تر شد.
- کاشت نزدیک به هم درختان و درختچه‌ها برای ایجاد دیوار سبز
- گل کاری و چمن کاری بر روی سطوح افقی با اشکال هندسی
- تقسیم باغ‌های وسیع به باغچه‌های کوچک و مربوط ساختن آن‌ها از طریق راه‌های شنی

معرفی برخی شهرهای باروک

هانانو (آلمان)	- از شهرهای اوایل دوره باروک می‌باشد. - طراحی و توسعه شهری به خاطر مهاجرین مذهبی پروتستان از فرانسه بود که سطح آن دو برابر مقیاس شهر قدیم بود. - شبکه‌بندی ارتباطی شهر شطرنجی بوده و سلسله مراتبی در آن وجود ندارد.
فرویدن اشتادت (آلمان)	- جهت اسکان مهاجرین مذهبی ساخته شد. - دارای پلان مربع شکل
ورسای (فرانسه)	- کاخ ورسای محل دائمی دربار و شاه گردید که مشرف به شهر ورسای بود. - خانه‌های مسکونی برخلاف کاخ نسبتاً ساده و همسان بود.
کارلسروهه (آلمان)	- با دادن امتیازات زیاد و امکان اشتغال سعی در جذب مهاجرین از اقصی نقاط آلمان به این پایتخت جدید شد. - این شهر با نظم کامل هندسی طراحی شد. - همه چیز در این شهر تحت تسلط قصر بود و پلان شهر مانند خورشیدی است که قصر در مرکز آن اشعه‌های خود را (خیابان‌ها) به اطراف می‌پراکند.

سوالات تستی فصل پنجم

- سه بخش عمده شهرهای دوره باروک چه نام داشتند؟
 - 1) کاخ شهرداری - کاخ حکومتی - نواحی مسکونی
 - 2) کاخ پادشاه - کلیسا - اراضی فئودال
 - 3) کاخ حکومتی - کاخ شهرداری - کلیسا
 - 4) کاخ حکومتی - اراضی فئودال - نواحی مسکونی
- کدام گزینه نادرست می‌باشد؟
 - 1) نظم حاکم بر سازماندهی اجزا دارای رابطه‌ای هندسی بود.
 - 2) خانه‌های مسکونی حتی امکان متحدالشکل بود.
 - 3) تصور ایده آل از خیابان یک محور راست و مستقیم بود که دو نقطه مهم را به هم مرتبط می‌کرد.
 - 4) کاخ دوره باروک برخلاف رنسانس درون گرا بود.
- مهمترین نماد و اصلی‌ترین فضای شهر باروک چه نام داشت؟
 - 1) کلیسا
 - 2) میدان
 - 3) کاخ حکومتی
 - 4) خیابان
- بیشترین تعداد خانه‌ها در شهرهای دوره باروک کدام خانه‌ها بودند؟
 - 1) خانه‌های کارمندان وابسته به حکومت
 - 2) خانه‌های پیشه‌وری و هنرمندان دست‌اندرکار ساخت و سازهای حکومتی
 - 3) خانه‌های شهروندان عادی

4) خانه‌های شهری اشرافی

5. استفاده از دیوارهای محدب و مقعر در کدام دوره دیده می‌شود؟
(1) رومانسک (2) رنسانس (3) باروک (4) قرون وسطی
6. تقسیم باغ‌های وسیع به باغچه‌های کوچک و مربوط ساختن آن‌ها از طریق راه‌های شنی در باغسازی کدام دوره دیده می‌شود؟
(1) یونان باستان (2) رومانسک (3) رنسانس (4) باروک
7. پلان کدامیک از شهرهای زیر به شکل خورشید می‌باشد؟
(1) ورسای (2) کالسروهه (3) وین (4) نانسوی

پاسخنامه:

- سوال 1: گزینه 4
سوال 2: گزینه 4
سوال 3: گزینه 4
سوال 4: گزینه 3
سوال 5: گزینه 3
سوال 6: گزینه 4
سوال 7: گزینه 2

موسسه پردیس کیمیا فکر

پردیس کیمیا فکر، پیشرو در ارائه خدمات جامع آموزشی، پژوهشی و کاربردی شهرسازی در کشور، در سال 1388 فعالیت رسمی خود را آغاز نموده و هم اکنون به صورت رسمی و تحت عنوان موسسه «پردیس کیمیا فکر» و با بهره‌گیری از مجرب‌ترین و با سابقه‌ترین اساتید کشور، دوره‌های آموزشی متمرکز خود را در سه شهر تهران، مشهد و اصفهان برگزار می‌کند.

حوزه‌های فعالیت موسسه

- برگزاری دوره‌های آمادگی آزمون دکتری شهرسازی ویژه دانشگاه سراسری و دانشگاه آزاد اسلامی در تهران
- برگزاری دوره‌های آمادگی آزمون کارشناسی ارشد شهرسازی در دو گرایش برنامه‌ریزی شهری، منطقه‌ای و مدیریت شهری و طراحی شهری در شهرهای تهران، مشهد و اصفهان
- برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های مرتبط با آزمون‌های کارشناسی ارشد و دکتری شهرسازی در تهران
- برگزاری دوره‌های آمادگی آزمون تحلیلی - تشریحی برنامه‌ریزی و اسکس طراحی شهری در شهرهای تهران، مشهد و اصفهان
- برگزاری آزمون‌های آزمایشی کارشناسی ارشد در هر دو گرایش برنامه‌ریزی و طراحی شهری به صورت حضوری (تهران، مشهد و اصفهان) و اینترنتی (سراسر کشور)
- ارائه خدمات مشاوره حضوری و غیر حضوری برای داوطلبان آزمون کارشناسی ارشد و دکتری شهرسازی
- برگزاری و مشارکت در برپایی همایش‌ها و سمینارهای تخصصی شهرسازی در سراسر کشور
- انتشار کتب تخصصی آمادگی آزمون کارشناسی ارشد و دکتری شهرسازی مطابق با سرفصل‌های آزمون‌های سراسری و آزاد
- برگزاری دوره‌های نرم افزارهای کاربردی شهرسازی با سرفصل‌ها و عناوین متعدد در تهران
- برپایی کارگاه‌های و سمینارهای تخصصی و کاربردی با دعوت از اساتید شهرسازی برجسته کشور

گروه مدرسان و همکاران

محسن اسماعیلی

- پژوهشگر دکتری شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران
- کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران (1389)
- نفر برگزیده و عضو گروه همکاری دوره دکتری مشترک دانشگاه‌های تهران، تی یو برلین، میمار سینان ترکیه و رباط مراکش تحت حمایت مرکز اسکان بشر سازمان ملل متحد
- 8 سال سابقه تدریس در موسسات آموزشی

حمیدرضا ابراهیم‌خانی

- کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران (1391)
- 5 سال سابقه تدریس در موسسات آموزشی در ارتباط با آزمون‌های کارشناسی ارشد شهرسازی

سینا علائی

- پژوهشگر دکتری شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران (1391)
- کارشناس ارشد طراحی شهری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران
- نفر برگزیده و عضو گروه همکاری دوره دکتری مشترک دانشگاه‌های تهران، تی یو برلین، میمار سینان ترکیه و رباط مراکش تحت حمایت مرکز اسکان بشر سازمان ملل متحد
- 4 سال سابقه تدریس در موسسات آموزشی در ارتباط با آزمون‌های کارشناسی ارشد و دکتری شهرسازی

راجله دادرس

- پژوهشگر دکتری شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قزوین
- کارشناس ارشد طراحی شهری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران (1389)
- 7 سال سابقه تدریس اسکيس طراحی شهری

افتخارات و نتایج درخشان

پردیس کیمیا فکرمفتخر است که در طول 5 سال سابقه فعالیت درخشانترین نتایج نهایی را در آزمونهای کارشناسی ارشد برنامه ریزی و طراحی شهری کسب نموده است؛ برخی از این افتخارات در هر دو گرایش برنامه ریزی و طراحی شهری عبارتند از:

- کنکور 89: 2** رتبه تک رقمی، 5 نفر رتبه زیر 20، 27 نفر رتبه زیر 100 (33 نفر قبولی نهایی در دانشگاههای سراسری کشور)
- کنکور 90: 4** رتبه تک رقمی، 7 نفر رتبه زیر 20، 41 نفر رتبه زیر 100 (71 نفر قبولی نهایی در دانشگاههای سراسری کشور)
- کنکور 91: 7** رتبه تک رقمی، 15 نفر رتبه زیر 20، 52 نفر رتبه زیر 100 (104 نفر قبولی نهایی در دانشگاههای سراسری کشور)
- کنکور 92: 10** رتبه تک رقمی، 19 نفر رتبه زیر 20، 57 نفر رتبه زیر 100 (107 نفر قبولی نهایی در دانشگاههای سراسری کشور)
- کنکور 93: 6** رتبه تک رقمی، 17 نفر رتبه زیر 20، 62 نفر رتبه زیر 100
- کنکور 94: 12** رتبه تک رقمی، 23 نفر زیر 20، 67 نفر زیر 100

www.kimiafekar.com

02166572250-02166900645

www.kimiafekar.com